

”Minun suomi on...”
Min finska är...

Finskan vid Stockholms universitet 80 år

Anu Muhonen (huvudred.)
Sari Pesonen & Erling Wande (red.)

SECTION OF FINNISH
STOCKHOLM UNIVERSITY
2010

Muhonen, Anu (huvudred.), Pesonen, Sari & Wande, Erling (red.),
“*Minun suomi on...*” – *Min finska är.... Finskan vid Stockholms
universitet 80 år.*

Stockholm 2010, 155 pp.

Stockholm studies in Finnish language and literature 13

© 2010 Anu Muhonen (huvudred.), Sari Pesonen & Erling Wande
(red.)

ISSN 0346-7392

ISBN 978-91-633-7651-1

Distributed by the Section of Finnish, Stockholm University

Per-Erik Cederholmin muistolle –
Till minne av Per-Erik Cederholm
(1951-2010)

Sisältö / Innehåll

Kiitos! Tack!	v
Alkusanat / Förord	vi
Historiikki / Historik	10
Finskan i Stockholm: en historisk tillbakablick	10
Tolk- och översättarutbildningen vid finska institutionen 1973–2006	17
Opetus / Undervisning.....	24
Studier i finska.....	24
Realia, vad har det med det finska språket att göra?	30
Kielenhuoltokurssi tuntiopettajien näkökulmasta.....	38
Vaihto-opettaja uusia näkökulmia omaksumassa	43
Opiskelijat / Studenterna.....	46
Kirunasta Kauppatorille: suomen kielen opiskelijoiden monet motiivit.....	46
Finska språkets studenter: en enkätstudie	54
En språkresa.....	63
Unelma-ammatti, joka toteutui	69
Minun matkani suomeen.....	72
Tutkimus / Forskning.....	76
Litteraturvetenskap vid Finska institutionen 1960-2000	76
Språkvetenskaplig forskning på avdelningen.....	86
Suhteeni Ruotsiin	96
The Division of Finnish and the Study of Language Contact. An Overview.	106
Tutkijakoulutus / Forskarutbildning.....	115
Eri teitä samaan opinahjoon.....	115
Yhteistyö / Samarbete.....	120
Puhelinsoitolla professoriksi Tukholmaan	120
Viiden päivän ihme.....	124
Aukkotehtäviä ja keskusteluharjoituksia	131
Högre seminarier, forskarseminarier och gästföreläsningar 1988-2010.....	134
Stockholms universitet: Aktuella notiser	147
Kirjoittajat / Författarna	150

Kiitos! Tack!

Uppmärksammandet av ett jubileum, i detta fall både i form av en skriftlig dokumentation och ett seminarium, kräver oftast betydande arbetsinsatser, som i slutändan inte alltid syns eller uppmärksammas tillräckligt. De som arbetat med boken och jubileumsevenemanget förtjänar ett varmt och stort tack för allt det arbete de lagt ner, i stort sett utanför sina ordinarie arbetsuppgifter. Andra har dessutom skyndat till för att genom egna bidrag skapa en skrift och ett minnesvärt seminarium i anslutning till jubileet.

Bland dem som förtjänar ett särskilt tack för arbetet med denna jubileumsskrift är Anu Muhonen, som i egenskap av huvudredaktör burit det huvudsakliga praktiska ansvaret för att skriften skulle bli till. Vi vill också tacka alla andra, både nuvarande och tidigare kollegor och studenter, forskarstuderande, forskare, gästlärare och praktikanter och andra, som bidragit till innehållet i boken och till seminariets genomförande och inte minst till den dagliga verksamheten vid finskan, nu och genom åren.

Vi sänder här också våra tankar till Per-Erik Cederholm, som hastigt gick bort den första augusti 2010, och som aldrig fick uppleva jubileet. Per-Erik var en mångårig vän och medarbetare. Denna skrift tillägnas hans minne.

Som vanligt har också Sari Pesonen och Marja Jakonen, våra administrativt ansvariga personer, sett till att den praktiska delen beträffande arrangemangen kring seminariet löpt smärtfritt. Likaså vill vi tacka Osmo Pesonen, som skyndat till för att lösa de tekniska problemen i redigeringen av slutversionen av skriften. Vi också tacka våra kollegor inom fakulteten och institutionen som delar de dagliga arbetsvillkoren och stöttar våra ansträngningar för att finskan även framgent ska vara ett aktivt och långsiktigt ämne inom universitetets stora utbud av utbildning och forskning.

Vi vill här också passa på och tacka Finlands ambassad genom ambassadör Markus Lyra och kulturrådet Henrik Wilén, som verksamt bidragit till våra ansträngningar att skapa en festlig stämning kring jubileet och under jubileumsdagen. Vi tackar också Kulturfonden för Sverige och Finland för ett mycket välkommet bidrag till jubileumsdagen.

För avdelningen i finska vid Institutionen för baltiska språk, finska och tyska,

Jarmo Lainio
Professor i finska

Alkusanat / Förord

Jarmo Lainio

Undervisning i finska har år 2010 pågått i 80 år vid Stockholms universitet, och i det som fram till 1960 hette Stockholms högskola. Under åren har förstås både det innehållsliga och de institutionella ramarna, liksom finskans position i det svenska samhället kraftigt förändrats. Därutöver får man tillägga att finskans situation även i Finland, liksom den kulturella utvecklingen, genomgått stora förändringar. Allt detta har påverkat verksamheten som berör finskan vid Stockholms universitet. Även om det i mångt och mycket har handlat om finska och finsk litteratur, ska vi inte glömma, att man periodvis även har undervisat i ungerska (t o m ett halvår innan undervisningen i finska började), estniska (från 1943) och meänkieli vid institutionen. Detta reflekterar hur utvecklingen för de finsk-ugriska språken sett ut i en vidare mening i Sverige, och behovet av undervisning om och i dessa språk.

Under 1940-talets början och strax därefter kastade kriget sin skugga över undervisningen, och i och med att gränserna öppnades för nordbor 1956 att fritt röra sig mellan länderna kom den nya invandringen från Finland till Sverige att inleda helt en ny historisk fas, med konsekvenser för den högre utbildningen i finska i Sverige.

En följd av den stora invandringen på 1950-talet från Finland och inte minst av de stora invandringsåren 1969-1970 var att också undervisningen i den svenska ungdomsskolan behövde försörjas med lärare, som till stor del kom att undervisas eller ges fortbildning vid landets språkinstitutioner. Parallellt med detta uppstod också behovet att utbilda tolkar och översättare, inom vilket område Finska institutionen vid SU var pionjärer, i det alltmer flerspråkiga samhällslivet som Sverige stod inför från början av 1960-talet. Det ledde senare till att ett bestående samarbete uppstod med aktörer utanför högskolan, i detta fall med Sverigefinska språknämnden och dess företrädare. Samarbetet har också innefattat undervisningssamarbete under många år.

Detta innebar också, liksom under en följd av år senare, att undervisningsspråket kunde vara finska, inte endast ske på svenska som

fallet i huvudsak varit tidigare. Båda alternativen fanns med i utbudet under flera decennier då de första kullarna av andra- och senare tredje- och fjärdegenerationens sverigefinnar tog sig vidare till studier på universitetsnivå. Samtidigt fanns en stabil migration från Finland med i bilden, fram till 1980-talets början, då många återvände till Finland. Även senare har migrationen mellan länderna varit av stor betydelse för Finska institutionens/avdelningens verksamhet.

Denna fas med en stor efterfrågan av undervisning på finska har sedan början av 2000-talet tydligt mattats av, återigen som en följd av samhälleliga förändringar utanför högskolan. I detta fall berodde förändringarna på den mer eller mindre misslyckade svenska skolpolitiken för tvåspråkiga, eller åtminstone potentiellt tvåspråkiga barn, med invandrar- eller minoritetsbakgrund. Migrationen från och till Finland har sedermera stabiliserats på en låg nivå, vilket sannolikt även den förändrade europeiska verkligheten och de båda ländernas medlemskap i Europeiska Unionen i mediet av 1990-talet på olika sätt har bidragit till.

Millennieskiftet innebar att finskan i Sverige fick en lagstadgad position som officiellt minoritetsspråk, vilket dock hittills inte på något tydligt sätt har återspeglats i statistiken över studenter på högskolenivå i finska – den nyvunna minoritetspositionen har ännu inte – och kanske beslutet kom för sent – lett till att antalet mer balanserat tvåspråkiga elever resp. studenter skulle ha ökat. Det återstår att se om det nya samhälleliga och lagliga stödet så småningom kan bidra till att två- och flerspråkigheten i ungdomsskolan åter ökar, och att därmed också färdigheterna i både den talade och skrivna finskan utvecklas parallellt. Det senare, i vilken mån ungdomar utvecklat en god kompetens i att läsa och skriva, har också varit en pedagogisk utmaning. Obalansen mellan de goda muntliga men svaga skriftliga färdigheterna har sedermera kommit att uppfattas som ett typiskt sverigefinskt drag i senare generationer. Detta är inte oväntat ett bekant fenomen i andra språkbyteskontexter bland både minoritets- och invandarspråk. Fenomenet kan lätt också kopplas till internationell forskning om språkinläring och -utveckling mer generellt, i de fall skolans undervisning inte förmår erbjuda sådana alternativ som kan leda till både muntlig tvåspråkighet och bilitteracitet.

De samhälleliga fluktuationerna har också lett till att de lärare som återfunnits vid finska i Stockholm haft kompetenser som matchat de krav och den verklighet som finns utanför högskolan. Det har kontinuerligt varit så att både lärare som haft sina rötter och genomgått stora delar av sin utbildning i Finland, och lärare som vuxit upp i Sverige och genomgått hela eller delar av sin utbildning inom det svenska utbildningsväsendet, har arbetat sida vid sida. Å ena sidan har inte minst den språkliga säkerhet som en uppväxt i en enspråkig miljö i

Finland inneburit, och å andra sidan de insikter som haft sin grund i den sverigefinska vardagen och två- och flerspråkighetens utmaningar berikat varandra, såväl på det personliga som på det professionella planet. Detta har även studenterna dragit nytta av: viljan att veta och lära sig om Finland, finskan där, det finska litteratur- och kulturlivet har kompletterats med forskningsinsikter i den miljö sverigefinska unga vuxit upp i och sedermera också om den sverigefinska minoritetens existentiella villkor, som blivit en del av forskningens och undervisningens vardag. Den alltmer självständiga kulturutvecklingen bland sverigefinnarna, både inom litteratur, teater och medier har därmed också kommit i fokus på ett annat sätt, och kanske främst påverkat forskningsinriktningarna. Exempel på det praktiska synsätt som karaktäriserat undervisningen i finska vid svenska högskolor, med en vilja att anpassa sig till omgivningens behov, kan t ex ses i de försök som gjordes mot slutet av 1990-talet och i början av 2000-talet att tillsammans med sverigefinska medieföreträdare och Institutionen för journalistik och kommunikationsvetenskap, skapa en tvåspråkig journalistutbildning, som skulle kunna försörja de sverigefinska medierna med egen och långsiktig kompetens.

I bakgrunden till sådana mer praktiskt inriktade utbildningsanpassningar har dock grunderna i undervisningen baserat sig på egen och andras grundforskning inom språk- och litteraturvetenskap. En viktig del har därför forskarutbildningen haft, som en påbyggnad på den grundläggande utbildningen till filosofie kandidat -nivån som varit en hörnsten i verksamheten. Ett tjugotal doktorsavhandlingar reflekterar detta. Parallellt med detta har också de högre seminarierna, som ibland varit välbesökta, men oftare kanske åhörts av en mindre, återkommande intresserad grupp, varit ett stadigt inslag i verksamheten. Internationella, finska och svenska gästföreläsare har avlöst varandra genom åren, och deras antal är vid det här laget betydande. Institutionen och senare avdelningen har också gästats av lärare och forskare som vistats kortare eller längre tider här. Under 1980-talet kom en handfull lärare att leda verksamheten, t ex Pirkko Nuolijärvi, Helena Sulkala och Matti Punttila, alla tre etablerade forskare och språkvetenskapliga aktörer i Finland. Som ett kuriosum kan kanske nämnas att den sistnämnde också gav en forskarutbildningskurs i karelska under 1980-talet. Under 1990-talet, bl a genom ett nordiskt och bilateralt samarbete med Finland som påbörjats under det föregående decenniet, ledde kontakterna till att institutionen också med glädje kunde konstatera att en av de långvariga kontakterna, den med prof. Heikki Paunonen, blev utnämnd till hedersdoktor vid universitetet.

Även om de finskspråkiga från Finland och de sverigefinska unga varit de två huvudkategorierna, även bland forskarstuderandena, har det som senare enligt tidens jargong i samhällsdebatten kommit att

betraktas som ”kunder”, haft en mer varierande bakgrund. Bland studenterna har det alltid funnits ytterligare kategorier än de finskspråkiga och sverigefinska. Studenter med finlandssvensk bakgrund har kontinuerligt återfunnits bland våra studenter, liksom andra, som av nyfikenhet eller instrumentella skäl velat lära sig språket, i första hand. En sådan urskiljbar, om än liten grupp, är de studenter som av lingvistiskt intresse ägnat sig åt finskan. Trots den historiska och kulturella närheten mellan Sverige och Finland, har finskan ändå haft en aura av exotism över sig.

Under en period var finskan vid Stockholms universitet den största undervisande och forskande enheten i finska utanför Finland, tills gränserna mot öster öppnades och finskan även i Ryssland fick ett uppsving, kanske främst genom lärarutbildningarna i finska i Karelen. Fortfarande utgör volymen vid SU dock ett betydande tillskott av studenter som förkovrar sig i finskan utanför Finland. I denna egenskap har vi också på ett föredömligt sätt fått stöd från Finland, genom UKAN (Ulkomaisten yliopistojen Suomen kielen ja kulttuurin opintojen neuvottelukunta) vid CIMO (Centre for International Mobility) i Helsingfors, som handhar och stöttar undervisningen i finska vid utländska lärosäten. Stödet därifrån har varit och är alltså mycket värdefullt, såväl i form av personutbyte som genom bokgåvor och annat undervisningsmaterial.

I denna bok har vi försökt att i stort och smått återge inslag, händelser och processer i undervisning och forskning, som sammantagna skapat den helhet som vi känner igen bakom begreppen ”Finska institutionen/avdelningen” eller ”finskan vid SU”, eller bara ”finskan”. Vi har också i skriften försökt ta upp och presentera verksamheten för de andra språken som det undervisats i vid Finska institutionen/avdelningen. Studenter, kursplaner, lärare, forskare, projekt, siffror och aktiviteter vid finskan passerar revy i denna skrift. I viss mån har vi också försökt rama in dessa personer och verksamheter i ett större sammanhang. Vi hoppas att den helhet, och den jubileumsdag som vi tillägnar undervisningen i finska, ska ge en någorlunda god översikt över de gångna åren samt verksamheten, samtidigt som vi försöker glänta på skynket mot framtiden. Vi är medvetna om att många samarbetspartners och viktiga kontakter inte blivit direkt nämnda här, men vi har haft även dessa i åtanke.

Historiikki / Historik

Finskan i Stockholm: en historisk tillbakablick

Erling Wande

Undervisning i finska på akademisk nivå i Stockholm har meddelats vid Stockholms högskola sedan 1930. Den förste akademiske läraren i ämnet var en finlandssvensk, lektor Volmar Berg. En professur i finska språket och kulturen inrättades 1965, med Osmo Hormia som förste innehavare.

De första decennierna

Den 4 oktober 2010 var det 80 år sedan lektor Volmar Berg från Helsingfors utnämndes till lektor i finska vid dåvarande Stockholms högskola. Utnämningen innebar igångsättandet av undervisning i finska vid högskolan. Berg var verksam i Stockholm i cirka tio år innan han så småningom reste vidare ut i Skandinavien för en verksamhet som lektor i Århus och Köpenhamn. I Stockholm var han inte bara aktiv som lärare i finska utan även som forskare. Han intresserade sig bl a för värmlandsfinsk kultur och samlade in ett betydande material med värmlandsfinska sagor och sägner samt gjorde uppteckningar om den materiella kulturen. Han var inte heller obekant med förhållandena i svenska Tornedalen och bidrog indirekt till publicerandet av den första riktiga litterära prosatexten på tornedalsfinska, William Snells Kamaripirtiltä (Werner Söderströms förlag, Helsingfors 1944; ”Berättelser från Kamaripirtti”), en bok som sedan blev översatt till svenska av Snell själv, senare även till isländska.

Berg var också aktiv utanför de akademiska kretsarna, inte minst inom Stockholms finska förening, som länge fört en tynande tillvaro. Berg blev som ny ordförande den drivandekraften bakom en hel del nya aktiviteter. Engagemang i sverigefinskt föreningsliv och sverigefinska frågor har varit utmärkande också många av de senare inneha-

varna av tjänster i finska vid högskolan eller Stockholms universitet – högskolan bytte namn år 1960 och har alltså i år kunnat fira femtioårsjubileum som universitet.

En annan av dem som engagerade sig i föreningslivet var Aulis J. Joki, sedermera internationellt känd professor i finsk-ugriska språk vid Helsingfors universitet. Joki, som var mångsidigt intresserad, kom egentligen till Stockholm för att studera kinesiska för den berömda sinologen Bernhard Karlgren. För studerande av finsk-ugriska språk har Joki framförallt blivit känd som författare till boken *Maailman kielet* (Världens språk).

Professuren i finska

Till en början finansierades undervisningen i finska i Stockholm med hjälp av donerade medel, fr.o.m. budgetåret 1943/44 dock med statsmedel. Verksamheten fick fastare former vårterminen 1961, då professor Pertti Virtaranta var gästprofessor vid universitetet. Han utarbetade en studieplan, som möjliggjorde att finska kunde medtagas i examina vid Stockholms universitet. Virtaranta skapade också ett användbart institutionsbibliotek, huvudsakligen genom att förmedla gåvor från Finland. Som ett erkännande för sina insatser för finskan vid Stockholms universitet blev Virtaranta, ”det moderna Finlands Lönnrot”, i september 1990 utnämnd till hedersdoktor vid universitetet.

Virtaranta hade till stor del genom sin insats som gästprofessor banat vägen för den professur, som inrättades från och med läsåret 1964/65 och vars förste innehavare blev filologen och litteraturkritikern Osmo Hormia. Professuren hade då benämningen ”professur i finska språket och kulturen” men ändrades i mitten av 1980-talet till ”finska”. Hormias medtävlare om professuren var Eino Leino-specialisten Sakari Vapaasalo, som sedan slutet av 1940-talet hade verkat vid Finsk-ugriska institutionen i Uppsala. Tvekampen mellan de båda litteraturvetenskapliga giganterna skildrades i nästan lyriska ordalag i Stocholms-Tidningen av historieprofessorn och Finalandsvännen Sven-Ulric Palme, som beklagade att de lysande provföreläsningarna endast åhördes av ett litet antal akademiska specialister, ditkommenderade å tjänstens vägnar.

Under en kortare period i mitten av 1980-talet uppehölls professuren av Börje Vähämäki, numera professor i finska i Toronto. Åren 1988-2007 var Erling Wande professor och han efterträddes 2008 av Jarmo Lainio.

De första läroböckerna i finska

Redan Volmar Berg skrev en lärobok i finska, som trycktes och kom ut 1940. Man kan förmoda att orsaken till att detta läroboksprojekt kom till stånd inte bara var det akademiska behovet av läromedel utan till dels också det nys utbrutna kriget, som plötsligt skapade ett stort behov av finskkunskaper i Sverige, inte minst bland Finlands-frivilliga. Bergs bok var relativt omfattande, en gedigen lärobok, men den har inte blivit särskilt känd och knappast använts i någon större utsträckning. En namnkunnig konkurrent på marknaden blev Uppsala-professorn Björn Collinder, som skrev en särskild lärobok i finska för krigsmakten, vilket till långt in på 1980-talet användes också i den akademiska undervisningen i Sverige. Senare skrev Collinder också en kort nybörjarbok för den akademiska undervisningen. Under 1970- och 1980-talen har en stor del av de akademiska läromedlen i finska för svenskar producerats i Stockholm., framförallt av den flitige Osmo Hormia. Hormia skrev en lite modernare motsvarighet till Bergs lärobok, med grammatik och övningstexter, vidare författade han ett kompendium i finsk dialektologi och en finsk litteraturhistoria, samtliga på svenska.

Ungerskan i Stockholm

Ungerska språket som akademiskt ämne kom till dåvarande Stockholms högskola ett halvt år före finskan, båda språken introducerades dock vid högskolan samma år. I Stockholm hade ett Ungerskt Institut grundats 1929 och detta institut anslöts läsåret 1930/31 till högskolan, Initiativtagare till bildandet av institutet var en i Stockholm bosatt professor i ungersk litteratur, Bela Leffler, som på 1920-talet innehade befattningen chargé d'affaires vid Ungerska legationen i Stockholm. Bela Leffler var också verksam som översättare av ungersk litteratur till svenska, detta tillsammans med sin svenska hustru. Institutet hade ett litet rum till förfogande och där bedrevs både praktisk språkundervisning och hölls föreläsningar om ungersk kultur av hitskickade stipendiater, lektorer och forskare från Ungern. Publikerna bestod mest av personer med privat eller kommersiell anknytning till Ungern.

En stor förändring inträffade 1935, då János Lotz knöts till institutet. Lotz, som var språkvetare och lektor, blev institutets föreståndare 1936. År 1939 blev han docent och han verkade vid Stockholms universitet till 1947, då han flyttade till USA, sedan han blivit kallad till professor vid Columbia University. Med Lotz ändrade undervisningen vid institutet karaktär och så småningom också publikens sammansättning. Lotz kom in med nya teorier om språk och om teori och me-

tot i språkforskningen, fler och fler studerande sökte sig till hans föreläsningar, som i mångt fick karaktären av undervisning i allmän språkvetenskap. Lotz var framförallt kritisk till överbetoningen av historisk språkvetenskap, som på den tiden präglade också Stockholms högskola. Lotz kom in som en braständare i Stockholms språkvetenskapliga värld och ryktet om den något ovanliga undervisningen i ungerska spred sig, Fler och fler studenter sökte sig till dessa föreläsningar. Somliga kompletterade sin examen med betyg i ungerska.

Redan under Bela Lefflers tid hade det skapats ett ungerskt bibliotek, till större delen bestående av ungersk skönlitteratur och undervisningsmateriel. Under Lotz' tid ökade bokbeståndet med språkvetenskaplig litteratur på internationell nivå.

Institutet hade många utländska gäster. Fenno-ugristen Wolfgang Steinitz gästade institutet under flera år och bidrog med flera arbeten till institutets bokserie. Andra gästföreläsare var L. Hammerich och L. Hjelmlev från Köpenhamn, M. Vasmer samt Roman Jakobson, som emellan 1939 och 1941 vistades i Skandinavien.

Mellan åren 1942-1944 verkade ett annat ungerskt institut, ingångsatt av ungerska staten, i nya och större lokaler på Uggleviksgatan 11 under utvidgat ledarskap av Lotz, som kallades Ungerska kulturinstitutet. Lotz bedrev här vetenskaplig, kulturell och representativ verksamhet. Eva Martins svarade för språkundervisningen för nybörjare och fortsättningsstuderande samt en klubb, dit svenska och ungerska föredragshållare inbjöds att tala om ämnen av allmänt kulturellt intresse för Ungern. Hela denna verksamhet upphörde vid krigsslutet, eftersom Kulturinstitutet hade uppehållits av den tyskallierade ungerska staten. Ungerska institutet vid Stockholms högskola flyttade sedermera till lokaler på Apelbergsgatan, som en avdelning av Finska institutionen.

Åren 1949-1972 gav dr. phil. István Atányi som biträdande och timarvoderad lärare undervisning bl a i deskriptiv grammatik, språkhistoria, litteraturhistoria, finsk-ugrisk realia och medeltida texter. Årsanslagen varierade mellan 1000 och 6000 kronor. Under perioden vt 1963 till vt 1972 var sammanlagt ca 160 studenter registrerade i ämnet ungerska.

Efter Lotz' flytt till USA blev dåvarande docenten Bo Wickman vid Uppsala universitet föreståndare för Ungerska institutet. Lotz uppehöll dock kontakten med institutet och fick titeln "Inspector of the Hungarian Institute and the University of Stockholm", en titel som han behöll till 1966. Han besökte Stockholm ofta och han var en drivande kraft vid tillkomsten av professuren i ämnet Allmän språkvetenskap, vilken inrättades 1966. Hans minne har i hög grad bevarats vid Stockholms universitet, bl a genom att Institutionen för lingvistik uppkallat en av sina lärosalar efter Lotz. En förmedlare av Lotz-traditionen blev

i viss mån en annan internationell känd ungersk lingvist, professor Ferenc Kiefer, som under 1960- och 1970-talen under en lång period var verksam som forskare och lärare vid Stockholms universitet.

Från 1943 var ungerska examensämne i Stockholm, från 1963 även som trebetygs- och licentiatämne. Själva examinationen sköttes av professorn i finsk-ugriska språk vid Uppsala universitet, först Björn Collinder, och efter Collinder av Bo Wickman.

Vetenskaplig skriftserie

Några år efter grundandet startades en skriftserie, som bl a omfattade en ungersk läsebok för utlänningar (1938) samt en ungersk-svensk ordlista och kommentarer till läseboken (1940), samtliga utgivna av Lotz. År 1939 utkom ”Das ungarische Sprachsystem” av Lotz, senare omtryckt i USA, en beskrivning av ungerskan, som fortfarande gäller som en av de bästa som någonsin utgivits. I övrigt publicerades böcker i de mest skiftande ämnen, som en jämförelse mellan svensk och ungersk familjerätt och Ungerns historia. Institutets samtliga skrifter är förtecknade i Almquist & Wiksells utgåva av AUS, *Studia Hungarica Stockholmiensia* 1.

Lotz tog också initiativet till en Acta-serie, där Eva Martins bl a fick sin doktorsavhandling, *Studien zur Frage der linguistischen Interferenz*. Nytt i avhandlingen var att Martins här lyckades kombinera traditionell lånordsforskning med den då nya tvåspråkighetsforskningen.

Flyttningen till Frescati – nedläggningen 1983

Vårterminen 1971 flyttade undervisningen i ungerska till Stockholms universitets lokaler i Frescati, varvid ungerskan blev en avdelning av Finska institutionen. Till avdelningen knöts då Eva Martins som docent och huvudlärare samt en forskarassistent, Oscar Lazar. Lazar skötte om undervisningen i grammatik, muntlig och skriftlig språkfärdighet för nybörjare och fortsättningsgrupper samt framställningen av undervisningsmateriel för dessa nivåer. Martins ledde kurser i läsning och analys av litterära texter samt grammatik och föreläste dessutom om ungersk dialektologi. De studerande tenderade för sina respektive lärare. De flesta avlade 40 poäng, men åtskilliga även 60 poäng. I 60-poängsstudierna ingick en uppsats på 15-20 sidor i ett språkligt eller litterärt ämne.

Nedläggningen 1983 – Lotz-symposiet

På grund av nedskärningar i ekonomin minskade undervisningens omfattning och 1983 kom beslutet om nedläggning av institutet. På Eva Martins initiativ anordnades till minnet av institutets internationellt ryktbare föreståndare, Lotz, ett svenskt symposium vid Stockholms universitet, i samarbete mellan Finska institutionen och Institutionen för lingvistik. Lotz skulle detta år ha fyllt 70 år. De tio föredragen vid symposiet publicerades sedan som sista volym i institutets Acta-serie, med professor Bo Wickman som utgivare, med titeln *Symposium in memoriam János Lotz (1913-1973) – Föredrag hållna vid minnessymposiet den 27 september 1983 vid Stockholms universitet* (Acta Universitatis Stockholmiensis, Studia Hungarica Stockholmien-sia 4, Almövist & Wiksell International, Stockholm).

Estniska avdelningen vid Finska institutionen

Undervisningen i estniska i Stockholm har pågått sedan 1943 men har drabbats av uppehåll under några perioder. Redan 1938 hade den första läraren, Menda Jansson, med diplom från Tartu, utnämnts, men av någon anledning blev starten fördröjd. Hon undervisade i tre år och sedan följde ett uppehåll till 1951, efter att dåvarande rektorn vid Estniska gymnasiet i Stockholm, fil. lic. Henno Jänes, året innan utsetts till lektor i estniska. I början gavs undervisning i grammatik och estnisk litteratur med två timmar i veckan. Även under 1950-talet gjordes ett uppehåll på några år i undervisningen, som sedan pågick till 1971, mot slutet med fil. mag. Helmi Eller som lärare. Åren 1974-1978 sköttes undervisningen av fil. lic. Paul Laan. Laan har även senare undervisat både vid institutionen i Stockholm och vid Uppsala universitet. Periodvis gavs från Stockholm även distansundervisning i estniska. I början av 1960-talet blev estniskan en delkurs inom ämnet finska, från 1971 kom estniskan att ingå som en obligatorisk del i forskarutbildningen, men redan i samband med universitetsreformen 1969 försvagades estniskans ställning inom nybörjarundervisningen, vilket tog sig uttryck främst i minskat timantal för undervisningen men ledde så småningom till en ny nedläggning. I samband med Estlands frigörelse 1990 startades åter nybörjarundervisning i språket, med bl a Paul Laan samt Raimo och Virve Raag från Uppsala som lärare.

Undervisningen har beivrats först och främst av sverigeester med viss bakgrund i estniska som första eller andra modersmål, av finsk-studerande och studerande inom forskarutbildningen samt av gäststuderanter bl a från Finland och Tyskland. Definitivt lades estniskan ner år 2005, då en gemensam samrådskommitté för universiteten och hög-

skolorna i Mälardalen beslutade att all estniskundervisning skulle koncentreras till finsk-ugriska avdelningen vid Uppsala universitet.

Meänkieli vid Stockholms universitet

Finska institutionen vid SU blev första universitetsinstitution i landet med meänkieli på schemat. Det skedde i början av 1990-talet. Ett drygt hundratal studerande har sedan dess läst någon av 10-poängskurserna i meänkieli eller språk och kultur i Tornedalen. De flesta har varit tornedalingar eller barn till tornedalingar bosatta i Stockholm med omnejder, men flera andra kategorier har deltagit, främst sverigefinnar och gäststuderande från Finland och Tyskland. Meänkieli-avdelningen har också ofta fått svara på frågor eller medverka som handledare för uppsatsskribenter med meänkieli-intressen vid andra universitet ute i Europa. Vissa nya läromedel har producerats i samband med undervisningen i meänkieli, bl a en kurs i meänkielis uttal och intonation, med hjälp av den datorbaserade RSI-metoden (RSI = repetitiv synkron imitation), som ersatte traditionell språklaboratorieundervisning och som också under en period var tillgänglig via internet. För utvecklandet av RSI-metoden, som också användes för undervisningen i finska, fick institutionen medel för ett treårsprojekt från Högskoleverket.

Huvudlärare i meänkieli har varit Birger Winsa och Erling Wande, båda med en bakgrund i Tornedalen och med meänkieli som det ena modersmålet vid sidan av svenska.

Tolk- och översättarutbildningen vid finska institutionen 1973–2006

Paula Ehrnebo, Maj Lönnroth & Birgitta Romppanen

Bakgrund

Under 1960- och 70-talet hade det kommit en stor grupp finskspråkiga invandrare till Sverige. De saknade i regel språkkunskaper i svenska, varför många var tvungna att anlita tolkar vid kommunikation med olika myndigheter. Det uppstod ett skriande behov av utbildade, kompetenta tolkar och översättare, men det saknades relevant tolk- och översättarutbildning.

Från försöksverksamhet till etablerad utbildning

Vid finska institutionen påbörjades en försöksverksamhet med utbildning av tolkar i finska för kontakttolkning för invandrarbehov 1973. Statens invandrarverk bidrog till finansieringen av den allra första kursen, som var en fördjupningskurs på 20 poäng. Inträdeskravet var studier i finska språket, motsvarande 60 poäng. Detta första försök utföll synnerligen väl, och även de följande tre kurserna gav många nyttiga erfarenheter som vi sedan kunde bygga på när den egentliga tolkutbildningen kom igång vårterminen 1976. Initiativet till denna nya utbildning – som fortfarande betraktades som en försöksverksamhet – togs av Universitetskanslersämbetet (UKÄ) på förslag av den dåvarande tolkutredningen. Utbildningen blev en s.k. tolklinje på 60 poäng och omfattade studier under tre terminer på heltid.

Tolkutbildningen utvecklades efter hand i olika faser. Den första större reformen genomfördes 1980, då tolkutbildningen delades upp i tre etapper, var och en med ett eget klart mål. Den tidigare tolklinjen lades ned och etapputbildningarna fick en ny uppläggning med etapper som självständiga kurser. I utbildningen ingick grundutbildning och specialiseringskurser. Den grundläggande utbildningen på en termin hade till syfte att bibringa de studerande sådana kunskaper och färdigheter att de svarade mot kravet i Kommerskollegiums¹ auktori-

---

¹ Sedan 1994 anordnas proven av Kammarkollegiet.

sationsprov för tolkar. Syftet med 1980 års reform var att få till stånd en koordinering mellan tolkutbildningen på universitetsnivå och Kommerskollegiums grundläggande prov för tolkar. De studerande som genomgick grundläggande tolkutbildning i finska behövde inte delta i kollegiets auktorisationsprov utan kunde direkt ansöka om auktorisation som tolkar så snart de fick sitt utbildningsbevis.

Den andra stora och genomgripande reformen kom 1986, då Tolks- och översättarinstitutet (TÖI) påbörjade sin verksamhet. Rent organisatoriskt kom utbildningen i och med detta att ligga under TÖI, men genomfördes på institutionsnivå.

Antagningen av studerande

Tolkutbildningen hade alltid ett stort antal sökande till de 20 studieplatserna, varför det var nödvändigt att genomföra ett inträdesprov, som bestod av ett skriftligt prov kompletterat med ett avgörande muntligt prov. De muntliga proven visade sig vara av stor betydelse, eftersom det fanns sökande till kursen som uppnådde goda resultat i det skriftliga provet, men som inte kunde använda sina språkkunskaper i tolkning eller som på annat sätt visade sig mindre lämpade för tolkyrket.

Studerande

Under de första åren hade de flesta av tolkstuderandena finska som modersmål och hade gått i skola i Finland. På varje kurs fanns det dessutom någon finlandssvensk och någon tornedaling. Andelen andra generationens sverigefinländare ökade dock under 1980-talet. Nästan alla tolkstuderande hade avlagt studentexamen och många hade studerat vid universitet eller högskola eller skaffat sig någon form av yrkesutbildning, vilket gjorde att grupperna var relativt homogena. Ytterst få studerande avbröt sina studier.

På de första kurserna hade rätt många studerande viss tidigare erfarenhet av tolkning, men andelen sådana studerande minskade med åren. I början var också de studerande i genomsnitt något äldre.

Lärarna och personalen

När utbildningen av tolkar påbörjades vid institutionen 1976, inrättades två utländska lektorstjänster i finska² och en särskild amanuens-tjänst³ som senare ändrades till en byråsekreterartjänst⁴. Dessutom fanns det ekonomi för timundervisning under specialiseringsterminerna. Denna timundervisning motsvarade ungefär undervisningen i en lektorstjänst. Institutionen för nordiska språk och statsvetenskapliga institutionen gav föreläsarhjälp under ett flertal år. Terminerna med sjukvårds- och rättstolkning förutsatte sakkunskap utifrån. Under årens lopp fick vi god kontakt med specialister på olika områden. Erfarenheten av vilken nivå kunskaperna skulle ligga på växte med åren, vilket var av största betydelse för en lyckad utbildning.

Undervisningens uppläggning – grundstudier

Studierna på grundkursen omfattade tre moment: muntlig språkfärdighet (2 poäng), grammatik och språkvård (4 poäng) samt tolkning med realia och terminologi (14 poäng). Den egentliga språkundervisningen omfattade givetvis både finska och svenska. Antalet moment var således få, vilket berodde på att språkundervisningen integrerades i stor utsträckning i alla moment i utbildningen.

Det största och viktigaste momentet var naturligtvis undervisningen i tolkning med realia och terminologi. Vi fann att det var viktigt att integrera dessa tre delar inom momentet för att göra undervisningen så relevant som möjligt. Vi planerade tolkövningarna och terminologiundervisningen så att de anslöt till de ämnesområden som behandlades på realialektionerna.

Kunskaperna i grammatik och språkvård är av stor betydelse för en tolk. Kursen i muntlig språkfärdighet var däremot mindre omfattande; huvudsyftet med den var att undervisa studerandena i röstbehandling och talteknik samt ge undervisning om dialekter. För de finskspråkiga studerandena var det viktigt att få erfarenheter av hur olika svenska dialekter kunde låta.

---

² Lektor Paula Ehrnebo 1973–1987, lektor Birgitta Romppanen 1973, 1976–1983, 1988–1990, lektor Maj Lönnroth 1988–2000, fil.lic. Solfrid Söderlind 1983–1987

³ Amanuens Per-Erik Cederholm

⁴ Byråsekreterare Liisa Oittinen och Marja-Leena Falenius

Undervisningens uppläggning – specialisering

Efter det att etappindelningen infördes i utbildningen kunde två terminer ägnas åt specialisering med koncentrerad undervisning på ett fackområde i taget. Till en början användes den första specialiseringsterminen (= andra utbildningsetappen) för sjukvårdstolkning och den andra (= tredje utbildningsetappen) för rättstolkning. Efter hand infördes också nordisk konferenstolkning på programmet. Den inbördes ordningen mellan de olika specialiseringsområdena varierade under senare år.

Under specialiseringen var undervisningen i princip upplagd på samma sätt som under den grundläggande utbildningen. Ett undantag utgjorde kursen i nordisk konferenstolkning. I den ingick av naturliga skäl mera språkundervisning, eftersom både danska och norska kom med i bilden. Målet med specialiseringskurserna i sjukvårds- och rättstolkning var att uppnå den färdighetsnivå som krävdes i Kommerskollegiums tolkprov för dessa specialkompetenser.

Under tolkutbildningens första tid var endast en termin reserverad för specialisering. Studenten valde då ett huvudområde och ett biområde. På denna första specialiseringskurs kunde studenten välja två av följande tre alternativ: 1) sjukvårds- och socialtolkning, 2) rättstolkning, 3) arbetsmarknadstolkning. Den studerande följde alltså undervisningen på två fackområden parallellt. Dessutom var undervisningen gemensam för dem som hade fackområdet som huvudämne och för dem som valt det som biämne. Specialiseringsterminens program var med andra ord mycket tungt att genomföra, eftersom den studerande under samma termin skulle följa föreläsningar och delta i tolknings- och översättningsövningar inom två fackområden samtidigt.

Undervisningen

I det följande redogörs närmare för hur undervisningen i tolkning och terminologi var upplagd. För undervisningen i språk tillämpade varje lärare egna individuella metoder.

Under tolkundervisningen förekom tolkövningar av fyra olika slag: konsekutivtolkning, simultantolkning, gemensamma tolkövningar i tolkstudio och självständiga tolkövningar i lärostudio. När det gällde övningar i konsekutivtolkning, arbetade studerandena i grupper på 5–6 personer. Två lärare var alltid närvarande under övningarna, den ena med ansvar för finskan och den andra för svenskan.

Vid övning i konsekutivtolkning spelade lärarna upp olika rollspel och talade endast sitt eget språk medan tolken (den studerande) tolka-

de samtalet. Studerandena kunde i viss mån förebereda sig för den aktuella tolkningsuppgiften, då de fick i förväg veta vilket ämnesområde som skulle behandlas under den aktuella lektionen. De kunde alltså på förhand sätta sig in i realiabakgrunden och läsa in terminologin.

Vid Stockholms universitet fanns det en tolkstudio, som kunde användas såväl för övningar i konsekutiv tolkning som i simultantolkning. Samtidigt som en av studerandena fungerade som konsekutivtolk vid lärarnas samtal i lektionssalen, kunde tre andra studerande öva tolkning i var sitt tolkbås. Under tiden hade de övriga studerandena till uppgift att aktivt lyssna på de olika tolkningarna. Även lärarna följde tolkningen och gjorde anteckningar. Efter övningarna gick vi tillsammans grundligt igenom tolkningarna. Det vi fäste uppmärksamhet vid var hur väl ”budskapet”, d.v.s. innehållet i tolkningen förts fram, hur tolken hanterat de båda språken, hur tolken uppträtt i tolkningssituationen och hur tolken löst tolkningstekniska och tolketiska problem.

Inte minst under den grundläggande utbildningen var det viktigt att vi i undervisningen tog upp olika etiska, i reella tolkningssituationer förekommande problem. I samband med tolkningsövningar tog vi också upp frågor om anteckningstekniken som hjälpmedel vid tolkning.

En tolk konfronteras i sitt arbete med en mångfald mänskliga livsområden och situationer. Vi försökte därför redan i undervisningen välja ämnesområden så att de täckte ett så brett fält som möjligt. Främst behandlade vi naturligtvis de områden som är vanliga inom invandartolkningen, socialtjänsten, sjukvården, arbetsmarknaden och vardagsjuridiken.

Från första början hade samtliga studerande gemensamma övningar i lärostudion. Då behandlades mer allmänna ämnesområden; tolkningen var inte heller dialogtolkning utan främst tolkning av tal och föredrag. Studerandena fick genom detta viss övning i simultantolkning. Simultantolkningsövningarna i egentlig mening påbörjades dock först under specialiseringsterminen.

Som kompletterande övningar ingick som obligatorium att göra tolkningsövningar på egen hand i lärostudio. Studerandena hade tillgång till ett övningsprogram per utbildningsvecka och de kunde göra sina övningar när det passade för dem.

Undervisningsmaterial och läromedel

Det var ett ständigt problem att få fram lämpligt undervisningsmaterial. Först under senare år började det komma litteratur, som var avsedd

för och användbar i tolkutbildningen. Av detta följde att det krävdes stora arbetsinsatser av lärarna att ta fram och producera lämpligt undervisningsmaterial.

Översättarutbildningen

Utbildningen av översättare på 20-poängskurser skedde på distans och halvfart. Kurserna var upplagda som en fortbildning för studerande som hade viss erfarenhet av översättningsarbete. Även de som sökte till översättarutbildningen fick genomgå ett inträdesprov; meningen med provet var att utröna i vad mån sökandena hade förutsättningar för yrkesmässig verksamhet som översättare. Hälften av studerandena koncentrerade sig på översättning från svenska till finska, den andra hälften på översättning i motsatt riktning. Alla hade dock obligatoriska övningar även åt det andra hållet.

Utöver översättningsövningar hade kursprogrammet också omfattande undervisning i svenska och finska, översättningsteori och föreläsningar om praktiska frågor i anslutning till översättningsarbete. Övningstexterna representerade olika texttyper som var vanliga för översättarna.

Även om 20-poängkurserna var korta var resultaten goda. Uppläggningsen som distanskurs passade utmärkt för de studerande som arbetade med översättning vid sidan av studierna och de kunde under studietiden ta upp sådana frågor som de hade stött på i sitt översättningsarbete.

Specialkurser

Tillkomsten av TÖI gav möjligheter av prova nya utbildningsformer. Ett exempel på detta var en grundkurs i konferenstolkning, som anordnades i samarbete med Sverigefinska folkhögskolan i Haparanda läsåret 1988/89. Kursen, som var på distans och på halvtid, skraddarsyddes med tanke på de behov som tolkarna på Nordkalotten hade. Distansutbildningen lämpade sig bra för både lärare och studerande. Då norskan är ett av de viktiga språken på Nordkalotten, var det en fördel att låta de studerande använda ett helt läsår för studier i norska.

Resultaten av utbildningen

De resultat som uppnåddes inom tolkutbildningen vid finska institutionen var mycket goda. Drygt 90 % av studerandena klarade Kom-

merskollegiums auktorisationsprov direkt efter genomgången grundkurs. Möjligen medverkade detta till att TÖI:s utbildningsbevis ansågs fylla kravet på tolkningskompetens för ansökan om auktorisation. Utbildningen gav tolkyrket högre status och utbildningen fick ökad respekt. Tolkutbildningen i finska fick stå modell för tolkutbildningar i andra invandrarspråk vid andra universitet.

Dagens läge inom tolk- och översättarutbildningen i finska

Vi kan konstatera att läget för tolk- och översättarutbildningen är bekymmersamt i dag. Det har inte anordnats någon tolkutbildning sedan år 2000 och översättarutbildning har anordnats endast sporadiskt, senast 2006. Flera av de tolkar och översättare som utbildades vid finska institutionen har börjat uppnå pensionsåldern och behovet av goda tolkar ökar även i och med de krav som den nya språklagstiftningen ställer. I mångt och mycket befinner vi oss i nästan samma läge som vid mitten av 1970-talet. Tolkyrket har förlorat status och myndigheter använder icke-utbildade tolkar och översättare på grund av upphandlingsförfarandet. Genom upphandlingen pressas priserna på tolktjänster. En utbildad tolk och en erfaren översättare anses kosta för mycket.

Opetus / Undervisning

Studier i finska

Sari Pesonen

När man utvecklat kurser och kursinnehåll vid avdelningen för finska har man tagit hänsyn både till studenternas olika behov och olika förkunskaper. En del av våra studenter läser finska för att komplettera sina studier eller fortbilda sig inom sitt yrke, andra som ett huvudämne där studierna kan leda till kandidat-, magister, master- eller doktorsexamen. Finska kan även ingå i en översättar- eller tolkutbildning som ges av Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet. Finska kommer även att ingå som ämne i de nyinrättade programmen kandidatprogrammet i moderna språk och kandidatprogrammet i språk och översättning. Många läser dock främst av personliga skäl, de vill de förbättra sina språkkunskaper eller lära sig finska från grunden för att aktivt kunna använda finskan t ex i kommunikation med släktingar i Finland. Dessa olika motiv gör undervisningen och kursplaneringen till en pedagogisk utmaning men de heterogena studentgrupperna är samtidigt den stora behållningen av att undervisa finska i Sverige.

Vid Stockholms universitet kan man läsa ämnena *finska* eller *finska som främmande språk* enligt den sameuropeiska examensstrukturen som infördes i Sverige år 2007, och finska är därmed ett av de relativt få språkämnena som även ges som nybörjarspråk på universitetsnivå. För att läsa *finska som främmande språk* krävs grundläggande högskolebehörighet. Detta gäller numera även för ämnet *finska* som följd av det sjunkande antalet elever som läser finska på grundskolor och gymnasier i Sverige. Då denna studentgrupp är ständigt ökande valde man för några år sedan att ta bort förkunskapskravet på gymnasiestudier i finska för att inte stänga ute studenter med finska som modersmål men som inte haft möjlighet att läsa finska på gymnasienivå. Detta innebär att ingångskunskaperna hos studenter kan variera mycket.

Avdelningen arbetar dock aktivt med att möta de särskilda behov som de sverigefinska studenterna har. I allmänhet har de t ex goda färdigheter i talad finska medan färdigheterna i skriven finska är mer begränsade då många inte använt finska i skrift i större utsträckning. Den student som är osäker på om det är *finska* eller *finska som främmande språk* hon eller han ska läsa väljer kurs i samråd med studierektorn då det ännu inte finns något nationellt test som skulle kunna användas för att bedöma studenternas språkliga kompetens i finska. De relativt små undervisningsgrupperna ger möjlighet till att i möjligaste mån anpassa undervisningen beroende på gruppens sammansättning och den direkta kommunikationen mellan studenter och lärare öppnar även för individuell handledning. Individuell handledning är ofta även pedagogiskt nödvändigt i de heterogena studentgrupperna.

Till universitetsstudier i finska hör naturligtvis muntlig och skriftlig färdighet i finska men även teoretiska kunskaper om finska språket och litteraturen. Undervisningen ges såväl av lektorer, adjunkter, doktorander som timanställda lärare med specialkunskaper inom vissa ämnesområden och det finns ett nära samband mellan forskning och undervisning. Regelbundet gästas avdelningen även utbyteslärare och lärarpraktikanter från Finland. Finska som ämne vid Stockholms universitet utvärderades år 2005 av Högskoleverkets bedömargrupp som i sin slutrapport konstaterade bland annat att lärarna i stor utsträckning är forskningsaktiva och refererar till forskning i undervisningen så att det blir märkbart för studenterna. De framhöll även att på avdelningen ges med få lärare under stora sparbetning en gedigen grund- och forskarutbildning som erbjuder möjlighet till såväl språk- som litteraturvetenskaplig specialisering.⁵

Undervisningsformen varierar beroende på kursens innehåll, och undervisningen ges i form av föreläsningar, lektioner, seminarier och gruppövningar för att stimulera olika lärandestrategier. Även vad gäller examinationsformen finns stor variation genom salskrivningar, hemskrivningar och fortlöpande muntlig och skriftlig examination. Undervisningen på de flesta kurserna är förlagd på kvällstid (kl. 17–20.30) på grund av att många av våra studenter antingen läser ett annat ämne eller är redan yrkesverksamma på dagtid, t ex brukar kvällskursen på halvfart i *finska som främmande språk* vara nästan dubbelt så stor som motsvarande heltidskurs på dagtid (ca 35 studenter på kvällstid och ca 20 på dagtid årligen). Undervisning på kvällstid innebär naturligtvis långa arbetsdagar för både studenter och lärare, men samtidigt visar det den hängivenhet som både studenter och lärare på avdelningen har för finskan.

---

⁵ Se bilaga Stockholms universitet, aktuella notiser, s. 147–149 i denna skrift.

Studier på grundnivå: finska

För de studenter som läser ämnet *finska* sker undervisningen självfallet på finska (utom på delkursen *realia* som läses tillsammans med studenter på *finska som främmande språk*). Under den första terminen studeras såväl finsk grammatik och fonetik som finsk litteraturhistoria och finsk litteratur och målet för de olika delkurserna är att ge studenterna grundläggande kunskaper om finskans struktur samt praktisk färdighet i finska. Den första terminens studier på 30 högskolepoäng är fördelade på delkurserna: *Finsk grammatik och fonetik*, 6 hp, *Litteraturhistoria med realia*, 5 hp, *Finsk litteratur*, 2.5 hp, *Skriftlig framställning*, 7.5 hp, *Finskans struktur*, 3 hp och *Muntlig framställning*, 6 hp.

På de olika delkurserna utvecklar och befäster studenterna därmed muntlig och skriftlig färdighet i finska samtidigt som de får kännedom om finsk litteraturhistoria och om litteraturvetenskapens termer och begrepp. Vidare utvecklar studenterna färdighet att analysera litterära texter när de läser finskspråkig skönlitteratur. Delkursen *Skriftlig färdighet* som ger kunskaper om nufinskans ordförråd och fraseologi samt om språkvårdsfrågor ges även som fristående kurs för dem som vill få träning i att skriva på finska, ett behov som ökat under senare år hos såväl första som andra generationen sverigefinländare.

Genom delkursen *Litteraturhistoria med realia* inhämtar studenterna översiktlig kännedom om Finlands kulturella och politiska historia och samhällsförhållanden samt om de finsk-ugriska språken, och på delkursen *Muntlig framställning* ges även översiktliga kunskaper om forskning inom området muntlig och icke-verbal kommunikation. De olika delkurserna med variation av både muntlig och skriftlig praktisk färdighet uppskattas av studenterna.

Den andra terminen innehåller delkurserna *Skriftlig framställning*, 6 hp, *Litteraturhistoria*, 4 hp, *Finsk litteratur*, 2 hp, *Finskans struktur*, 6 hp, *Variation i finskan*, 6 hp och *Finska som andraspråk*, 6 hp. Under den andra terminen fortsätter studenterna därmed att utveckla språkfärdigheten i finska och inhämta fördjupade kunskaper om finskans struktur samt finsk språkvård och stilistik. På de litteraturvetenskapliga delkurserna studeras finsk folkdiktning och Kalevala, den finlandssvenska litteraturens historia och den sverigefinska litteraturen. I delkurserna ingår också att inhämta kunskaper om finskan utanför Finland samt studera finska språkets utveckling och varieteter, ämnen som diskuteras flitigt på föreläsningarna.

På kandidatnivån befäster studenterna i finska sina kunskaper i språkvårdsfrågor och i finsk språkfärdighet. Kandidatkursen består av delkurserna: *Finskans syntax*, 6 hp, *Litteraturhistoria* och *litteraturve-*

tenskap, 4 hp, *Finsk litteratur*, 2 hp, *Skriftlig framställning*, 3 hp, *Finska, examensarbete för kandidatexamen*, 15 hp. Efter genomgången utbildning kan de även analysera finska utifrån syntaktiska aspekter. Inom litteraturvetenskapen studeras nyare utvecklingslinjer under de senaste årtiondena inom Finlands litteratur. Studenterna får samtidigt fördjupad kännedom om litteraturvetenskapens termer och begrepp och utvecklar färdighet att analysera litterära texter. En stor del av terminen tillägnas författandet av ett examensarbete med beaktande av den språkliga normen för vetenskaplig textproduktion. Studenterna kan välja mellan att skriva antingen ett litteraturvetenskapligt eller ett språkvetenskapligt ämne.

Studier på grundnivå: finska som främmande språk

Studenter som läser ämnet finska som främmande språk undervisas såväl på svenska som finska. Den första terminen ägnas åt att få grundläggande muntliga och skriftliga färdigheter genom de olika delkurserna som stödjer varandra: *Introduktion till finsk grammatik*, 6 hp, *Skriftlig färdighet*, 7.5 hp, *Muntlig färdighet - konversation*, 3.5 hp, *Finsk fonetik och uttal*, 2 hp, *Litteraturhistoria med realia*, 3 hp, *Finsk grammatik*, 6 hp och *Muntlig färdighet - hörförståelse*, 2 hp.

Målet för den första terminen är att studenterna ska få grundläggande kunskaper i finsk formlära och syntax samt tillägna sig ett grundläggande ordförråd i finska och därmed kunna uttrycka sig muntligt på finska och förstå finska i vardagliga sociala och kommunikativa sammanhang. Vidare ska studenterna kunna förstå finska texter med en enkel struktur samt uttrycka sig skriftligt på finska i vardagliga sammanhang. Utöver det ska de inhämta översiktlig kännedom om finsk litteraturhistoria och om Finlands kulturella och politiska historia och samhällsförhållanden samt om de finsk-ugriska språken.

De allra flesta studenterna upplever att grundkursen nått de mål som ställts vilket framgår av de årliga kursvärderingar som är överlag positiva. Många studenter kommenterar kurserna med att de tycker de lärt sig mycket och att de har lärt sig grunderna i finska på ett bra sätt samt fått en förståelse för grammatiken. Undervisningen på grundkursen upplevs i allmänhet som metodisk och bra, med relativt höga krav. Dock är det många som önskar sig fler lektionstimmar, något som även lärarna upplever skulle behövas men som tyvärr inte är möjligt att tillmötesgå på grund av de ekonomiska förutsättningarna. Framförallt är det fler lärarledda övningstimmar i muntlig kommunikation som önskas.

Under andra terminen fortsätter studenterna i *finska som främmande språk* att utveckla både den muntliga och skriftliga färdigheten i

finska genom att inhämta fördjupade kunskaper i finsk formlära, ord-bildning, syntax och litteraturhistoria. Studierna på denna nivå är fördelade på delkurserna *Finsk grammatik*, 6 hp, *Skriftlig färdighet*, 6 hp, *Muntlig färdighet*, 4 hp, *Uttal*, 2 hp, *Textläsning*, 6 hp, *Litteraturhistoria*, 4 hp och *Finsk litteratur*, 2 hp. Studenterna får även grundläggande kännedom om litteraturvetenskapens termer och begrepp och praktisk kännedom om finsk litteratur, d v s läser de finska skönlitterära verk och utvecklar samtidigt färdighet i att analysera litterära texter. Vidare utökas kunskaperna i att förstå olika typer av texter på finska och i att språkligt analysera dem.

I de senast gjorda kursvärderingarna kommenterade studenterna bland annat att de känner sig nöjda med kursen som helhet och att de tycker att deras finska tydligt förbättrats och att de känner att de utvecklats några steg till. Den stora variationen med omväxlande uppgifter och moment under terminens gång uppskattas, enligt studenterna uppfattning finns det lagom fördelning mellan läsning, skriftlig färdighet etc. Att antalet muntliga lektioner är fler på denna nivå upplevs som positivt och att läsa många texter har enligt studenterna också varit bra då de upplever att ordförrådet ökat markant.

På kandidatkursen läser studenterna i finska som främmande språk delkurserna *Syntax och språkfärdighet*, 6 hp, *Variation i finskan*, 3 hp, *Litteraturhistoria och terminologi*, 4 hp, *Finsk litteratur*, 2 hp, *Finska som främmande språk* samt gör ett examensarbete för kandidatexamen, 15 hp. Efter genomgången kurs har studenten befast sin skriftliga och muntliga färdighet i finska, visat sin förmåga att inhämta grundläggande kunskaper om finska språkets utveckling och varieteter och inhämtat grundläggande kännedom om finsk folkdiktning och Kalevala, den finlandssvenska litteraturens historia och den sverigefinska litteraturen. Vidare har de inhämtat fördjupad kännedom om litteraturvetenskapens termer och begrepp och utvecklat fördjupad färdighet i att analysera litterära texter och analysera finska utifrån syntaktiska aspekter.

Studier på avancerad nivå

På avancerad nivå läser studenterna samma kurser oavsett om de har tagit kandidatexamen i *finska* eller *finska som främmande språk*. På magisterkursen läser studenterna både litteraturvetenskaplig och språkvetenskaplig teori och metod. De får kunskaper om och tillgodo-gör sig vetenskapsteoris grundbegrepp samt inhämtar kunskaper om relevanta teorier och metoder inom den moderna litteraturvetenskapen och språkvetenskapen. Studenterna tillägnar sig kunskaper om de viktigaste forskningsresultaten inom både den finska litteraturvetenska-

pen och den finska språkvetenskapen. Inom språkvetenskapen är det t ex möjligt att välja inriktning mellan historisk lingvistik och uraliska språk, kognitiv lingvistik och grammatikalisering, språkkontakt och tvåspråkighet eller typologi och komparativ lingvistik. Även på masterkursen kan studenterna läsa antingen språk- eller litteraturvetenskapliga delkurser och därmed ytterligare specialisera sig inom sitt intresseområde. Studenterna kan därmed välja att författa sina examensarbeten antingen inom språkvetenskapen eller litteraturvetenskapen. I examensarbeten ska studenten bland annat visa sin förmåga att integrera kunskap och analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer samt självständigt identifiera och formulera frågeställningar.

Oavsett vad studenterna i finska haft för motiv till att börja läsa finska vid Stockholms universitet har de med sig efter avslutad utbildning mångsidiga kunskaper i och om finska.

Studenterna har en god praktisk förmåga i talad och skriven finska och goda teoretiska kunskaper inom finsk språk- och litteraturvetenskap samt kultur och samhälle. Vare sig det gäller arbete inom den offentliga eller den privata sektorn är kunskaper i finska en bra och efterfrågad merit, och finskan har fått allt större utrymme i näringslivet. Detta har tillsammans med det utvidgade nordiska samarbetet lett till ökat behov av finskkunniga i Sverige vilket även våra studenter märkt. Samtidigt vittnar studenterna även om den stora personliga behållning de har fått av sina studier i finska - finskan har ju i alla tider varit det näst svenskan vanligaste språket i Sverige och finskan är ett levande inslag i människors närmiljö. Då finskan sedan år 2000 är ett av de fem nationella minoritetsspråken i Sverige är det väsentligt att det finns personer som kan både tala och skriva finska i olika branscher i Sverige, och de engagerade studenterna vid avdelningen för finska vid Stockholms universitet fyller utmärkt sin plats ute i samhället.

Realia, vad har det med det finska språket att göra?

Eric De Geer

Språkresan – De som skall studera finska kommer att göra en resa, inte bara in i ett annat språk utan även in i ett annat land, en delvis annan kultur och bland andra människor. Som vägvisare på denna resa vill vi på den finska avdelningen för finska ge studenterna orientering i, för de flesta, relativt okända områden.

Delkursen syftar till att ge kunskap om landet Finland och om finländarna. Medan andra kurser ägnar sig åt det lingvistiska i olika former så gäller kursen i realia det geografiska Finland, dvs. att ge kunskap om landet Finland och finländarna. Delkursen syftar till genomgång av huvuddragen av Finlands politiska och kulturella historia. Därtill ges översiktlig kännedom om Finlands geologi, geografi och aktuella finska samhällsförhållanden. Detta har jag kompletterat med att även omfatta de finskspråkiga i grannländerna samt (finlands)svenska, det andra nationalspråket. Kursen kan därmed ge mångfacetterade kunskaper om Finland och om landets invånare.

Jag har från 1998 tom 2006 haft ansvaret för de samhällsvetenskapliga och historiska momenten medan främst Tuula Vosthenko svarat för den kulturella delen, dvs. litteraturen och konsten. Kursen vänder sig till såväl studerande utan förkunskaper i finska som till dem med förkunskaper i finska. Kursen behandlar fem teman: naturvetenskap, språk och befolkning, historia, migration samt ekonomi med samhällsliv och politik.

Den anslagna tiden har omfattat fyra dubbeltimmar och lika mycket för den kulturella delen. Grafer har sammanfattat olika företeelser som omtalas i texterna och har tjänat som underlag för diskussion. Av de hundratalet grafer som visats i undervisningen har tre valts ut som exempel i denna artikel. Aktuella, relevanta, forskningsresultat har också presenteras. Vidare har Finlands geografiska och perifera geopolitiska läge i förhållande till Stockholm, S:t Petersburg/Moskva och Berlin behandlats.

Att få visa på Finland: Personliga kommentarer om en viktig kurs

Med kursens innehåll har jag medvetet sökt överbrygga skiljelinjerna mellan ”de två kulturerna”, naturvetenskapen och den litterära kulturen (C. P. Snow i sin berömda föreläsning 1959). Medan det, med rätta, anses självklart att alla har kännedom om litteratur etc., så förväntas man inte ha ens den mest rudimentära kännedom om den fysiska värld som vi lever i. En tredje kultur, den socialvetenskapliga, med befolkningen i centrum, har efter andra världskriget vuxit i betydelse till att bli jämlik med Snows ovannämnda två. Den placerar sig mellan dem och har blivit delkursens huvudtema.

Den stora glädjen har varit att visa, förmedla kunskap och entusiasm rörande Finland och det finländska och att få gensvar från de flesta. Jag har känt att jag har varit ute i ett angeläget ärende. Ett par studerande har upplevt det som lite störande att jag, som inte behärskar finska, undervisar på en finsk institution. Jag hänvisar då till ett mer än 50 års årligt forskningsresande i Finland, plus mina 400 finska substantiv. Min forskning i främst kyrkoarkiv runt om i Finland har särskilt gällt migration, dels inom landet och dels emigration till Sverige, S:t Petersburg och Amerika. Därtill har jag bedrivit forskning i samarbete med professor Erling Wande gällande inventeringar av vissa typer av finska sjönamn i främst Savolax, och Lappland, som jämförelse med de i Tornedalsregionen och i Mellansveriges finnmarker och i Norges Finnskogar. Jag har därigenom lärt känna landet väl och kan förmedla förstahandskännedom om alla platser av betydelse och jag är geografiskt hemma i landet som få finländare. Den finsktalande ingermanländska flyktinggruppen från Sovjetunionen, varav några tusen flydde till Sverige, har jag arbetat med under flera decennier.

Ett problem i undervisningen har varit att alltför många har så rudimentära faktakunskaper om landet att de har svårt att sätta in mer kvalificerad information i vare sig lokala eller större sammanhang. Det svenska skolsystemet har nu länge undervärderat faktakunskap och det drabbar sedan den högre utbildningen. Studenternas förmåga att tillgodogöra sig grafer/kartor lämnar en hel del övrigt att önska. Det förekommer tydligen föga träning i bild- och kartanalys under skolåren. En kartbild kan säga mer än hundra ord och därtill har ju många personer synminne.

Finlands historia är dramatisk genom seklerna. Att åskådliggöra dragkampen om territoriet mellan väst och öst under det senaste årtusendet, hör till det tacksammaste i kursen. Hur den svenska statsmakten och det svenska samhällssystemet kunde hävda sig gentemot ett östligare samhällssystem. Under de senaste två seklerna har Finland övertagit ansvaret över territoriet och hävdat sitt samhälle under de svåraste prövningar. Det var inte självklart att det skulle lyckas. Hur

allt detta varit möjligt är värt kunskap och eftertanke. De på det hela taget ogynnsamma naturliga förutsättningarna i Finland behövs som relief till att finländarna trots dessa lyckats utnyttja möjligheterna och uppnå en mycket hög standard och kultur. Landet har ju numera t.o.m. gått om Sverige i levnadsstandard.

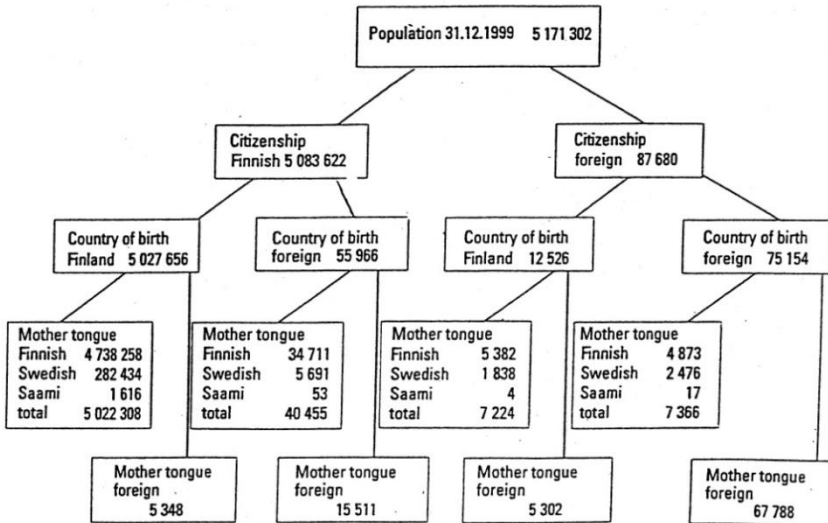
Runebergsbonden Paavo manifesterar finsk sisu men också de svåra levnadsförhållandena på grund av de naturgeografiska förutsättningarna. Under de två senaste seklerna har många valt att lämna landet för bättre levnadsvillkor på andra håll. Det är väl värt att diskutera: Varför lämnade man landet från vissa områden och inte från andra och varför valde man under olika tider så olika mål som Sverige, S:t Petersburg och Amerika i stället för att flytta till andra delar av det egna landet. Här ges tillfällen till att diskutera betydelsen av information, kommunikation och influensområden samt deras relation till stagnerade eller expansiva områden.

Det finns god anledning att uppmärksamma finländarna i Sverige. Kursens studenter tillhör dessutom som regel denna kategori. Vilken var orsaken till koncentrationen av finländarna till främst delar av Mellansverige med enstaka andra lokaliseringar? Varför är finländarna så ojämnt fördelade inom Storstockholmsregionen? Varför var det lokala skillnader i bosättningsmönster mellan dem som har kvar sitt finländska medborgarskap jämfört med den som blivit svenska medborgare? Här finns anledning att uppmärksamma en av de allvarligaste bristerna i svensk, annars så berömda, statistik, nämligen den totala avsaknaden av språklig, etnisk och religiös statistik. Vi saknar därför uppgifter om hur många av finländarna som är finsk- respektive svenskspråkiga. Internationellt ligger vi långt efter de flesta länder vare sig de är i- eller uländer, socialistiska eller kapitalistiska. Jag har debatterat denna fråga med flera invandrarministrar men utan resultat. De har hänvisat till integritet, något som tydligen i detta avseende anses grundläggande i Sverige till skillnad från de flesta andra länder. Exemplet Finland är välgörande (se figur 1):

Figur 1.⁶

Befolkningen i Finland uppdelad enligt kriterierna medborgarskap, födelseland och modersmål 1999.

De få timmarna, plus det stora antalet studerande, har tyvärr medfört att jag inte kunnat få personlig kontakt med fler än ett fåtal. För att försöka få kunskap om studenterna, har jag vid första mötet delat ut en liten enkät med frågor om geografisk och språklig bakgrund. Vid följande undervisningstillfälle har jag kunnat visa gruppen kartor över var de är födda, gått i skola och vilka hemspråk de och deras närmaste har, något som många uppskattat. Denna kunskap har också varit av värde för institutionen. På detta sätt har jag visat hur man kan genomföra en nyttig samhällsvetenskaplig studie i ett humanistiskt ämne med ytterst enkla medel, och hur man analyserar och redovisar resultaten.

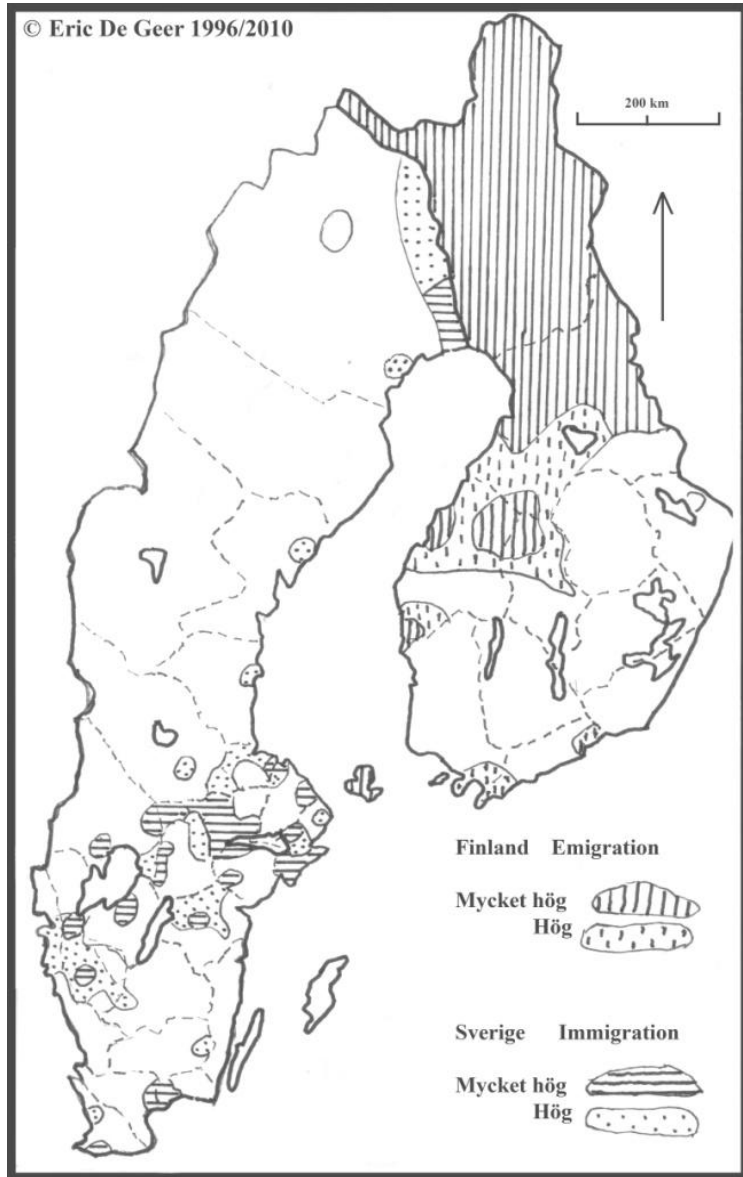
Vad innehåller då delkursen?

Inom temat naturvetenskap behandlas de geologiska förutsättningarna för mänsklig bosättning i Finland, dvs. berggrunden, de lösa avlagringarna samt det geografiska läget och klimatet. I kursen ingår även

⁶ Källa: Statistikcentralen/Tilastokeskus (Helsingfors)

om hur landet är organiserat regionalt och lokalt med de historiska landskapen och socknarna och de nutida administrativa indelningarna i landsdelar (storlän) och storkommuner.

Figur 2.⁷

⁷ Fig.2. Varifrån och vart: Migrationsvågen 1968-1974. Varifrån i Finland utflyttarna kom ifrån och var de inflyttade bosatte sig i Sverige? De kom från de glesbefolkade agrara områdena i finska Lappland och Österbotten. I Tornedalen var det lätt att flytta över gränsen till Sverige. Målet för de flesta invandran var det tunga industrin i Svealand med Bergslagen, textilregionen runt Göteborg med Borås samt några industristäder/orter. (se Realiakompndiet s. 49, reviderad 2010).

Temat språk och befolkning diskuteras. Språkens historia i Sverige och Finland under 600 år konkretiserat genom språkkartor över språkförhållandena vid valda tidpunkter: under medeltiden, 1660, 1809, 1930 och 1980. Finlandssvenskan är det andra nationella språket i Finland. Dess relativa andel av befolkningen har under de senaste 150 åren minskat från 14 % till knappt 6 %.

Den finskspråkiga minoritetsgruppen i Sverige har numera, sent omsider (2000), blivit officiellt erkänd. De gamla finska minoriteterna återfinns i Tornedalsregionen, i Mellansveriges finnmarker (inflyttarna kom från Savolax) och i Stockholm (från sydvästra Finland). Den stora migrationen efter andra världskriget riktade sig främst till Mellansveriges industriregion och utgick huvudsakligen från norra Finland. *Meänkieli*, som talas i Tornedalen, är en finsk dialekt som blivit ett erkänt minoritetsspråk. Även samernas förekomst och situation i de av dem bebodda fyra länderna uppmärksammas under kursen.

Inom temat historia behandlas bl.a. dragkampen om det finländska territoriet under det förflutna årtusendet. Varför var finnar, tavaster, karelare samt svenskar och ryssar angelägna om att bosätta sig där? De medeltida statsmakter som konkurrerade om Finland och Karelen, Sverige och Novgorod, hade olika mål och strategier. Borgarna Åbo slott, Tavastehus, Viborg och Olofsborg blev successiva stödjepunkter för den svenska expansionen.

Under 1600-talet framstår stormakten Sverige som vinnare. Gränsen förskjuts österut så att en stor del av Karelen samt Ingermanland tillförs riket. 1700-talet karaktäriseras av flera krig mellan Sverige och Ryssland. Sverige hamnade sedan i kläm mellan stormakterna – Rysslands Alexander versus Frankrikes Napoleon och Sverige fick 1809 betala med Finland. Finland var under 1800-talet ett ryskt storfurstendöme. Finland fick sköta sig självt och gjorde det med framgång. Självständighetsförklaringen kom den 6/12 1917.

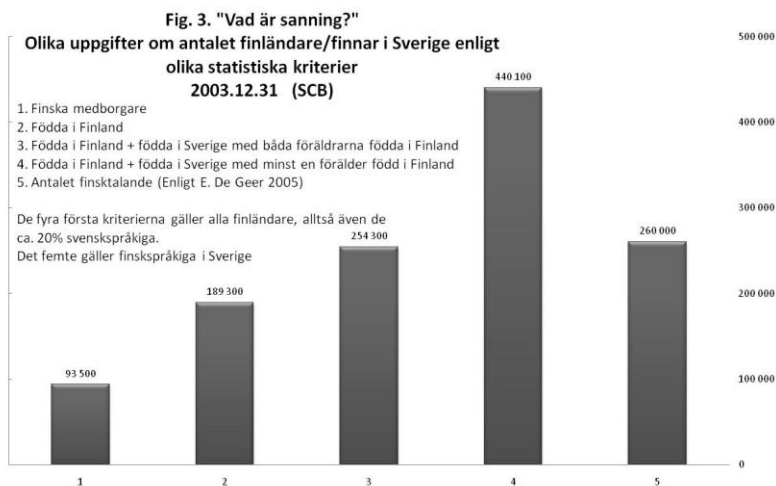
Självständighetstiden 1918 - Finland hade att utkämpa hela fem krig på 27 år (1918-1945). Det var en svår tid då det vid flera tillfällen "hängde på ett hår" hur det skulle gå. Landet kom i kläm mellan Stalin och Hitler. Finland var det enda förlorarlandet som inte blev ockuperat under andra världskriget trots att detta var Sovjets avsikt vid två tillfällen. Finland blev inte någon satellitstat under Moskva. Efter Sovjetunionens kollaps, har Finlands knutit an till Europa med EU, Euron och Nato. Det var angeläget och naturligt för landet att ansluta till Europa, nu när man fick möjlighet därtill.

Inom temat migration behandlas det faktum att människor har alltid sökt sig till bättre förhållanden och platser. Varifrån finländarna kom till Finland är en omdebatterad fråga. Utflyttarna från Savolax till främst Bergslagen och Värmland på 1600-talet har bl.a. efterlämnat finska ortnamn. Emigrationen från Finland under 1800-talet gick till

så skilda områden som Sverige, S:t Petersburg samt Amerika. Under den senare delen av 1900-talet flyttade man åter till Sverige, nu i stor omfattning (Fig. 2.). Numera överväger återflyttningen från Sverige till Finland.

Under de senaste decennierna har immigrationen till Finland ökat. Detta innebär ombytta roller jämfört med tidigare. Nu sker invandring från Ryssland och Estland men även från avlägsna Somalia.

Finlands befolkning och språken i Finland redovisas ingående i fig. 1. Problemet med statistiska kriterier demonstreras med det följande diagrammet med Sveriges finländare (fig. 3) ”Vad är sanningen?”:

Vilket tal man väljer brukar bero på vilket syfte man har, om man representerar staten eller invandrarna.

I temat ekonomi, samhällsliv och politik ligger tonvikten på jordbrukets och skogsbrukets betydelse och dess historiska utveckling. Smör, virke och tjära var de viktigaste produkterna. Fortsättningsvis diskuteras om hur omstruktureringen av de areella näringarna efter andra världskriget gjort att arbetskraft friställts och därmed gett incitament till emigration. Järnhanteringen omvandling till modern verkstadsindustri med spetsteknik (Nokia) är ett särskilt kapitel. En viktig faktor var hur landet, delvis på grund av det stora krigsskadeståndet till Sovjet, tvingades utveckla sin mekaniska industri, något som landet hade nytta av sedan skadeståndet betalats. Landet kunde då i stället exportera till Väst, något som beredde vägen till dagens välstånd. Sverige, som stått utanför kriget, hade intakt industri och kunde leverera varor till ett ödelagt Europa. Man behövde därför arbetskraft och kun-

de ge sysselsättning åt finländare, ester och ingermanländare. Beträffande ideologier och politik så finns anledning uppmärksamma uppdelningen mellan den mer socialistiska delen av landet och den mer borgerliga. EU-valet splittrade landet i en sydlig/sydöstlig EU-vänlig del och en nordlig/nordvästlig motståndardel.

Realiakursen har förhoppningsvis gett studenterna vidgade vyer inför studiet av det finska språket. För mig har det mångåriga engagemanget med undervisning av finskstuderande gett mig vidgade perspektiv på såväl ämnesområdet i sin helhet som på min egen forskning.

Kielenhuoltokurssi tuntiopettajien näkökulmasta

Paula Ehrnebo & Riina Heikkilä

Olemme toimineet kielenhuoltokurssin tuntiopettajina monta vuotta. Kerromme seuraavassa kokemuksistamme mutta myös siitä, miten ja miksi kurssien sisältö on muuttunut. Esitämme lisäksi omat visiomme opetuksen kehittämismahdollisuuksista. Vaikka kuvamme tuntiopettajana toimimisesta ei ole pelkästään valoisa, olemme viihtyneet tehtävässä – muuten opettaminen ei varmaankaan olisi jatkunut vuodesta toiseen.

Kielenhuolto vuosien varrella

Kielenhuoltoa on pidetty suomen kielen opetuksessa tärkeänä ainakin 1970-luvulta asti, toisin sanoen niin kauan kuin suomentaitoisille ja vasta-alkajille on ollut omat kurssinsa. Samaan aikaan yleistyi käyttöön käsite *kielenhuolto*. Aikaisemmin puhuttiin *oikeakielisyydestä* – aivan kuten Suomessakin – mutta jo silloin Tukholman suomen kielen professori Osmo Hormia käsitteli opetuksessaan samantyyppisiä seikkoja.

Kielenhuolto on vuosikymmenien aikana nivottu eri kursseihin monella eri tavalla, mikä tietenkin on johtunut kurssien kehittämisestä ja muuttamisesta ja varsinkin uuteen koulutusjärjestelmään siirtymisestä muutama vuosi sitten. Aluksi kielenhuoltomomentti järjestettiin kielioppiopintojen ja kirjallisten harjoitusten jälkeen, tavallisesti kuitenkin toisella lukukaudella kuten nykyisinkin. Tämä oli mielestämme loogista, koska opiskelijat olivat silloin ennättäneet oppia tarpeelliset perustaidot. Viime vuosina kielenhuolto on kuulunut osana kirjallisiin harjoituksiin, jolloin myös kurssin sisältö on jouduttu muuttamaan aivan toisenlaiseksi.

Tuntimäärä

Kaikkina vuosina, jolloin olemme kurssia pitäneet, opettajat ja opiskelijat ovat olleet yhtä mieltä tuntimäärästä. Sitä on pidetty liian pienenä, sillä on ollut vaikea ennättää kaikkea, mikä on katsottu tarpeelliseksi.

Sopiva tuntimäärä on tietysti epämääräinen käsite ja lienee harvinaista, ettei opettaja haluaisi kurssilleen enemmän aikaa. Tosi asia on, että taloudellisista syistä yliopistoissa ja korkeakouluissa annettavien oppituntien määrää on jouduttu pienentämään viime vuosina lähes kaikissa aineissa. Siksi myös kielenhuoltoon käytetty tuntimäärä on ollut erittäin pieni, varsinkin kun kielenhuoltoa on opetettu kirjallisten harjoitusten yhteydessä.

Opiskelijat

Varsinkin 1970-luvulla mutta myös 1980-luvulla melkein kaikki kielenhuoltokurssin opiskelijat olivat itse muuttaneet Suomesta ja käyneet suomenkielisen koulun. Mukana saattoi olla muutama suomenruotsalainen, mutta nämä olivat aina lähes kaksikielisiä. Vaikka monet opiskelijoista olivat asuneet Ruotsissa kauan ja olleet pitkään työelämässä, ryhmät olivat melko homogeenisia. Ruotsin kieli oli jättänyt erivahvuiset jäljet opiskelijoiden suomen kieleen, mutta silti heidän kanssaan oli helppo keskustella sanojen merkityksistä ja vivahteista, tekstin tyylistä ja ruotsin vaikutuksesta. Heille ei tarvinnut selittää kielioppitermejä eikä muitakaan perusasioita.

Kahdenkymmenen viime vuoden aikana opiskelijakunta on muuttanut täysin. Viime aikoina opiskelijat ovat olleet keskimäärin hyvin nuoria, monet tulevat suoraan lukioista. Suurin osa on syntynyt Ruotsissa ja heidän suomentaitonsa vaihtelee erittäin paljon, minkä vuoksi ryhmät ovat olleet hyvin heterogeenisiä. Ryhmien heterogeenisuuteen vaikuttaa myös se, että yhä useammilla on mahdollisuus opiskella yliopistossa. Aiemmin esimerkiksi kuulo- ja näkövammaisilla tai dyslektikoilla ei ollut samoja mahdollisuuksia. Onneksi ryhmät ovat olleet paljon pienempiä kuin parikymmentä vuotta sitten, muuten opetus olisi ollut lähes mahdotonta.

On hauskaa, että ruotsinsuomalaiset nuoret haluavat panostaa suomen kielen opiskeluun ja sen vuoksi heidän lähtökohtansa olisi pikaisesti otettava huomioon kurseja suunniteltaessa. Oikeastaan tämä olisi pitänyt tehdä jo monta vuotta sitten, mutta yliopisto ei ole opetussuunnitelmissaan ja vaatimuksissaan seurannut ruotsinsuomalaisten ryhmässä tapahtunutta kehitystä. Ruotsinsuomalaiset nuoret tarvitsevat aivan erilaista opetusta kuin Suomessa koulunsa käyneet. Suomen kieli on yksi Ruotsin kansallisista vähemmistökielistä ja yhteiskunta on sitoutunut toimimaan niin, että suomi säilyy elävänä kielenä. Siksi myös korkeakoululaitoksen pitäisi ottaa osansa vastuusta ja ryhtyä antamaan ruotsinsuomalaisten nuorten edellytysten mukaista opetusta.

Kielenhuollon ja yliopiston yhteistyö

Kielenhuoltoa on sekä Suomessa että Ruotsissa perinteisesti pidetty virheiden korjaamisena, käytännön harjoituksina, eikä sitä ole arvoitettu yliopistomaailmassa. Vasta 1990-luvulla kielenhuoltoon on alettu suhtautua myönteisemmin. Ruotsinsuomen kehittymisen kannalta onkin siksi ollut tärkeätä, että me *Ruotsinsuomalaisen kielilautakunnan* ja sittemmin *Kielineuvoston* työntekijät olemme olleet mukana kielenhuollon opetuksessa. Ryhmien heterogeenisyyden vuoksi varsinaisiin kielenhuoltoseikkoihin ja kielenhuollon periaatteisiin on kuitenkin ollut välistä vaikea perehtyä.

Yliopiston ja kielenhuollon yhteistyötä voitaisiin kehittää ja syventää entisestään esimerkiksi siten, että opiskelijat perehdytettäisiin myös ruotsinsuomalaiseen terminologiaan ja sen kehittämisperiaatteisiin. Onhan terminologian kehittäminen yksi kielen säilymisen keskeisistä edellytyksistä. Tällä tavoin valmennettaisiin opiskelijat myös työelämään, jossa tarvitaan mahdollisimman monipuolista kielitaitoa.

Mitä opetetaan?

Opetuksen sisältö on muuttunut vuosien varrella, kuten edellä esitetystä käy ilmi. Kaikkina aikoina on kuitenkin ollut tärkeätä esitellä kielenhuollon tehtävät ja toimintatavat – ja erityisesti ruotsinsuomen huollon periaatteet. Tällä tavoin saadaan opiskelijat ymmärtämään, että tarkoituksena ei ole virheiden etsiminen, vaan kuhunkin yhteyteen parhaiten sopivan ilmaisun löytäminen. Kurssilla käydään läpi sellaiset seikat, joiden on todettu aiheuttavan ongelmia, kuten sijamuodot, rektiot ja sanajärjestys. Opetuksen täytyy olla myös kontrastiivista, koska ruotsi vaikuttaa jokaisen ruotsinsuomalaisen kieleen.

On välttämätöntä, että opiskelijat itse tuottavat mahdollisimman monenlaisia tekstejä. Kyseeseen voivat tulla esim. aineet, selostukset, käännökset, käännösureferaatit ja asiakirjat. Kaunokirjallinen teksti lienee ainoa tekstimuoto, jota ei tällä kurssilla käsitellä. Jos kurssilla vastaisuudessa käsitellään nykyistä enemmän terminologiaa, pitäisi ehkä miettiä myös, voitaisiinko varsinainen kielenhuolto-osuus irrottaa kirjallisista harjoituksista. Kielenhuolto-osuudessa voitaisiin silloin käsitellä tekstejä nykyistä kokonaisvaltaisemmin ja mukaan saataisiin myös tekstinhuoltoaspekti.

Oppimateriaali

Opiskelijakunnan muuttuessa on käynyt entistä selvemmäksi, että sopivaa oppimateriaalia ei juuri ole. Parikymmentä vuotta sitten Ruotsissa voitiin käyttää Suomessa laadittuja kielenhuolto-oppaita, ainakin valikoiden. Nykyiseen käytäntöön ne eivät sellaisenaan sovi. Kurssia varten täytyy tietenkin olla kirjallisuusluettelo, mutta usein teoksia ei voida käyttää kokonaan, vaan on valittava sopivat osat. Tämä asettaa suuret vaatimukset opettajalle. Hän ei voi lähteä siitä, että opiskelijat pystyvät ohjaamatta lukemaan vaadittavan kirjallisuuden, vaan usein nämä tarvitsevat apua sen sisäistämisessä. Samalla opettajan täytyy myös laatia harjoituksia ja esimerkkejä, jotka sopivat Ruotsin oloihin ja kyseisen ryhmän tarpeisiin. Tehtävä on haastava ja se vie hyvin paljon aikaa.

Tulokset

Kielenhuolto on alue, jossa jokainen voi jatkuvasti kehittyä yhä taitavammaksi. Kehitys ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan vaatii harjoitusta. Mutta yhden lukukauden opintojen jälkeen on annettava suorituksesta arvosana. Se ei ole koskaan määräytynyt vain tenttisuorituksen pohjalta, vaan aktiivisuus ja suoritukset oppitunneilla ovat olleet yhtä tärkeitä. Näin arvostelusta tulee meidän mielestämme oikeudenmukaisempi kuin pelkästään tentin perusteella.

Suurin osa opiskelijoista on aina selviytynyt hyväksyttävästi. Joka lukukausi on myös ollut sellaisia opiskelijoita, joiden suoritukset ovat osoittautuneet erittäin hyväksi, mikä opettajien kannalta on tietysti ollut ilahduttavaa. Muutamat ovat saattaneet joutua perehtymään uudelleen joihinkin osiin. Joskus suoritusta ei ole voinut hyväksyä. Tällöin on lähes poikkeuksetta ollut kyse siitä, että opiskelija ei ole jostakin syystä tehnyt tehtäviään eikä lukenut vaadittavaa kirjallisuutta riittävän perusteellisesti.

Kielenhuoltokurssin jälkeen kuluu yleensä melko pitkä aika ennen kuin opiskelija kirjoittaa kandidaatintutkintotyönsä. Siihen mennessä hänellä on ollut huomattavasti enemmän aikaa harjoitella ja lukea. Siksi opiskelijan tyyli- ja kirjoitustaito pitäisi oikeastaan arvioida uudelleen tutkintotyönsä kirjoitusvaiheessa, sillä silloin kirjoitustaidosta saisi ajankohtaisemman kuvan.

Tuntiopettaja ja laitos

Tuntiopettaja on irrallaan laitoksen muusta henkilökunnasta. Usein hänen opetuksensa alkaa silloin, kun muut ovat lähdössä kotiin. Tämä ei sinänsä ole ongelma, jos tuntiopettaja on alusta lähtien otettu mukaan opetuksen suunnitteluun ja jos häntä pidetään kaiken aikaa tapahtumien tasalla. Tuntiopettajan opetus on koordinoitava muun samalla kurssilla annettavan opetuksen kanssa, koska opettajan on tiedettävä, mitä seikkoja muut ottavat esille ja missä vaiheessa lukukauden aikana. Tämä on laitoksen johdon vastuulla. Yhteydenpito onkin nykyisin entistä helpompaa, koska siinä voidaan usein käyttää sähköpostia. Silti tuntiopettajakin olisi kutsuttava yhteiseen opettajainkokoukseen vähintään kaksi kertaa lukukaudessa, opetuksen alkaessa ja sen päättyessä.

Tuntiopettajalle maksetaan palkka opetustuntien perusteella ja hän on vastuussa vain omasta osuudestaan. Opetustunnit ovat kuitenkin vain jäävuoren huippu. Tuntien suunnittelu, opiskelijoiden harjoitusten korjaaminen ja muut opetukseen liittyvät tehtävät vievät moninkertaisesti enemmän aikaa, eikä palkka vastaa työmäärää. Tämä ei ole omiaan houkuttelemaan pedagogiseen kehitystyöhön eikä uuden oppimateriaalin laatimiseen. Pitkällä aikavälillä tämä on haitaksi opetuksen kehittymiselle.

Kielilainsäädäntö ja kielenhuolto

Ruotsi sai kielilain 1. heinäkuuta 2009, ja 1. tammikuuta 2010 tuli voimaan laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä. Kielilain mukaan yhteiskunta on velvollinen pitämään huolta, että vähemmistökielet säilyvät elävinä. Laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä puolestaan antaa ruotsinsuomalaisille huomattavasti paremmat kielelliset oikeudet kuin aikaisemmin. Tämä merkitsee sitä, että etenkin suomen kielen hallintoalueeseen kuuluvissa kunnissa tarvitaan työntekijöitä, joilla on hyvä suomen kielen taito. Kielenhuoltokurssia kannattaisi nyt kehittää pikaisesti niin, että se antaa opiskelijoille hyvät valmiudet selviytyä työelämän uusista haasteista.

Vaihto-opettaja uusia näkökulmia omaksumassa

Niina Lilja

Tukholman yliopiston suomen kielen osaston opettajat tekevät pedagogisesti haastavaa työtä. Tämän olen saanut todeta tutustuessani suomen kielen opetukseen Tukholman yliopistossa kahden opetusvierailun aikana. Ensimmäistä kertaa vierailin suomen kielen osastossa huhtikuussa 2005 ja toisen kerran huhtikuussa 2008. Molempien vierailujeni aikana opetin 12 tuntia. Opetussisällöt ja ennen kaikkea opiskelijaryhmät olivat kuitenkin vierailujen aikana hyvin erilaiset.

Ensimmäisen vierailuni aikana sain opettaa puheviestinnän kurssilla. Opiskelijaryhmä koostui hyvin eri-ikäisistä opiskelijoista, joista useimmille suomi oli äidinkieli. Heidän suhteessaan suomeen oli kuitenkin suuria eroja: Osalle opiskelijoista suomi oli lapsuuden kieli, jolla ei ollut suurta sijaa heidän nykyisessä elämässään. Toisille suomi taas oli yksi heidän monikielisen arkipäivänsä kielistä. Osalle nykysuomi ja erityisesti uudempi sanasto oli suhteellisen outoa, ja toiset taas olivat asuneet Suomessa vain muutama vuosi sitten. Opiskelijoita yhdisti kuitenkin suuri motivaatio ja innostus suomen kieltä kohtaan. Motivaatio näkyi esimerkiksi siinä, että kurssilaiset jakoivat aktiivisesti osallistua tunneille, vaikka opetus järjestettiin yhden viikon aikana kolmena iltana peräkkäin, joka ilta viidestä yhdeksään. Moni opiskelijoista saapui tunneille suoraan päivätyöstä.

Kurssilta mieleeni on jäänyt se innostus ja ihmettely, jolla erityisesti pitkään Ruotsissa asuneet opiskelijat suhtautuivat sellaisiin uudis- ja lainasanoihin, joita he eivät aikaisemmin olleet kohdanneet. Vaihdoimme ajatuksia niin mäyräkoirista, pissiksistä kuin salarakkaistakin ja puhuimme googlettamisesta, tuunaamisesta ja muista vuonna 2005 pinnalla olleista ilmiöistä. Opiskelijat olivat ruotsalaisen viestintäkulttuurin tuntijoita, ja kurssilla analysoimmekin paljon suomalaisen ja ruotsalaisen viestintäkulttuurin eroja ja samankaltaisuuksia. Tällaisten keskustelujen takia vaihto-opettajaksi lähteminen kannattaa, sillä vuorovaikutuksessa omaksuu aina itsekkin uusia näkökulmia omaan kieleensä ja kulttuuriinsa.

Toisen vierailuni aikana vuonna 2008 opetin *Finska som främmande språk II* -kurssilla, joka jakautui kolmeen eri osakurssiin eli puhumisen, kirjoittamisen ja lukemisen opintojaksoihin. Tämän kurssin opiskelijaryhmä oli hyvin erilainen kuin ensimmäisen vierailuni ryhmä. Näille opiskelijoille suomi oli vieras kieli, jota he olivat syystä tai

toisesta innostuneet opiskelemaan. Mukana oli esimerkiksi muiden kieliaineiden ja yleisen kielitieteen opiskelijoita, joiden kiinnostuksen kohteena oli lähinnä suomen kielen rakenne, joka poikkeaa muiden heidän opiskelemiensa kielten rakenteesta. Mukana oli myös opiskelijoita, joiden innostus suomen kieltä kohtaan johtui suomenkielisestä puolisosta. Kaiken kaikkiaan ryhmä oli taustoiltaan hyvin heterogeeninen niin opiskelijoiden iän, koulutustaustan kuin opiskelumotivaatioon liittyvien tekijöiden suhteen. Tämän ryhmän kanssa tutkimme vierailuni aikana suomen puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä tutustuimme suomalaiseen nykykirjallisuuteen lukemalla Anna Maria Mäen novellin *Suljetun paikan lumo* ja analysoimalla sitä sekä novellina että tarkemmin kielen kannalta. Tutustuimme jonkun verran myös suomalaiseen sarjakuvaan, joka on entistä näkyvämpi ja keskeisempi osa suomalaista nykykirjallisuutta.

Toisen vierailuni ajalta mieleeni jäivät opiskelijoiden esittämät kiperät kysymykset, joihin en läheskään kaikkiin osannut kunnolla vastata, koska en ollut koskaan ajatellut suomen kieltä samasta näkökulmasta. Jälleen siis vaihto-opettaja sai itse oppia uudenlaisia näkökulmia. Muistoissani on myös se, miten analysoimme pienen ryhmän kanssa Mäen novellia. Vaikka novellin kieli ei ollut kaikille opiskelijoille helppoa ja vaikka monet ilmaukset lopulta ehkä jäivät ymmärtämättä, opiskelijat olivat silti innokkaita erittelemään novellin teematiikkaa ja keskustelemaan sen herättämistä kysymyksistä.

Kahden vierailuni aikana olen nähnyt osan siitä opiskelijoiden kirjosta, jonka kanssa suomen kielen asiantuntijat Tukholmassa työskentelevät. Opiskelijoiden taustojen moninaisuus ja erityisesti se, että samassa opetusryhmässä saattaa olla kielitaidoltaan hyvin eritasoisia opiskelijoita, tekee opettajien työstä haastavaa. Tällaisten taustaltaan heterogeenisten ryhmien opettaminen on kuitenkin myös hyvin antoisaa, koska taustojen moninaisuus näkyy myös näkökulmien monipuolisuutena, joka taas rikastuttaa opetusvuorovaikutusta.

Opetusvierailut eivät kuitenkaan ole pelkkää opettamista ja opiskelijoiden tapaamista, vaan vierailujen aikana on mahdollisuus tutustua kollegoihin ja vaihtaa ajatuksia opetukseen, suomen kielen tilaan, yliopistojen jatkuvaan muutokseen ja kaikkeen muuhun mieltä ravisuttavaan liittyen. Tukholman yliopiston suomen kielen osastolla vierailijaa kohdellaan kokemuksen mukaan hyvin huomaavaisesti: kutsutaan kahville ja lounaille ja autetaan käytännön asioissa. On mukava, että osaston työntekijät ovat aina omien töidensä seasta löytäneet aikaa keskustella vaihto-opettajan kanssa. Toisen vierailuni aikana sain myös mahdollisuuden esitellä omaa väitöskirjatyötäni laitoksen Högre seminarium -sarjassa. Myös seminaarista jäi mieleeni mukavia muistoja, sillä koolla oli pieni mutta aktiivinen tutkijajoukko. On tärkeää,

että suomea tutkitaan ja opetetaan edelleen aktiivisesti myös Tukholmassa.

Opiskelijat / Studenterna

Kirunasta Kauppatorille: suomen kielen opiskelijoiden monet motiivit

Sari Pesonen

Tukholman yliopiston suomen kielen opetuksen 80-vuotisjuhlaa emme luonnollisestikaan voisi juhlia ilman niitä opiskelijoita, jotka ovat vuosien varrella käyneet suomen kursseilla. Tietoja opiskelijamääristä ei valitettavasti ole arkistoistamme löytynyt kolmen ensimmäisen vuosikymmenen ajalta, mutta vuodesta 1961 syyslukukauteen 2010 suomen kielen laitoksen ja sittemmin suomen kielen osastolla on Tukholmassa opiskellut runsaat 5000 opiskelijaa. Opintonsa aloittavien määrä on viime vuosikymmeninä vaihdellut sadasta pariin sataan. Viime vuosina opintonsa on vuosittain aloittanut eri kursseilla runsaat sata opiskelijaa. Mutta keitä opiskelijat ovat? Mikä saa heidät opiskelemaan juuri suomea? Nämä kaksi kysymystä kiinnostavat kaikkia, jotka kuulevat suomea opetettavan Tukholman yliopistossa.

Ensi näkemältä voisi sanoa, että tyypillistä opiskelijaamme on mahdotonta määritellä ja että opiskelun syitä on yhtä paljon kuin opiskelijoitakin. Muutamia selviä motiiveja ja ryhmiä nousee kuitenkin esiin lähes joka vuosi, kun uudet opiskelijat esittäytyvät eri kursseilla. Selvimmin tietenkin näkyy, että opiskelijat jakautuvat kielellisesti kahteen ryhmään: heidän joukossaan on sekä yksikielisiä ruotsinkielisiä että kaksi- tai monikielisiä ruotsinsuomalaisia opiskelijoita, ja osastolla järjestetäänkin opetusta sekä suomea jo taitaville että suomea vieraana kielenä lukeville. Suomea (*Finska*) tai suomea vieraana kielenä (*Finska som främmande språk*) voi nykyään opiskella joko päätai sivuaineena yleiseurooppalaisen kaksiportaisen tutkintorakenteen mukaan.

Yksikielisen ja kaksikielisen opiskelijan määrittäminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista, eikä *Suomi* ja *Suomi vieraana kielenä* -

kurssien välillä ole selvää rajaa siinä mielessä, että yhden ja saman opetusryhmän opiskelijoiden kielellinen tausta on moninainen. Esimerkiksi vasta-alkajille tarkoitetuissa suomea vieraana kielenä lukevien ryhmissä on aina myös toisen ja kolmannen polven ruotsinsuomalaisia, joilla on oma suomen kompetenssinsa, mutta jotka eivät tunne pystyvänsä osallistumaan täysin suomenkielisille kursseille. Suomenkielistä opetusta seuraavien ryhmässä on puolestaan sekä ensimmäisen ja toisen polven ruotsinsuomalaisia että hiljattain Suomesta Ruotsiin muuttaneita opiskelijoita tai suomalaisia vaihto-opiskelijoita. Vaihto-opiskelijoita saattaa tulla kursseille myös muista maista kuin Suomesta.

Maantieteellisesti opiskelijoista voi erottaa muutaman eri ryhmän. Kun vielä joku vuosikymmen sitten opiskelijoissa oli paljon Suomessa syntyneitä, on suurin osa nykyään syntynyt Ruotsissa: nelisen vuotta sitten suomen kielen osastolla tehdyn kartoituksen mukaan opiskelijoista 56 % oli syntynyt Suur-Tukholman alueella, 20 % muualla Ruotsissa, 18 % Suomessa ja 6 % muissa maissa. Tukholman yliopiston humanistisen tiedekunnan syyslukukauden 2009 alussa tekemän kyselyn mukaan suomenopintonsa aloittaneista 70 % oli naisia ja 30 % miehiä, mikä vastaa koko Tukholman yliopiston jakaumaa – Tukholman yliopiston opiskelijoista oli kevätlukukaudella 2010 naisia 64 % ja miehiä 36 %. Ikärakenteeltaankin suomen kielen opiskelijaryhmät seuraavat Tukholman yliopiston yleisiä lukuja (Tukholman yliopiston opiskelijoista vuonna 2010 oli 38 % alle 25 vuotta ja 62 % yli 25 vuotta). Syyslukukaudella 2009 aloittaneista opiskelijoista 30 % oli 20–22 vuotta, 43 % 23–28 vuotta, 15 % 29–37 vuotta ja 12 % yli 38 vuotta, eli opetukseen osallistuu niin suoraan lukiosta tulleita kuin jo työelämässä toimivia tai eläkkeellä olevia opiskelijoitakin.

Enemmistö opiskelijoistamme opiskelee suomea henkilökohtaisista syistä, mikä näkyi hyvin myös edellä mainitussa Tukholman yliopiston kartoituksessa: 88 % suomen kielen opiskelijoista ilmoitti opintonsa syyksi ennen kaikkea oman mielenkiintonsa. Näin ollen pääosa opiskelijoista opiskelee suomea saavuttaakseen tarvitsemansa kielitaidon tai parantaakseen kielitaitoaan. Toisaalta jokaisessa ryhmässä on aina niitä, joiden päämääränä on suomen tutkinto ammatillisista syistä tai jotka haluavat ryhtyä suomen kielen tai kirjallisuuden tutkijoiksi, ja suomen kielen ja kirjallisuuden opetus onkin tärkeää myös suomen kielen ja kirjallisuuden tutkimuksen ja sen jatkuvuuden kannalta.

Henkilökohtaiset syyt ovat hyvin erilaisia, sillä jokaisella opiskelijalla on oma suhteensa suomen kieleen: suomi voi olla äidinkieli, isän tai äidin kieli, toinen kieli, vieras kieli, kotikieli tai kaverin kieli. Se voi olla myös vaimon, miehen tai anopin kieli tai vaikkapa lingvistiisesti kiinnostava kieli, unohtunut lapsuuden kieli, enemmistön kieli tai työkieli, tai vain mieleen jääneitä sanoja tai vanhempien puhumaa

murretta. Luennoilla keskustellaankin vilkkaasti kaksikielisyydestä ja suomesta toisena ja vieraana kielenä, siitä mitä kieli kullekin opiskelijalle on ja mitä he haluaisivat sen olevan.

Jokainen opiskelija tuo myös kurssille oman kuvansa Suomesta ja varsinkin siitä osasta Suomea, johon heillä on henkilökohtaisia siteitä. Opiskelijoiden Suomi on usein kesälomia ja mökkejä, sukulaistapaamisia ja matkustamista. Omasta Suomestaan kirjoittavat Lina ja Anette:

”Kun minä olin lapsi, minun perheeni kävi Suomessa noin kaksi tai kolme kertaa vuodessa. Nyt minä käyn Suomessa noin kerran vuodessa. Kun minä olen Suomessa, minä olen Länsi-Suomessa. Siellä on äidin lapsuudenkoti. Tontin ympärillä on aina ollut paljon puita. Puutarha on keskellä. Puutarhan ympärillä on rakennuksia – sauna, talo, navetta ja kanala. Puutarhassa on omenapuita ja kukkia.”

Lina

”Minun Suomi on vihreä monine kuusineen. Kun olin nuori, me otimme tavaksi kulkea Kuhmoon joka toinen vuosi. Me ajoimme autolla Kirunasta Kuhmoon, ja aina oli liian kuuma. Ostimme viiliä ja jäätelöä. Aina pysähdyimme jollekulle paikalle, esimerkiksi RanuaZoossa tai jossakin Fazerin kaupassa. RanuaZoossa näimme monta eläintä ja Fazerin kaupasta ostimme paljon karkkia. Viimeksi olin Kuhmossa noin kymmenen vuotta sitten. Meillä on myös mökki Tornionlaaksossa Ruotsin puolella maarajaa. Olen ollut siellä usein kun olin nuori. Lähes joka kerta menin sieltä Suomeen.”

Anette

Monet opiskelevat suomea muiden opintojensa ohella tai työpäivän jälkeen: viime lukuvuoden uusista opiskelijoista 34 % opiskeli jossakin korkeakoulussa tai jossain muussa ylemmän asteen oppilaitoksessa ja 33 % työskenteli. Tämä on johtanut siihen, että suurin osa kurseistamme on sijoittunut ilta-aikaan. Useimmat muita opintoja suorittavat ja työssä käyvät valitsevat opintomuodokseen osa-aikaopinnot, mutta osastolla on myös suuri joukko kokopäiväisiä suomenopiskelijoita: vasta-alkajana suomea voi lukea kokopäiväisesti päiväsaikaan, ja suomenkielisille tarjotaan kokopäiväopintoja ilta-aikaan. Yli 70 % kaikista viime vuoden opiskelijoistamme oli lukenut korkeakoulutuasolla aiemmin, mainittakoon heidän muista aineistaan esimerkiksi konetekniikka, kirjallisuustiede, englanti, terveystiede, kuvatuotanto, psykologia, ranska, biologia, saksa, juridiikka, taloustiede ja journalistiikka.

Kotimaa, suku ja karjalanpiirakat -ruotsinsuomalaiset opiskelijamme

Monilla opiskelijoistamme on suomalaistausta. Osa heistä on käynyt peruskoulun ja lukion Suomessa, ja heidän joukossaan on niin suomenkielisiä kuin suomenruotsalaisiakin. Toimittuaan pitkään pääosin ruotsinkielisessä työelämässä jotkut kokevat, että heidän tuntumansa suomen kieleen on heikentynyt, ja he tulevat suomen kursseille veres-tämään kielitaitoaan ja saamaan katsauksen nyky-suomeen. Myös su-omea työelämässään käyttävät haluavat täydentää tietojaan ja taitoja-an, ja suomea luetaankin edelleen jatko- ja täydennyskoulutussyistä, omana ryhmänään mainittakoon esimerkiksi suomen kielen opettajat. Jotkut taas puolestaan ajantasaistavat kielitaitoaan mahdollisen palu-umuuton kynnyksellä, kuten esimerkiksi Heidi mainitsee kirjoittaessa-an aiheesta ”Minun Suomi”:

”Minä muutin Ruotsiin noin yhdeksän vuotta sitten, eli suurimman osan elä-mästäni olen elänyt Suomessa. Minä asuin perheeni kanssa pienessä, rauhal-lisessa kylässä maaseudulla. Torilla ihmiset kokoontuvat vanhan tavan mu-kaan ja juurut kulkevat kulovalkean tavoin. Kaikilla tuntuu olevan aikaa – sekä turisteilla että paikallisilla, eikä leppoisa tunnelma rikkoudu pahimmas-sakaan tungoksessa. Minulla on paljon hyviä muistoja kotikunnastani ja tori-muistoni on vain yksi niistä. Ajatus on kauan ollut ilmassa, ja luultavasti muutan takaisin Suomeen lähitulevaisuudessa.”

Heidi

Ruotsissa koulunsa käyneet ruotsinsuomalaiset opiskelijat ovat käyne-et peruskoulunsa joko kaksikielisessä tai ruotsinkielisessä luokassa, ja osa ruotsinkielisessä luokassa käyneistä on saanut äidinkielen opetusta vaihtelevissa määrin, osa ei lainkaan. Suomen yliopisto-opetus onkin tullut Ruotsissa yhä tarpeellisemmaksi ja tärkeämmäksi suomen ope-tuksen vähennyttyä kunnallisissa peruskouluissa ja lukioissa; yliopis-to-opinnot ovat monesti ainoa portti suomen kieleen opiskelijan esi-valmiuksiin katsomatta. Monelle ruotsinsuomalaiselle opiskelijalle suomi on enemmän tai vähemmän aktiivinen kotikieli tai sukulaisten kanssa käytettävä kieli, ja yksi yleisimpiä opiskelun motiiveja on halu pystyä kommunikoimaan suomenkielisten sukulaisten kanssa, kuten Sofia kirjoittaa:

”Kun minä olin nuori, minä menin äidin ja siskon kanssa Suomeen joka kesä, ja me olimme aina siellä kaksi tai kolme viikkoa. Nykyään minulla ja minun siskollani on työtä kesällä, ja matkat ovat nykyään vain muutaman päivän pituisia joulun aikana, tai ehkä viisi päivää joka toinen tai kolmas kesä. Minulle Suomi tarkoittaa, että saan nähdä minun isovanhempani ja muut sukulaiset. Minulla on Suomessa neljä serkkua, joista kolme on melkein samanikäisiä kuin minä. Yksi syy miksi opiskelen suomea on jotta voin puhua sukulaisten kanssa ilman vaikeuksia.”

Sofia

Suomen kielen hyödyntäminen nykyistä tai tulevaa ammattia varten on kuitenkin luonnollisesti usean opiskelijan päämäärä. Suomea taitavien tarve on lisääntynyt Ruotsissa niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Esimerkiksi yritysten yhteistyön ja fuusioiden seurauksena suomentaitoisia tarvitaan eri aloilla, ja moni opiskelija tulee hakemaan kursseilta todistusta suomen taidostaan käyttääkseen sitä meriittinä työelämässä.

Kirjoittamisen harjoittaminen on noussut erääksi tärkeäksi suomen opiskelun tavoitteeksi, sillä moni haluaa nimenomaan hyödyntää suomen kielen taitojaan virallisissa yhteyksissä työelämässä. Monen Ruotsissa koulunsa käyneen suomenkielisen opiskelijan mielestä suomen kirjoittaminen on haastavaa, koska koulun ja kotoa muuton jälkeen suomen käyttäminen, varsinkin lukeminen ja kirjoittaminen, on voinut jäädä vähemmälle. Kirjoitusharjoitusta haluaville opiskelijoille järjestetään myös erikseen nyky-suomen kurssi, johon kuuluu kielenhuoltoa.

Opiskelijoiden eri taustoista huolimatta yhteistä kaikille opiskelijoille on kuitenkin lämminhenkinen Suomi-kuva, johon liittyy paljon lapsuuden muistoja, joista myös opiskelijamme Peter kirjoittaa:

”Minun suomi on lapsuuden muistojen maa. Siellä olen viettänyt monia kesä. Minulla on siellä lapsena ollut monia eri harrastuksia. Eräät niistä ovat olleet kalastus, marjojen poiminta, kesäisin heinän teko vanhaan tapaan ja tietysti saunassa kylpeminen. Muistoihin kuuluu myös viilipunkkien ja karjalampiirakoitten syöminen, ynnä muitten herkkujen! Niihin herkkuihin kuuluvat myös kala- ja lanttukukat ja uunissa paistetut rieskat. Kesälomia olen lapsena viettänyt monissa eri paikoissa Suomessa. Alkaen etelästä, Turusta, jatkaen Itä-Suomeen, Pohjois-Karjalaan. Olen ollut monissa paikoissa, kylissä ja kaupungeissa, joissa olen nähnyt monia vanhanaikaisia taloja. Mutta kaikista eniten minä viihdyn pienissä maaseutukylissä. Suomi on mielestäni täynnä erittäin kauniita maisemia, järviä ja metsiä.”

Peter

Kieli, kulttuuri ja lakritsi -ruotsinkieliset opiskelijamme

Ruotsinkielisten opiskelijoidemme joukosta on myös erotettavissa muutama eri ryhmä. Yhden ryhmän muodostavat ne, joilla on suomalaistausta, mutta jotka eivät ole puhuneet suomea kotona lainkaan tai jotka ovat unohtaneet suomen kielen puhuttuaan sitä lapsena. He voivat ymmärtää muutaman sanan suomea ja osaavat käyttää myös joitakin lauseita, ja kursseilla he haluavat oppia ennen kaikkea kommunikoidaan. Usea heistä tuntee saavansa kursseilta kielitaidon lisäksi myös vahvemman suomalaisen identiteetin, kun monet muistot ja esimerkiksi suomenkieliset lorut ja laulut palautuvat muistiin.

Oma ryhmänsä ovat ne ruotsalaiset opiskelijat, joilla ei ole suomalaista taustaa. Heidän joukossaan saattaa olla esimerkiksi eri alojen tutkijoita, jotka haluavat pystyä lukemaan suomenkielistä lähdekirjallisuutta alkuperäistekstinä. Vasta-alkajien kursseille osallistuu myös opiskelijoita, jotka tulevat kursseille silkasta kiinnostuksesta suomen kieleen tai Suomen historiaan, kulttuurihistoriaan ja nykypäivään. Suomen kulttuurin, historian ja nykypäivän tuntemus liittyy luonnollisesti kaikkeen suomen opetukseen, mutta osastolla järjestetään myös Suomen kulttuuria käsittelevä kurssi niille opiskelijoille, jotka eivät halua opiskella ensisijaisesti suomen kieltä. Omasta kiinnostuksestaan kertoo opiskelijamme Therese seuraavaa:

”Minulla on paljon kirjoja kirjahyllyssä. Ei suomalaisia kirjoja vielä. Minä luen paljon ja minun mieheni katsoo paljon televisiota. Minulla on yksi veli ja yksi sisko ja paljon sisarusten lapsia, kahdeksan kappaletta.

Minä olen matkustanut paljon, olen ollut Etelä-Afrikassa, Etiopiassa, Australiassa ja minä olen myös kulkenut junalla Euroopassa. Lontoossa olen ollut au-parina. Ja tietysti monta kertaa Suomessa ja siksi minä haluan oppia suomea lisää.

Nyt minä istun tällä ja kirjoitan niin että kynä sauhuaa. Minä ajatellen ja tuumin miten minä muodostan sanat. On vaikeaa kaikkien taivutusten kanssa. Mutta on hyvä käyttää kieltä paljon.”

Therese

Usealle opiskelijalle suomen opiskelu on ollut pitkäaikainen haave, jota he ovat sopivan ajankohdan ilmestyessä tulleet toteuttamaan. Suomen kielen erilainen rakenne ruotsiin verrattuna kiehtoo monia, ja suomea voidaan pitää myös haasteena - erityisesti lingvistikot ja matemaatikot ovat kiinnostuneita loogisena ja säännönmukaisena pitämäs-

tään rakenteesta, ja he haluavat kokeilla, miten teoria ja käytäntö yhdistyvät.

Jotkut vasta-alkajat ovat puolestaan menossa työkomennukselle Suomeen, ja haluavat sitä ennen oppia suomen perusteet. Muutamat taas suunnittelevat muuttavansa Suomeen, koska se vaikuttaa niin mielenkiintoiselta maalta. Suomalaisen yritysten kanssa yhteistyössä toimivat tuntevat myös tarvitsevansa suomea, vaikka varsinainen työkieli olisikin ruotsi tai englanti; he haluavat usein pystyä kommunikoimaan suomalaisten kollegojensa kanssa vaikkapa kahvipöydän ääressä.

Suurin osa ruotsinkielisistäkin vasta-alkajista opiskelee kuitenkin myös hyvin henkilökohtaisista syistä. He ovat tulleet opiskelemaan suomea esimerkiksi suomenkielisten kavereiden tai suomenkielisen tyttö- tai poikaystävänsä, vaimon tai aviomiehen vuoksi. Jotkut haluavat esimerkiksi ymmärtää, mitä suomenkielinen äiti tai isä puhuu yhteiselle lapselle, toiset opiskelevat tulevien kaksikielisten lastensa tai lastenlastensa vuoksi. Monet haluavat pystyä kommunikoimaan uuden suomenkielisen suvun kanssa. Näin kirjoittaa Tove omasta yhteydestään Suomeen:

”Suomi minulle on Anders. Minä olin ollut Suomessa ennen kuin tapasin Andersin, mutta vain Ahvenanmaalla. Me olemme yhdessä olleet paikoissa, jotka Andersille merkitsevät paljon. Talossa, jossa hän oleskeli lapsuutensa kesät. Kaupungissa, jossa hänen vanhempansa ovat kasvaneet. Ja saarella, jolla monta lomaa vietettiin. Minä tunnen olevani kotonani Suomessa, koska Suomi muistuttaa Ruotsia. Luonto ja monet kaupat ja kulttuuri ja elintapa ovat samanlaiset. Monta ruokaa on myös samaa, mutta en ymmärrä makkaran hurmaa. Suomalainen lakritsi on hyvää. Kieli on ollut vähän ongelmallista mutta ensi kerralla puhun paremmin.”

Tove

Tiedot, taidot ja makuelämykset - opiskelijat luovat oman suomensa

Suomen opintoja hyödynnetään kurssien jälkeen monella eri tavalla ja monella eri alalla, kuten opiskelijoiden edellä mainitut henkilökohtaiset syyt ja muut ainevalinnat osoittavat. Suomen kurssilla käyneellä opiskelijalla on monipuoliset tiedot ja taidot, sillä opiskelija on saanut tutustua suomen kieleen ja kirjallisuuteen eri näkökulmista. Selatessa suomen kielen oppiaineen kurssisuunnitelmia neljän viime vuosikymmenen ajalta voi todeta, että suomen opinnot ovat sisältäneet vuosien varrella samantyyppisiä osakursseja, vaikka teoriat, näkökulmat,

painopisteet ja pedagogiikka ovatkin luonnollisesti kehittyneet ja muuttuneet.

Suomen kursseilla tutustutaan esimerkiksi kielen eri tasoihin (fonologiaan, morfologiaan, syntaksiin ja pragmatiikkaan), kirjallisuushistoriaan, kulttuuriin ja kulttuurihistoriaan, suomen murteisiin, puhe- ja kirjakieleen sekä kaunokirjallisuuteen. Opintojen aikana opiskelijat harjoittavat edelleen niin suullista ja kirjallista ilmaisua, kielenhuoltoa, tekstinlukua kuin kaunokirjallisuuden analysointiakin. Suomea vieraana kielenä opiskelevat saavat kursseillaan tutustua luonnollisesti suomen kielen rakenteeseen ja perusteisiin, mutta myös harjoittaa kommunikatiivisia taitoja jo peruskurssilta lähtien. Myös suomea taitavien kursseilla keskitytään teoreettisten tietojen ohella paljolti käytännön kielitaitoon.

Huolimatta siitä, mikä opiskelijan on tuonut suomen kursseille ja missä ja miten he suomen kielitaitoaan ja opintojaan kurssien jälkeen käyttävät, on suomen kursseilla opettaminen opiskelijoidemme erilaisen taustojen ja motiivien ansiosta pedagogisesti haastavaa ja ennen kaikkea antoisaa. Kunkin opiskelijan kurssille tuoma oma pala, eli heidän käsityksensä ja tietonsa suomen kielestä ja kulttuurista, täydentää ja hahmottaa sitä moninaisen suomen kielen kuvaa, jonka opiskelijat yhdessä kullakin kurssilla luovat. Opiskelijoiden eri näkökulmat ja lähestymistavat suomen kieleen ja kirjallisuuteen vievät opetusta ja sen kehittämistä eteenpäin, ja heidän aktiivinen ja henkilökohtainen panoksensa ja kiinnostuksensa suomen opintoihin on ihailtavaa ja innostavaa.

”Mutta Suomi ei ole minulle vain sukulaisia, käydessäni Suomessa haluan aina käydä näissä paikoissa: Itäkeskuksessa, Kauppatorilla, Linnanmäellä, ja uimassa Mustikkamaalla. Minulle Suomi on myös makuelämyksiä, esim. mummon ja vaarin siskonmakkarakeitto, sedän luona grillatut juustomakkarat, suomalaista hapanleipää, ja suomalaista juustoa ja makkaraa (ja myös joulun aikana laatikoita). Suomi on siis minulle: kesää, sukulaisia, ja hyvää ruokaa!”

Sofia

Finska språkets studenter: en enkätstudie

Eric De Geer

Realiakursen 2000 - 2006: En samhällsvetenskaplig och humanistisk enkät, syfte och innehåll

Med realia inbegrips geografi, historia, samhällsliv med politik samt kultur (litteratur, konst etc.). Jag hade ansvaret för de fyra förstnämnda områdena.⁸ Antalet studenter uppgick som regel till mellan 55 och 60 och gruppens storlek omöjliggjorde personlig kontakt med samtliga. Det var dock pedagogiskt och psykologiskt angeläget att få kunskap om studenterna. Min samhällsvetenskapligt humanistiska och pedagogiska lösning blev att jag vid första mötet delade ut en enkät med enkla frågor om de studerandes geografiska, sociala och språkliga bakgrund. Jag startade med några få frågor 1999, för att fr.o.m. 2000 utvidga enkäten till ett A4-formulär. Den här bearbetade enkätundersökningen gällde åren 2000-2006.

Enkäten inleddes med en introduktion varefter det följde basfrågor om delkurs, namn, födelseort och skolorter. De för studien särskilt relevanta språkfrågorna om modersmålet, det egna, mors, fars och samboendes följde. De sista tre åren tillkom: Om och var det fanns släkt i finskspråkigt område? Då tillfogades även ett par ”mjuka” frågor: ”Varför läser du finska?” Samt: ”Ev. kommentar”. Dessa fåtaliga och enkla frågor visade sig ge många intressanta upplysningar om gruppen finskstuderande och deras bakgrund.

Enkätsvaren

Totala antalet enkät svar 2000-2006 är 454. De svarandes antal har de olika åren varierat mellan 38 (2001) och 71 (2004). Svarsfrekvensen har varierat mellan 76 % (2001) och 98 % (2005), som regel mellan 85 och 95 %, något som får anses som fullt acceptabelt. Uppgifter om kön finns för åren 2000-2006. Kvinnorna har utgjort 65 %, männen 30 %. Fem procent av de svarande har inte lämnat någon uppgift. Variationen har varit från 61 % kvinnor (2000) till 77 % (2005). Männens

---

⁸ Se min artikel om Realia i denna skrift.

andel har som regel hållit sig mellan 20 och 35 %. Frågan om ålder finns med för åren 2005-2006. En överväldigande del av studenterna återfinns i intervallet 20-29 år. Ett litet antal är 19 år liksom 30-39 år.

Den geografiska bakgrunden - födelseortsfältet

En intressant aspekt beträffande avdelningen för finska är att den har sitt naturliga rekryteringsområde i två länder – förutom Sverige även Finland. Bland studenterna finns alltså såväl de som har finska som sitt första språk som de som har det som sitt andra språk. Det anmärkningsvärda är att detta gäller studenter från bägge länderna. Därtill kommer de för vilka finska är ett främmande språk (mest svenskar). Därför är det särskilt intressant att få kännedom om studenternas geografiska och språkliga bakgrund. Beträffande realiaundervisningen har denna betydelse för de olika förutsättningarna för kännedom om Finland. Det som är självklart för dem med skolning i finsk skola är alltför ofta okunskap för dem med svensk skolning.

Uppdelat på regioner

Här redovisas den geografiska fördelningen av födelseorterna för de 454 enkätsvararna åren 2000-2006 (svarsfrekvens 89 %). Uppdelningen av svaren på områden var för hela tidsperioden som följer: Storstockholm 212 (46,8 %), övriga Sverige 132 (29,1 %), Finland 84 (18,5 %) och övriga länder 25 (5,5 %). Stockholms andel av Storstockholm var 98 (21,5 %), dvs. nära hälften.

Det är påfallande hur jämn den geografiska spridningen var över såväl Sverige som Finland. Det är inte oväntat att Mälardalen är väl representerat. Man skulle ha kunnat vänta sig att undervisningsmöjligheterna i Eskilstuna och Umeå hade dränerat deras respektive omland på sökande, men så är inte fallet. Helsingfors, Eskilstuna och Göteborg har flest markeringar. I Norrland märks främst Kiruna och Umeå. I Finland återfinns studenternas ursprung främst i storstäderna Helsingfors (16), Åbo (6) och Tammerfors (5) men även i Österbottnens tvåspråkiga kuststäder såsom Vasa, Jakobstad, Gamlakarleby samt finskspråkiga Björneborg och Uleåborg. Det är noterbart att resultatet för Finlands del inte återspeglar kartbilden över den stora emigrationen från Finland till Sverige under 1950-60-talen utan är jämnt fördelat över landet. Emigrationen har ju under den tiden dominerats av norra Finland, den österbottniska regionen och Åland.

De som är födda i utlandet (Finland räknas inte här som utland) kommer från 15 länder. Av dem märks främst Tyskland (4), Frankrike

(4), Estland (3) och Nederländerna (2). Belgien, Grekland, Norge, Polen och Ryssland har var sin representant. Därtill är sex utomeuropeiska länder representerade: Argentina, Brasilien, Chile, Columbia, Madeira och USA.

Utbildning

Vilket skede i livet är viktigast? När blir man starkast präglad socialt med språk och kultur? Utan tvekan är skoltiden och därmed skolorten viktig för en persons inskolning i samhället. Studenternas studiebakgrund, var har den funnits? Det finns ju inte samma möjligheter till utbildning på alla de orter som är representerade i födelseortsfältet, utan man har valt att flytta till en annan studieort för universitetsstudier. Jag har valt att redovisa studieorterna i två etapper, dels den på gymnasienivå och dels den på universitets- eller högskolenivå. Det regionala perspektivet ges med nedanstående tabeller och dels med kommentarer. Som avslutning finns en jämförelse mellan karteringarna av födelseorterna och utbildningsorterna.

	Gymnasieort etc.		Viktigaste studieort	
	Antal stud.	%	Antal stud.	%
Storstockholmsregionen	140	29	295	76
Övriga Sverige	176	37	62	16
Finland	137	29	21	5
Övriga länder	66	14	10	3
Summa	519	100	388	100

Övriga Sverige dominerar på den gymnasiella nivån, varefter det överraskande nog är jämnt mellan Finland och Stockholmsregionen. Likaledes intressant är det att var sjunde student har bakgrund i övriga länder. Beträffande högsta tidigare utbildning dominerar Storstockholmsregionen helt. Det gäller i ett rätt stort antal fall personer med färdiga utbildningar/examina. Förklaringen till valet av finskan är nog då ofta att man kompletterar sin utbildning av personliga eller andra skäl. En tredjedel (62) av de 176 från övriga Sveriges gymnasieorter har högre utbildning där lokalt, medan det endast är en sjättedel (21) från motsvarande i Finland och 10 från övriga länder som gjort det.

Det som är påfallande med den geografiska fördelningen av gymnasieorterna, är att spridningen är så förhållandevis jämn i såväl Sverige som Finland. En viss koncentration till Mälarenregionen och syd-

västra Finland speglar på ett naturligt sätt befolkningsförhållandena. På samma sätt är det glesare i det inre av Norrland och i delar av Småland liksom i Östra Finland och i Suomenselkäregionen. Den tvåspråkiga kusttrakten i Österbotten utgör ett undantag med rätt många representanter. Avdelningen för finska vid Stockholms universitet kan således sägas ha praktiskt taget hela de två länderna som upptagningsområde.

Karteringen av studieorterna med högskolor eller universitet ger av naturliga skäl en betydligt glesare spridningsbild. Förekomsten av högre utbildningar är, trots försök till spridning av dem, alltså begränsad. Det är det befolkningsrika industriområdet från Stockholmsregionen med Uppsala via Linköping till Göteborgsregionen som är viktigast. Därefter kommer Norrlandskusten (Umeå och Luleå) och Sydvästra Finlands stadsregion från Helsingfors via Åbo till de österbottiska kuststäderna. I övrigt finns endast centralt belägna Tammerfors samt Imatra i sydost. I Sydsverige är Lund dominerande.

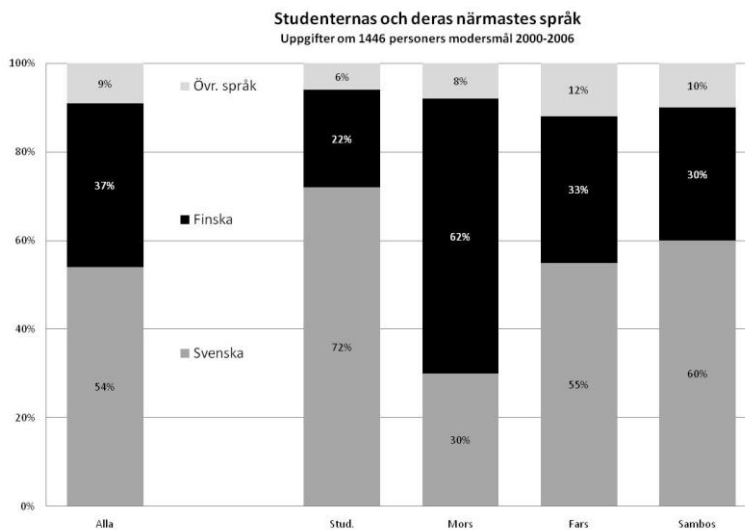
Studien visar på en successiv koncentration, från födelseortsfältets vitt spridda förekomst över praktiskt taget hela Sverige och Finland, via mellanlandning på gymnasieorterna med deras något mer koncentrerade utbredning, till högskolenivåns mer sparsamma förekomst. Ett logiskt händelseförlopp, här i studien illustrerat med populationen realistudenterna vid avdelningen för finska vid Stockholms universitet.

Studenternas språkmiljö

För en universitetsinstitution som arbetar med att lära ut ett språk är det givetvis av angeläget intresse att få kunskap om vilka olika språk som institutionens studenter har med sig. Detta, liksom deras språkliga bakgrund i form av närstående och kontakter med finskspråkiga miljöer, ger en anvisning om hur språkligt-kulturellt förberedda de är för undervisningen.

Den här aktuella undersökningen ligger på två plan: dels den personliga, dvs. familjepositioner och kön, dels den lingvistiska, vederbörandes och deras anhörigas modersmål. Studien har uppgifter om modersmålet för 1446 personer. Av dem är 405 studenter, 405 mödrar, 405 fäder och 224 sambos. Det rör sig således om 4 personkategorier. Antalet uppgifter har för de sju undersökta åren varierat mellan 138 (2001) och 246 (2004). Svarsprocenten har legat på mellan 79 och 98 %.

Fördelningen på språk redovisas kategorivis i figur 1:

Den språkliga uppdelningen är finska, svenska och övriga språk. Därtill görs även en mer finmaskig redovisning med tvåspråkiga studenter, talare av meänkieli och finlandssvenska och vilka ”externa” språk som varit representerade. Andelen med finska som modersmål var i populationen som helhet 37 % medan de med svenska utgjorde 54 % och de med andra modersmål 9 %. Särredovisar man de fyra ingående kategorierna finner man stora skillnader dem emellan. Studenternas finskspråkiga andel utgör 22 %, den svenskspråkiga 72 % och övriga språk 6 %. Detta i kontrast till deras mödrar som har en helt annan språklig fördelning: finska 62 %, svenska 30 % och övriga språk 8 %. Hur förhåller det då sig med fäderna? De placerar sig mitt emellan sina barn och sina fruar med finska 33 %, svenska 55 % och övriga språk 12 %. Slutligen har vi gruppen sambos. 30 % av dem har finska som modersmål, 60 % svenska och 10 % andra språk. (Se figur 1). Sambos är alltså i högre utsträckning finsktalande (30 %) än sina finskstuderande (22 %) och kan således ha påverkat dem till att välja läsa finska. Av de med svenska som modersmål har 28 markerat att de talar finlandssvenska och ett 40-tal framhåller att de är tvåspråkiga men med svenska som huvudspråk. Av de med finska som modersmål har 22 markerat att de är tvåspråkiga och ett tiotal att de talar meänkieli.

I antalet ”övriga språk” är hela 23 olika modersmål representerade. De oftast förekommande är tyska med 17 representanter varefter följer engelska (med 12), estniska (12), franska (12) och spanska (12). Se-

dan kommer följande: polska (8), norska (7), holländska (5), grekiska (5), portugisiska (5), ryska (4) och italienska (4). Ett mindre antal studenter talar rumänska, serbokroatiska, arabiska, hebreiska, danska, och litauiska. Enstaka har via modersmålet anknytning till persiskan, kinesiskan, japanskan och turkiskan. De finskstuderande och deras föräldrar och sambor är som synes en verkligt flerspråkig grupp.

Ett mycket påtagligt resultat av denna dokumentation är den påvisade markanta skillnaden mellan mödrarnas och fädernas modersmål. Det visar på att när studenternas föräldrar gifte sig, i de flesta fall, på 1970-talet (och fick barn på 80-talet, studiens studenter) blev det i stor utsträckning äktenskap mellan finsk kvinna och svensk man. Denna finska bakgrund bör ha bidragit till att många av deras barn valt att lära sig finska.

”Har du släkt i finskspråkigt område? Var?”

Denna följdfråga till den om modersmålen vill få fram i vilken utsträckning studenterna kan förväntas ha kontakt med finskspråkiga miljöer utanför hemmet och därmed med det finska språket. Belägenheten av dessa kontakter kan sedan jämföras med lokaliseringen av deras födelseorter och skolorter för att utröna graden av kongruens. Detta är en intressant uppgift för en kompletterande studie av enkät-materialet.

Information om släkt föreligger från åren 2005 och 2006 av 117 studenter. Det visade sig att rätt många ansåg sig ha flera släktkontakter i finskspråkiga områden, vilket medförde att antalet nämnda platser blev så stort som 177. Storstäderna dominerar bland släktkontakter. En tredjedel (60) återfinns i dem varvid Helsingfors svarade för hälften (31). Alla större städer är väl representerade. Även i övrigt är det en anmärkningsvärt jämn spridning över hela landet, alltså även i de glesbefolkade delarna av sjöplatån samt i öster och norr. Sverige är representerat med sex anknytningar till Tornedalsregionen. En hade det i Stockholm som onekligen kan betraktas som ett även finskspråkigt område. Man har anledning att fundera över om inte flera mellan-svenska orter skulle kunna klassas som tvåspråkiga. Det har i alla fall jag gjort i studien över den regionala fördelningen av finsk-språkiga i Sverige.⁹

---

⁹Den finska närvaron i Mälarenregionen. En geografisk-statistisk studie över de finsktalande i Sverige. Rapport från Finskt språk- och kulturcentrum, 2. Eskilstuna 2004.

”Varför läser du finska?”

Enkäten har hitintills varit inriktad på hårddata som är möjliga att kvantifiera och åskådliggöra grafiskt. Men tillvaron har även en mänskligare dimension och den släpptes fram med en avslutande mjukdatabetonade fråga som kortfattad löd: ”Kommentarer” för att i de tre sista åren kompletteras med ”Varför läser du finska?” Totalt 226 hade svarat på frågan, alltså knappt hälften av deltagarna (49,6 %).

År	Män	Kvinnor	Okänt	Summa
2000	8	9	-	17
2001	0	7	-	7
2002	1	5	-	6
2003	6	9	-	15
2004	25	38	4	67
2005	11	41	13	65
2006	15	34	-	49
	66	143	17	226

Från de fyra första årens studenter blev det endast 45 kommentarer. De senare tre åren var det desto fler, hela 181 (80 %), som berättade varför de valt att läsa finska, kompletterat med kommentarer till kursen. Könsfördelningen var 143 kvinnor och 66 män, vilket ungefär motsvarar könsfördelningen av deltagare. 17 hade avstått att ange namn/kön. Flera har angivit flera skäl så antalet blev 355. Antalet motiv under de fyra första åren var 58 (16 %) medan antalet på de tre följande var 297 (84 %). De mest frekventa svaren var släkt/rötter/vänner med 118 + 8 +3 svar (129, 36 %). Därefter kom språket med 83 (23 %). Arbete, pojk- resp. flickvän samt kulturellt intresse angavs av vardera 10 %. Intresserad av Finland markerades av 21 (6 %) medan flytta till Finland, semester i Finland samt förälder krigsbarn angavs av vardera 2 %.

Släktanknytningarna återfinns i hela Finland men särskilt i Helsingfors. Efter släkten var det näst vanligaste motivet viljan att bättra på språket/att lära sig det: ”Vill lära mig grammatik och realia” eller ”Vill lära mig mitt modersmål. Ej finska i hemmet, ej hemspråk”. Detta med hänvisning till att kunna kommunicera med närstående och deras släktingar ”Svärföräldrarna kan inte svenska”. Några uttryckte ledsnad över att inte som barn fått lära sig finska och vill nu ta igen det förloerade ”fick inte lära som liten – skulle integreras”. Flera är rent lingvistiskt intresserade av språket som sådant: ”...ett icke germanskt/latinskt språk”, ”ett östeuropeiskt språk”. Några var inriktade på att bli över-

sättare. Det fanns flera som vill ”fräscha upp sin finska”. Slutligen några personliga kommentarer: ”...för att förstå mina barn när de lär sig språket”, ”tyckte det var dags att lära mig köpa mjölk på finska” (finlandssvenska), ”kul med språk”, ”...häftigt, annorlunda”, ”ett vackert språk”.

Dessutom har var tionde en finstalande pojkvän/flickvän med familj/släkt att ha kontakt med: ”sambo från Kemi”, ”hennes föräldrar från Kolari”. Likaledes var det andra, var tionde, som angav arbete som skäl till studiet av finska: ”arbetar som guide i Stockholm”. Den finländska kulturen motiverades likaledes av var tionde student medan ett allmänt intresse för landet anfördes av var tjugonde. Flera har nämnt att de avser att flytta till Finland, något som motiverat kursen. Sommarsemestrar i Finland liksom fritidshus där har också angetts som skäl. Några har anført att en förälder varit krigsbarn och att intresset för historia kan knytas till att en morfar deltagit i vinterkriget. Ett par forskare behöver språket för sin forskning, t.ex. för ”...urbanisering i Sverige-Finland 1200-1610” och för ”en utredning om finska poeter tillsammans med Paula von Seth”. ”för uppsats i socialantropologi”.

Bland fler kommentarer beträffande delkursen fanns det ett flertal mycket positiva omdömen, exempelvis ”Rolig” återkom flera gånger. ”angelägen” är ett annat omdöme. ”kursen är skoj”, ”vill lära mig realia”, ”realia är mycket intressant”. ”Har läst finska på ABF, just ingen realia där” Det fanns tyvärr ingen möjlighet att citera mer än ett fåtal av alla intressanta och ofta välformulerade skäl till deras motiveringar.

Resultat från enkäten

Kvinnorna dominerade med två tredjedelar av antalet studenter och med flera äldre. Födelseortsfältet var överraskande väl spritt över de bägge länderna dock en tonvikt på Stockholmsregionen. Stockholmsregionen har alltså svarat för nära hälften, övriga Sverige med nära en tredjedel, Finland för en femtedel och övriga länder för var tjugonde deltagare. Den grundläggande utbildningen var väl spridd över de bägge länderna i samklang med födelseorterna. Den högre utbildningen var koncentrerad till större centra med högskolor etc., belägna i Mellansverige, Norrlandskusten och sydvästra Finland, vilket är en naturlig koncentration.

Språkvariabeln visade god representation av såväl finska som svenska för studenterna och deras närmaste. Synnerligen påfallande var finskans dominans bland mödrarna till skillnad från såväl fäderna som studenterna själva eller deras sambos. ”övriga språk” var mest representerade bland fäderna.

Släktanknytning i finskspråkiga områden visar icke oväntat god överensstämmelse med studenternas bakgrund. En markant ökning av Helsingfors betydelse kan konstateras, något överraskande, kanske har släktingar eller syskon, flyttat till storstaden? Angående frågan varför studera finska och andra kommentarer dominerade släktanknytningarna, sambos hade sin roll också. Studierna i finska motiverades av många med olika skäl, t.ex. behövs språket i arbetet för en del och personliga motiveringar förekommer ofta.

Ett forskningstest - realiserbar vetenskap

Med denna min undersökning ville jag dessutom ge studenterna ett praktiskt exempel på hur man med ytterst enkla medel – en A4 sida med ett fåtal enkla frågor – kan göra en meningsfull socialvetenskaplig och humanistisk forskningsstudie genom att gå ut med en enkät, och vidare hur man med bearbetning, analys och grafiskt kan åskådliggöra resultaten. Därtill det psykologiska i att till följande lektion presentera resultaten och på så sätt kunna få en återkoppling med personlig kommunikation med studenterna.

Min otillfredsställdhet som pedagog fick mig att söka svar på några grundläggande frågor om studenterna genom en enkät. Jag fick tillfredsställande svar och de är till stor del redovisade i denna rapport. Genom svaren har nya frågor dykt upp, men att få svar på dem skulle ha krävt en mera omfattande undersökning, ett forskningsprojekt i sig.

En språkresa

Ingrid Almqvist

Vårterminen 1974 registrerade jag mig på Finska institutionen vid Stockholms universitet för att börja studera finska. Jag var 19 år och finska var mitt första universitetsämne. Språk hade alltid intresserat mig, men att det blev just finska var mer en slump. Jag ville läsa något annat än de vanliga skolspråken, eftersom jag hade diffusa funderingar om att det skulle ge mig bättre möjligheter att få jobb. Finskan tycktes kombinera flera fördelar. Det tillhörde en helt annan språkfamilj än skolspråken, vilket borgade för att det var annorlunda, språkområdet låg geografiskt nära, vilket underlättade språkstudierna praktiskt och det fanns många invandrade finländare, vilket ökade möjligheterna till arbete.

Min kännedom om Finland var den som en medelsvensk gymnasist har, dvs. i stort sett obefintlig. Vi lärde oss mer om övriga världen än om Finland eller för den delen om de andra nordiska länderna. Jag hade aldrig varit i Finland och jag hade ingen finsk anknytning. Jag växte upp på 1960-talet i Borlänge, en industristad med stor invandring. Under skoltiden hade jag flera klasskamrater med finska namn, men det var inget jag egentligen reflekterade över då, och jag kan inte minnas att jag någonsin hörde finska pratas i skolan. Jag hörde det någon enstaka gång när jag var hemma hos en klasskamrat, men med mig pratade man förstås svenska, eftersom jag inte kunde något annat. Det var först långt senare i livet som jag kom att fundera över hur det var möjligt att finskan inte var mer närvarande i skolan.

Språket som pussel

Som ung student började jag ivrigt traggla mig igenom en lärobok med de sedvanliga kapitlen om familjen, hemmet, arbetet, fritiden. Grammatiken och strukturerna var roliga att lära sig, det var spännande med alla kasus. Det var som att lägga ett stort pussel som går vidare att lägga för varje bit som är på plats, eftersom mönstret leder en framåt. Det svåraste var orden. Att banka in alla dessa ord som man inte kunde hänga upp på någonting. Var det *kauhu* som betydde slev,

eller var det *kauha*?¹⁰ Och var det *tapaan* eller *tapan*¹¹ som betydde 'jag träffar'? Att plugga glosor kunde jag ju från gymnasiet, men skillnaden nu var att ordförrådet inte var indo-europeiskt. Jag var tvungen att skapa en finsk-ugrisk nervbana i mitt språkcentrum i hjärnan. Det fanns också fenomen i finskan som skakade mig i mina svenskspråkiga grundvalar. Att egennamn kunde böjas i kasus är ett exempel på ett sådant. Jag var helt övertygad om att läraren skämtade när hon sade *Pidän Annasta*, där *Anna* är böjt i kasus elativ.¹² I mitt svenska medvetande var egennamn och substantiv två skilda kategorier, där namn stod i en sorts särställning – de hade ju en unik referent – och inte skulle beblandas med vanliga substantiv. Nu förväntades jag tänka på *Anna* som på vilket substantiv som helst - *pidän makkarasta* (sv. jag tycker om korv) och *pidän Annasta*. Exemplet kom att följas av många andra och alla bidrog de till att göra verkligheten mindre självklar och därför så mycket mer intressant.

Språket som kommunikationsmedel

Mitt första besök i Finland var en sommarkurs i finska i Villmanstrand i östra Finland efter ett års studier i finska. Vid det laget hade jag ganska goda grammatiska kunskaper i finska och, om jag minns rätt, så hade jag till och med läst en första dialektkurs. På papperet kunde jag med andra ord ganska mycket, men i praktiken nästan ingenting. Resan till östra Finland var som att åka till en helt ny kontinent; jag satt på en båt och sedan ett tåg omgiven av människor som pratade ett språk jag inte förstod. Det var en omtumlande och en mycket nyttig erfarenhet. I Villmanstrand möttes jag av familjen som jag skulle bo hos under den månadslånga kursen, och jag insåg snabbt att jag inte förstod ett ord av vad de sade. De få ord jag kunde ha känt igen efter mina kurser i muntlig språkfärdighet på universitetet uttalades nu med vokaler diftongerade och klusilerna förändrade enligt karelskt mönster. Min vänliga värdinna bjöd då och då in mig på en kopp kaffe med karelska piroger under den månad jag bodde hos dem. Mot slutet av vistelsen kunde jag känna att vi varit inbegripna i ett samtal vid kaffebordet, även om jag inte hade förstått vad hon sade. I ljuset av senare forskning skulle man kanske kunna säga att jag lärt mig turtagningsmekanismerna för ett samtal. Sanningen att säga så hade jag stor hjälp av det finska samtalets höga tolerans för långa pauser. När jag återvände till mitt rum efter en sådan samvaro hade jag alltid känslan av

---

¹⁰ *Kauha* 'slev', *kauhu* 'fasa'

¹¹ *Tapaan* 'jag träffar', *tapan* 'jag dödar'

¹² *Pitäü* styr elativ i betydelsen 'tycka om'

att jag hade deltagit i något utan att veta vad det var. När jag nästan 30 år senare såg filmen *Lost in translation* var igenkännandet totalt.

Språket som kulturmöte

Min andra resa till Finland gick hösten 1976. Jag hade fått ett ettårigt stipendium för att studera finska i Helsingfors och jag kom att bli kvar i Finland till 1980. Under den här tiden lärde jag mig behärska språket och jag lyssnade mig in i det finska samhället. Den mentala resa jag gjorde då är utan tvekan den viktigaste resa jag gjort i mitt liv. Den skapade en förståelse för hur det är att inte ha ett språk och hur självbilden påverkas av att inte kunna säga det man vill utan bara det man kan. Jag insåg hur andras bild av mig konstrueras utifrån det språk jag använder och hur sammanflätade språk och identitet är.

Det var också oerhört värdefullt att få byta perspektiv som jag gjorde under mina år i Finland; jag såg på Sverige med finska ögon. Jag insåg hur litet vi hade fått lära oss om Finland under skoltiden och hur mycket man i Finland lärde sig om oss. Det var också första gången jag på riktigt insåg och såg krigets efterverkningar. Det fanns till exempel platser reserverade för krigsinvaliderna i bussarna och de var närvarande både i gatubilden och i samhället, vilket gjorde ett starkt intryck på mig som hade växt upp i ett land som inte varit inblandat i krig på mycket länge. Kubakrisen 1962 var min närmaste kontakt med krig. Den hade å andra sidan gjort ett mycket starkt intryck på mig. Jag mindes hur nära kriget kom när vi fick en utrymningsplan uppspikad i hallen och en av våra grannar började bunkra konserver. Mina jämnåriga finska vänner mindes däremot inget om någon Kubakris eller att något krig höll på att bryta ut. Längre trodde jag att det berodde på språksvårigheterna att jag inte fick dem att förstå hur nära ett världskrig vi hade varit. Senare förstod jag att Sverige och Finland hade varit delar av olika maktsfärer. I stället för Kubakrisen upplevde Finland den så kallade notkrisen i oktober 1961 då dåvarande Sovjetunionen krävde en omförhandling och förlängning av det avtal enligt vilket Finland skulle förhålla sig neutralt i ett eventuellt krig.

Finska som universitetsämne på 1970-talet

Tillbaka inom universitetsvärlden efter ett flertal år i näringslivet, kommer jag på mig själv att fundera över universitetsstudier i allmänhet och studier i finska i synnerhet. För mig är det slående hur stor del av språkstudierna då handlade om att socialiseras in i den rådande synen på språket ifråga. Finska som andraspråk var inte etablerat som

undervisningsämne eller forskningstema i någon större utsträckning på 1970-talet. För finskans del var det språknormerande inslaget mycket starkt liksom dialektstudier, vilket speglade det moderna skriftspråkets tillkomst. Undervisningen fokuserade därför ofta på de ”fel” en modersmålstalare brukade göra. Lite skämtsamt kan man säga att jag som andraspråkinlärare först lärde mig hur jag inte skulle säga och sedan hur jag skulle säga. Sett i backspegeln så var det inte det bästa sättet att lära sig ett nytt språk på, men det blev en intressant illustration till att språket inte bara är ett kommunikationsmedel utan också ett kraftfullt instrument i identitets- och nationsbygget. I förlängningen fick det mig att fundera över om det över huvud taget är möjligt att forska och undervisa i ett språk som inte är ens modersmål.

Att undervisa och forska i finska

På 1980-talet var det stora nybörjargrupper med entusiastiska studenter som alla var yrkesverksamma. Undervisningen var därför förlagd till sen eftermiddag/kväll. I grupperna fanns det journalister, läkare, socionomer, bibliotekarier, lärare, militärer, jurister, präster som hade användning för finskan i sitt arbete, men också personer som av familjeskäl ville lära sig finska. Det var oerhört stimulerande att undervisa dem och jag tror det var psykologiskt viktigt för studenterna att läraren själv hade lärt sig finska som vuxen. Det fanns, och finns fortfarande, en envis föreställning hos svenskar att finska är så svårt att det knappt är möjligt att lära sig. Inte ens det faktum att finländare i alla tider har lyckats lära sig svenska tycks påverka den attityden.

Perspektivet på finska språket kom under den tid jag var anställd på institutionen att vidgas från enbart modersmålsperspektiv till ett andraspråksperspektiv. Allmänlingvistiska och sociolingvistiska angreppssätt införlivades i kursplaner. Sverigefinskan och meänkieli blev forskningsteman. Mitt eget forskningsintresse kom framför allt att kretsa kring kontrastiva frågeställningar. Språken rymde så många fall av olikheter som aldrig upphörde att fascinera mig.

Universitetet tur och retur

Mitt beslut att som 19-åring börja studera finska blev, som de flesta beslut, avgörande på flera sätt. Det blev inledningen på en lång och berikande språkresa in i ett kulturmöte som fick mig att inse att verkligheten såsom vi uppfattar den inte nödvändigtvis uppfattas på sam-

ma sätt av andra. För en 50-talist som växt upp i ett enspråkigt och homogent samhälle var det omvälvande. Idag är en sådan insikt möjligen mer trivial, eftersom dagens Sverige är mer heterogent och ungdomar reser i mycket större utsträckning. Å andra sidan så kan man idag klara sig på engelska i fler språkmiljöer än man kunde tidigare, så kanske är det ändå inte så vanligt att vi utsätter oss för en sådan omvälvande språkresa som det är att vistas och verka i en språkmiljö där vi inte kan kommunicera på ett språk som vi känner oss relativt trygga i. Jag tror att den sortens kulturmöten är oerhört värdefulla, inte bara på ett personligt plan utan också för oss som medborgare i dagens samhällen.

Min akademiska bana som lärare och forskare i finska gav mig många tillfällen att fundera över hur en akademisk språkutbildning bör vara konstruerad. Det är ingen lätt nöt att knäcka, och alla som befinner sig på området kryssar på bästa sätt mellan behovet av teori och nödvändigheten av praktik. Att studera språk är att både lära sig behärska ett språks muntliga och skriftliga genrer, men också att kunna teoretisera om språket. Som lärare i ett språk förväntas man även vara kulturbärare, upplevde jag. Kan man vara det om man inte har språket ifråga som sitt första språk, kom jag att fråga mig allt oftare. Kan man forska i semantiskt-syntaktiska fenomen även om man inte har det som modersmål?

Efter 15 år i den akademiska världen började jag bli nyfiken på arbetslivet utanför universitetet och 1995 började jag därför en anställning på ett stort företag som språkexpert med ansvar för kvalitetssäkring av både källspråks- och målspråksdokumentationen inom domänen fordonsteknik. Jag insåg då att en forskarutbildning även är en utmärkt projektledarutbildning, något som ofta efterfrågas när man söker sig ut i arbetslivet utanför universitetet. Som doktorand lär man sig att arbeta självständigt, tidsplanera, bearbeta stora material, göra analyser och dokumentera sina resultat. Mina erfarenheter från tiden i näringslivet lärde mig att särskilt vi humanister borde bli bättre på att tala om att vi har fått en mycket bra generalistutbildning när vi söker oss ut på arbetsmarknaden. Vi tenderar att betona vår specialistkompetens och att närmast se den som ett hinder när vi söker jobb ”därute”. Disputerade humanister behövs på många områden som arbetsgivare inte ens kan föreställa sig och det är vi som måste tala om vad vi kan och var vår kompetens behövs.

Jag hade förstås också stor nytta av mina språkspecifika kunskaper och fick dessutom tillfälle att arbeta inom flera nya områden. I projekt tillsammans med Institutionen för datorlingvistik vid Uppsala universitet deltog jag i arbetet med att ta fram en datorstödd språkgranskare av svenska källtexter och att träna ett maskinöversättningssystem för svenska – engelska. Båda projekten byggde på en kontrollerad voka-

bulär. Korrekt terminologi visade sig vara en av de viktigaste faktorerna i kvalitetssäkringen av såväl källspråkstexter som översatta texter, vilket senare fick mig att initiera en flerspråkig termdatabas på det företag jag arbetade på.

För några år sedan återvände jag till universitetssfären och är numera föreståndare på Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet. Cirkeln kan på något sätt sägas vara sluten. Min språkresa började med finskan, fortsatte med andra språk och andra aspekter av språk, och kommer framöver att handla om tolkning och översättning. Mina år på Finska institutionen utspelade sig i Hus F, plan 9, och nu befinner jag mig på plan 6 i samma hus. Finska institutionen har visserligen flyttat till det intilliggande huset, men känns ändå väldigt nära.

Unelma-ammatti, joka toteutui

Marjut Markkanen

Muutin Boråsista Tukholmaan vuonna 1997 opiskelemaan suomen kieltä. Haaveenani oli tulla suomen kielen kääntäjäksi. Mutta koska TÖI:llä ei tähän aikaan ollut tarjota suomen kielen kääntäjäkoulutusta, päätin opiskella ensin suomen kielioppia ja kirjallisuutta. Siitähän kääntämisessä kuitenkin periaatteessa on kyse. Lukion jälkeen olin opiskellut ensin yhden lukukauden ranskaa Boråsin korkeakoulussa ja sen jälkeen puolitoista vuotta saksaa Göteborgin yliopistossa, kun keksin, että suomen kieli taitaakin olla lähimpänä sydäntäni. Kun sitten tiedustelin suomen kielen opinnoista, selvisi, että Göteborgin yliopisto oli juuri lakkauttanut suomen kielen opetuksensa. Joten päätin suunnata Tukholmaan.

Olen aina ollut kiinnostunut kielistä ja myös aina kokenut kaksi- tai monikielisuuden etuna. Koska molemmat vanhempani ovat syntyneet Suomessa, meillä puhuttiin aina kotona suomea. Ja jo pienestä lähtien olen myös kirjoittanut ja lukenut runsaasti suomea. Kun lähdin opiskelemaan suomen kieltä, sain mahdollisuuden käyttää suomea myös kolu- ja työympäristössä. Sitä ennen minulla oli ollut vain peruskoulussa nk. kotikielen opetusta pari tuntia viikossa. Nyt sain vihdoin mahdollisuuden käyttää laajemmin suomen kieltä ja laajentaa tietojani.

Suomen kielen A-kurssille osallistui aika iso joukko opiskelijoita, ja tunnelma ryhmässä oli oikein mukava ja rento. Monia ystävyssuhteita solmittiin. Minulla on edelleen yhteyksiä muutamaan henkilöön nk. vakioporukasta. Vakioryhmä koostui noin kuudesta opiskelijasta. Me kokoonnuimme kirjaston ryhmähuoneisiin opiskelemaan yhdessä ja kävimme yhdessä läpi kotitehtäviä, kopioimme toistemme muistiinpanoja ja luimme yhdessä tentteihin. Me olimme erittäin määrätietoisia ja otimme opintomme vakavasti. Suomen kielen opetus tapahtui iltaisin, joten me kokoonnuimme aina päivisin. Moni opiskeli suomen ohella myös muuta tai kävi töissä. Iltaopinnot ovat mielestäni hyvä tapa saada enemmän opiskelijoita kursseille. Eikä minulla ollut mitään iltaluentoja tai -tunteja vastaan.

Myöhemmillä suomenkursseilla opiskelijoiden määrä sitten vähitellen väheni, kunnes D-kurssilla meitä oli enää noin neljä luennoilla. Tällöin myös äidinkielen ryhmä ja vasta-alkajaryhmä yhdistettiin, mikä tarkoitti myös sitä, että luentokieli vaihtui ruotsiksi. Tuntuihan

se vähän kummalliselta, kun piti yhtäkkiä puolentoista vuoden jälkeen vaihtaa kieltä opettajien kanssa, joille oli koko ajan puhunut suomea.

Opiskelimme kirjallisuutta – luimme *runsaasti* kirjallisuutta – kieliooppia, oikeakielisyyttä, suomen murteita, kirjallista ja suullista esitystä. Kaikesta tästä on ollut todella paljon hyötyä kääntäjän ammatissa. Näiden kurssien aikana sain tutustua laajemmin suomalaiseen klassikkokirjallisuuteen, jota en ollut aiemmin lukenut. Suullisia kirjallisuustenttejä varten luimme joka lukukausi 3 000 sivua, jotka saimme valita suhteellisen vapaasti. Pidin eniten näistä lukuosuuksista, vaikka luettavaa oli todella paljon, ja myös kieliooppista, koska minulla on aina ollut kielipää. Kielioppi on mielestäni loogista, kunhan sen koodin ratkaisee. Suomi on siinä mielessä kiitollinen, että se on säännönmukainen kieli, joka seuraa sääntöjä ilman suurempia poikkeuksia (jos vertaa esim. ranskaan ja sen tuhansiin poikkeuksiin).

Kurssikirjoja sai välillä metsästä oikein kunnolla. Yliopiston kirjastossa oli aina vain muutama kappale, ja jostain syystä juuri meidän kurssikirjojamme ei aina ollut saatavilla yliopiston kirjakaupasta. Siksi me otimme tavaksi kääntyä *Suomalaisen kirjakaupan* puoleen, jonka palvelu oli aina yhtä ystävällistä ja nopeaa. Suomalaista kaunokirjallisuutta yliopiston kirjastosta sen puoleen löytyi runsaasti. Opiskeluai-koinani internetbuumi sai kunnolla vauhtia. Hankin ensimmäisen sähköpostiosoitteeni, joka on muuten edelleen voimassa, ja opin käyttämään internetiä apuvälineenäni. Tänä päivänä en osaa edes kuvitella suorittavani erinäköisiä tiedusteluja ilman internetin apua. Se säästää valtavasti aikaa ja vaivaa.

Suoritin silloisella suomen kielen laitoksella A–D -kurssit. Olin myös yhden vuoden vaihdossa Helsingin yliopiston Nordicalla, jossa opiskelin käänntötiedettä ja -taitoa. Siellä pohdimme paljon kontrastiivisia kysymyksiä, mikä on tietenkin tärkeää kääntämisessä. Tämä vuosi oli minulle tärkeä kokemus itsenäistymiseni kannalta ja myös siksi, että olin aina pohtinut omaa identiteettiäni: olenko suomalainen vai ruotsalainen vai jotain siltä väliltä? Vuosi Suomessa avasi jollain tapaa silmäni ja minulle selvisi, että on mahdollista olla sekä että. Olen ruotsinsuomalainen ja tahdon itse määrittää kuka olen, ilman muiden antamaa leimaa. Ruotsi on synnyin- ja kotimaani, mutta suomi on äidinkieleni.

Näihin samoihin aikoihin minut hyväksyttiin myös Södertörnin korkeakoulun kaunokirjalliseen käänntöseminaariin, jossa suomen ryhmän opettajana toimi legendaarinen kääntäjä Camilla Frostell. Tästä kurssista tuli tavallaan ponnahtuslauta kääntäjänuralleni. Södertörnin seminaarin avulla onnistuin saamaan ensimmäisen kirjakäännök-seni, Leena Lehtolaisen *Kuolemanspiraalin*. Käännös ilmestyi 2003. Siitä lähtien olen kääntänyt useita Leena Lehtolaisen kirjoja ja muita dekkareita, tietokirjoja ja viime aikoina myös lastenkirjoja. Mutta kä-

ännän myös paljon muuta, kuten asiategstejä ja AV-käännöksiä. Ymmärsin jo heti alusta, ettei juuri kukaan elätä itseään kääntämällä pelkästään kaunokirjallisuutta. Mielestäni vaihtelu myös virkistää, ja koen itseni onnekkaaksi, kun saan mahdollisuuden kohdata monenlaisia haasteita työssäni. Ja voin vakuuttaa, että opin joka päivä jotain uutta.

Opiskelin myös parisen vuotta viron kieltä suomen laitoksella Tukholmassa, ennen kuin viron opetus siirtyi kokonaan Uppsalaan. Viron kieli oli aina kiehtonut minua sen takia, että se on suomen sukulaiskieli. Halusin oppia enemmän Virosta sekä maana että kielenä ja tutkia miten läheisiä kielet ovat toisilleen ja missä määrin ne eroavat toisistaan. Myöhemmin suoritin laitoksen kautta myös luovan kirjoittamisen kurssin, jossa sain kokeilla oman tekstin tuottamista. Kääntäjänään tulee lähinnä ilmaistua muiden ajatuksia ja valitsemaan tyylilajeja. Nuorempana nimittäin haaveilin myös kirjailijan ammatista. Joka kurssilta on jäänyt jotain mukaan, uutta tietoa ja uusia ystävyysuhteita.

Jos joku olisi sanonut minulle 15 vuotta sitten, kun valmistuin ylioppilaaksi, että tulevaisuudessa elättäisin itseäni sillä, mikä minua eniten kiinnostaa – lukeminen ja kielet – en olisi välttämättä uskonut sitä. Mutta näin siinä kävi. Jos on vain tarpeeksi paljon tarmoa ja halua, niin kaikki on mahdollista. Unelma saattaa välillä löytyä odottamattomankin mutkan kautta.

Minun matkani suomeen

Isak Trinkies

Jag heter Isak Trinkies och det här är min berättelse. Jag är född i Sverige och har ingen egentlig koppling till Finland, men detta var innan jag träffade min dåvarande kille. Som sverigefinne är han född i Sverige men båda hans föräldrar är från Finland. Han gav mig min första glimt in i den finska kulturen.

Vi flyttade ihop när jag var arton och det var också första gången som lördagskorv och karelska piroger hittade in i min kyl, och de finns fortfarande där. Jag lärde mig då också mitt första finska ord, ett fult ord men som används väldigt frekvent i det finska språket och som alltid får mig att tänka på Vituöarna i Bismarckarkipelagen. Under den perioden jobbade jag tillsammans med min kille på ett byggbolag där de flesta var finnar eller sverigefinnar, vilket gjorde att mitt finska ordförråd expanderade med ord som 'topacka' med betydelsen '(rök)paus' och 'saha' vilket fungerade som både ett verb och ett substantiv.

Jag har alltid varit ganska intresserad av språk så när jag skulle läsa upp mina betyg på komvux föll det sig naturligt att välja några språkkurser. Valet föll på tre språk; ryska, tyska samt finska. Ryskan varade inte länge, jag gick därifrån när läraren berättade att verbet 'att vara' inte finns i det ryska språket. Tyskan gick lite bättre, men knappast bra. Finskan däremot fastnade, det verkade vara ett så logiskt språk och även om denna komvux-kurs inte gav mig tillräckliga kunskaper för att faktiskt kunna konversera på finska, vare sig i skriven eller muntlig form, så fattade jag tycke för språket.

Så sedan föll det sig ganska naturligt att söka till Stockholms universitet för att fortsätta lära mig finska. Väl där började mina kunskaper i finska öka, och det var faktiskt skitkul att plugga språk mycket tack vare de underbara lärarna jag hade som bland annat "tvingade" mig att dekorera mitt hem med post-it lappar med finska ord på, vilket visade sig vara ett utmärkt sätt att lura in nya ord i huvudet. Men jag ska inte ljuga, allt var inte roligt. Fraser som "Vad blir det i partitiv?" eller *Agricola* väcker fortfarande blandade känslor. Så här i efterhand kan jag medge att de av mig mindre omtyckta häftena med sida efter sida av kasusböjningar faktiskt hjälpte även om de var tråkigare än kyrkan.

Under andra terminen fick jag erbjudandet om att få gå på intensivkurs i finska och plugga en vecka på Åbo universitet, till vilket jag tackade ja. Den veckan kom att förändra mitt liv. Den veckan var inte bara en rolig och nyttig erfarenhet, fantastiska lärare där med och mycket sightseeing i Åbo, utan min kille fick samtidigt som jag var i Åbo erbjudande om jobb i Finland, i Tammerfors närmare bestämt. Han ringde mig när jag hade rast och satt utanför universitet och tog en cigg och frågade: "Jag har fått jobb i Finland, vill vi flytta?". Jag svarade omedelbart: "Ja!" Sagt och gjort, två månader senare hade vi fått en lägenhet i Hämeenpuisto i centrala Tammerfors och korsade Östersjön med alla våra saker. Eftersom jag alltid hade velat flytta utomlands kändes det väldigt rätt, min största oro var att som stockholmare flytta till en "liten by" som Tammerfors. Väl framme tog dock denna lilla stad emot mig med utsträckta armar, jag fick till och med ett kort från borgmästaren där det stod "Tervetuloa tamperelaiseksi!". Jag minns hur jag reflekterade över ordvalet, att den tammerforsiska administrationen inte bara välkomnade mig till staden utan omedelbart också som nybliven tammerforsare.

Första tiden var ganska märklig kommer jag ihåg, bara att vänja sig vid att allt var på finska tog tid. Se finsk reklam på tv tog säkert ett halvår innan jag vande mig vid, och bara att ha en annan valuta kändes konstigt. Den märkliga känslan förstärktes också av att jag fick jobb omedelbart på ett dagis, ett svenskspråkigt dagis. Eftersom jag och min kille pratade svenska hemma och jag sedan pratade svenska även på jobbet levde jag första halvåret i någon slags svenskspråkig bubbla fast i Finland. På ett sätt var det inte så smart därför att lärde mig nästan ingen finska alls under tiden jag jobbade på Svenska Barndaghemmet, men på ett sätt var det också ganska bra därför att den finska kulturen presenterade sig för mig på mitt eget språk vilket nog gjorde det lite enklare att uppskatta den. Bara maten som serverades till barnen lät väldigt märklig i mina svenska öron, syskonkorvssoppa är ett utmärkt exempel.

Tyvärre presenterade sig även det finlandssvenska språkbruket på det här dagiset vilket gjorde att jag inte trivdes med att jobba där. Det finlandssvenska språket skiljer sig mer än man kan tro mot rikssvenska, vilket jag kan ta som exempel. Ordet "rikssvenska" har för mig alltid haft betydelsen 'dialektlös svenska' alltså det standardiserade talspråket, i Finland däremot har det betydelsen 'alla dialekter som talas i Sverige'. Frasen "jag kommer nog" var också förvirrande eftersom den för mig genom ordet "nog" uttrycker en tvekan, e.g. "Jag kommer nog, jag måste bara skaffa barnvakt". Den finlandssvenska betydelsen är dock identisk med "jag kommer", ordet "nog" motsvarar här det finska ordet "kyllä" som i frasen "Kyllä mä tuun".

Det som dock verkligen störde mig var det mer eller mindre hysteriska inlånandet av finska ord, vilket resulterade i meningar som är omöjliga att förstå om man inte också pratar finska. Detta tyckte jag var fel framförallt eftersom detta skulle föreställa ett "språkdagis" och många av barnen redan kämpade med svenskan eftersom Tammerfors är en enspråkigt finsk stad. 'Gå på vessan och lägg tossorna på hyllan innan du tar på dig halaren' beskriver nog ganska bra vad det var som irriterade mig. Att jag sedan dessutom fick skäll för att använda ord som "macka" istället för smörgås förbättrade inte situationen. Så jag slutade jobba där och skaffade mig en plats på en kurs i finska för in-vandrare istället, motsvarande svenska "SFI".

Se kurssi oli Tampereen Ammattiopistossa, vanhassa talossa Tampere-talon lähellä ja nyt alkaa tarinani suomeksi.

Opiskeleminen mammuttikurssilla oli vähän erilaista kun oli yliopistossa. En suosittelisi kurssia ruotsalaiselle. Ensimmäisen viikkomme opimme kelloa, eli "Jos kello on varttia yli kaksi, missä iso viisari on ja missä pieni viisari on?". Koko kurssi oli ilmeisesti ihmiselle, joka ei ole kotoisin Ruotsista, Norjasta tai toisesta länsimaasta. Mutta hyvä juttu tällä kurssilla oli että me puhuimme ja keskustelimme paljon ja puhuminen oli just mitä minä tarvitsin.

Kiva kielijuttu oli myös että mä asun Tampereella, ainut iso kaupunki Suomessa joka on "adessiivi-kaupunki", eli asutaan "Tampereella" ei "Tampereessa", ja Tampereen naapurikaupunki Kangasala on vielä omituisempi koska asutaan "Kangasalla", kyllä on helpompi sanoa kun "Kangasalalla" mutta vaikeampi ymmärtää. Mä luulen että Pirkanmaa voisi olla joku "ihmellinen-kaupunkinimi-keskus" Suomessa, koska noin tunti pohjoiseen Tampereelta on pieni kaupunki joka nimi on Virrat, sen nimi on monikkomuodossa ja taipuu siksi "Virrat", "Virtain kirjasto" ja "olen Virroilta". Tampereen murre on myös kiva. Paras fraasi, jos halutaan kuulostaa niinkuin oikea tamperelainen, on "Nysse tulee" eli "nyt se (autolinja) tulee". Tästä fraasista on tamperelainen sana "nysse" joka tarkoittaa just että autolinja tulee. Kaupungin kirjastolla on esimerkiksi "netti nysse" siis autolinja, jolla opiskellaan tietoteknikkaa.

Mä opin nopeasti että Tampere ja Turku eivät oo parhaita ystäviä, ja että on pakko "vihata" Turkuja jos on tamperelainen. Yks viitsi on: "Mitä luet kyltistä jos on ok tehdään u-käännös moottoritiellä?"

–"Turku!"

Mammuttikurssi kesti yhden vuoden ja sen jälkeen mä hain Tampereen yliopistoon, Pohjoismaiset kielet -kurssille. 206 ihmistä kirjoittivat pääsykokeen ja minä olin yksi kaksikymmentäviisisistä kun pääsi sisään. Minä olin -anteeksi mun kieli- vitusti iloinen. Mutta sitten alkaa ongelmat. Mä menin Työ- ja elinkeinotoimistoon ja annoin mun hyväksymiskirjeen yliopistosta heille, mutta he sitten kertoivat että mä

en voi opiskella kurssilla jonka opintokieli on ruotsi, koska mä on kotoisin Ruotsista ja mä osaan ruotsia. Mun vastakysymys oli "jos mä asuisin esimerkiksi Vaasassa olisiko se ok?" Eli onko ongelma että mä nyt asun yksikielisessä kaupungissa?" Mutta se ei ollut se. Ongelma oli vaan että mä osaan jo ruotsia, ja jos mä olisin ollut kotoisin esimerkiksi Somaliasta ja valitsen ruotsin, se toimisi. Siksi mä en ottanut vastaan sitä opiskelupaikkaa yliopistossa.

Arvatkaa oliko mä vihainen kun mä menin takaisin Työ- ja elinkeinoimistoon pari viikkoa myöhemmin ja he kertoivat että oli he olivat väärässä. Mä voisin kuitenkin opiskella ruotsia. Mutta hyväksymysaika oli sitten loppu ja kun mä soitin yliopistoon he kertoivat että kaikki opiskelupaikat oli jo täynnä.

Nyt mä oon muuttamassa kotiin Ruotsiin, mutta nämä kaksi vuotta Suomessa ovat olleet parasta aikaa mun elämässä, ja Suomella ja Tampereella on aina paikka mun sydässäni. Mitä mä nyt haluan tehdä? Mä en tiedä vielä, mutta ajattelen ehkä yrittää tulla takaisin Tukholman yliopistoon, ja jatkaa suomen kielen oppimista. Nyt mä osaan suomen kieltä ihan ok ja se on hyvä minun CV:ssä. Mä oon jo hakenut töitä suomalaisesta päiväkodista Tukholmassa!

Viisi vuotta sitten mä olin oikeasti peruseruotsalainen ja Suomi oli vaan joku maa Venäjän rajalla mutta tänään mä en tiedä jos mä voisin elää ilman ryynimakkaraa ja tamperelaisia munkkeja. Musta tuntuu että Suomi on modernimpi ja yhdellä tavalla liberaalimpi maa kun Ruotsi. Suomalaiset ovat myös ylpeämpiä omasta maasta kuin ruotsalaiset, tämä on selkeää varsinkin itsenäisyyspäivänä.

Tutkimus / Forskning

Litteraturvetenskap vid Finska institutionen 1960-2000

Per-Erik Cederholm

Under ca 40 års tid har litteraturvetenskaplig forskning bedrivits av anställda och forskarstuderande vid Finska institutionen. Tiden före 1960-talets början kan visserligen uppvisa en del alster med anknytning till Finlands litteratur -ett exempel är Vilhelm Zilliacus urval för svenska läroverk av *Kalevala*-dikter 1944 -men någon egentlig litteraturvetenskaplig verksamhet kan man inte tala om före Osmo Hormias tid som lärare vid institutionen.

En stor del av Hormias tidiga vetenskapliga produktion publicerades i Finland, men själva forskningsarbetet kan till en stor del sägas ha bedrivits i Stockholm. Det främsta exemplet är givetvis doktorsavhandlingen 1961 om källorna till Christfrid Gananders gigantiska ordboksarbete *Nytt Finskt Lexicon* från 1780-talet. Avhandlingen, som försvarades vid Helsingfors universitet, kan karaktäriseras som en ingående filologisk - i ordets rätta bemärkelse - undersökning av en kulturhistoriskt och lärdomshistoriskt mycket betydelsefull arbetsinsats. Delvis faller således avhandlingen utanför en snävt definierad litteraturvetenskaplig ram. Det gör däremot inte en hel del andra av Hormias arbeten.

Osmo Hormia ägnade sig gärna åt studier av finsk lyrik, av dess äldre förekomster såväl som av dess modernare varianter. Det sistnämnda intresset finns väl dokumenterat ända sedan 1950-talet i den litterära tidskriften *Parnasso*, vars medarbetare Hormia var. I det arbetet fungerade han tillsammans med flera andra unga kritiker som ett slags "teoretisk" bas för den lyriska modernismen i finsk litteratur. Under sin tid vid institutionen skrev han regelbundet recensioner i *Parnasso* men även i andra tidskrifter i Finland. Hormia gav dessutom ut en omfattande antologi med modern finsk lyrik 1958, vilken däref-

ter utkommit i nya upplagor. Som exempel på intresset för äldre lyrik kan nämnas sådana ämnesområden som metrik (peonrytmerna i finsk lyrik, 1960) samt översättning och metrik (översättning till svenska av dikter på kalevalameter, 1983).

Det främsta exemplet på Hormias litteraturhistoriska studier är boken från 1983 om den finska litteraturens historia före självständighetstiden. Denna utgavs i Sverige och användes länge som kurslitteratur vid Finska institutionen och även vid andra universitet.

En framstående litteraturforskare ur den äldre generationen var Sakari Vapaasalo. Han verkade under många års tid som lärare både vid Finska institutionen i Stockholm och vid Finsk-ugriska institutionen i Uppsala. Hans insatser som impulsgivare åt såväl avhandlings- som uppsatsförfattare var betydande. Även han utgav såsom Hormia sin doktorsavhandling 1961. Det var en redogörelse för kalevalaromantiken i "nationalskalden" Eino Leinos produktion. Vapaasalo medverkade även som artikelförfattare i det omfattande litteraturhistoriska standardverket *Suomen kirjallisuus*.

Under 1960- och 70-talen var det egentligen bara Hormia som bedrev postdoktoral litteraturvetenskap vid institutionen. Under dessa årtionden producerades visserligen en hel del förtjänstfulla uppsatsarbeten inom grundutbildningen men den första litteraturvetenskapliga doktorsavhandlingen lät vänta på sig till 1979. Till dags dato har vid institutionen framlagts sju litterära avhandlingsarbeten, författade av Bengt Pohjanen 1979, Leo Suomela 1984, Per-Erik Cederholm 1986, Irene Virtala 1994, Marja Weckström 1997, Tuula Vosthenko likaså 1997 och Eva Herner 1999. Av dessa har Pohjanen, Weckström, Cederholm och Vosthenko fungerat som lärare vid institutionen.

Pohjanens avhandling bar titeln *Med seende ögon. En studie i Antti Hyrys författarskap* (fakultetsopponent vid disputationen var fö Sakari Vapaasalo). Föremålet för undersökningen, författaren Antti Hyry, kan beskrivas som en av de mest betydande prosaisterna i efterkrigstidens finska skönlitteratur. Pohjanens studie var den första akademiska avhandlingen om denne moderne klassiker och omfattar såväl biografiska som interpretativa redogörelser. Avhandlingen utgörs av tre delar. I den första redovisar författaren den teoretiska bakgrunden till de analyserande partierna i boken. Utgångspunkten är hermeneutisk interpretationsteori framförd av t ex Hans-Georg Gadamer, ED. Hirsch och Erwin Leibfried. En för Pohjanens tolkningsresultat betydelsefull teoretisk komplettering består i fogandet av Hjalmar Sundens religionspsykologiska teorier till den allmänna hermeneutiska grunden. En ytterligare förutsättning för tolkningen av Hyrys verk är beaktandet av den fiktiva värld som Hyry framställer. Miljön i berättelserna är agrar och nordfinsk och det religiösa tänkandet hänför sig till den laestadianska väckelserörelsen. Berättandet sker oftast ur ett barns synvinkel.

Denna värld överensstämmer även med författarens biografiska bakgrund. Pohjanen anser därför att den religiösa kontexten är särdeles viktig vid studiet av Hyry. Hyry har själv sagt att han som bekännande kristen och författare endast kan förhålla sig till världen och det berättade som ett barn, d v s enbart visa verkligheten men inte kommentera eller förklara den. I avhandlingens andra del, som utgörs av en analys av debutromanen från 1958 *Kevättä ja syksy* (Vår och höst), kommer tankegångar av detta slag till uttryck, dessutom kombinerade med en specifik företeelse från nordfinsk bygemenskap, nämligen relationen mellan laestadianism och kommunism. I den tredje delen behandlas Hyrys produktion i ett vidare perspektiv och Pohjanen får anledning till att begrunda begreppet mystik, vilket han finner prov på i olika texter. (Denna fråga hade Pohjanen tidigare behandlat i en D-uppsats vid institutionen.) Diskussionen leder fram till en definition av mystik: det mystiska är upplevelsen av varat som en odifferentierad enhet. I Hyrys texter lever barnet i detta slags totala enhet, i mystikens värld, i en nordfinsk zenlaestadiansk verklighet - allt är vad det är.

Dialogens förnyare. En kvantitativ analys av stil och variation hos dramatikererna Minna Canth, Robert Kiljander och Matti Kurikka under 1880-talets finska realism var titeln på Leo Suomelas doktorsavhandling 1984 (prof. emer. Aatos Ojala från Jyväskylä var opponent vid disputationen). Avhandlingen består av en undersökning inom komparativ stilistik och har tyngdpunkten förlagd snarare till den språkliga än den litterära sfären. Materialet är emellertid litterärt såsom undertiteln utvisar. Suomela har utfört en jämförande studie mellan 1880-talets dramaspråk och samma periods tidningsspråk, vilket han betraktar som ett slags normalform för den tidens finska. Metoden som tillämpas har hämtats från kvantitativ lingvistik och i första hand brukas G. Herdans statistiska modell. I denna ingår som ett slags slutresultat begreppet personlighetsprocent (P-%), d v s i denna undersökning förhållandet mellan de studerade författarnas språk och språknormen, tidningsspråket. Procentvärdena utvisar således resp författares grad av avvikelse från normen, originalitet, självständighet osv. Graden av självständighet kan direkt relateras till litteraturhistoriens facit: Minna Canth med en hög P-% är fortfarande idag en levande författare medan Matti Kurikka med undersökningens lägsta P-% är en bortglömd dramatiker. Suomela har därmed bekräftat historiens dom med hjälp av matematisk statistik. I ett vidare litteraturhistoriskt perspektiv anser Suomela förhållandet vara snarast det omvända, nämligen så att Kurikka förnyade dramats språk på 1880-talet genom att bruka ett normalare språk, ett mer talat språk än sina samtida och föregångare, vilket är liktydigt med en låg P-%, om författaren till denna översikt förstått resonemanget på rätt sätt. Språkförnyelsen skall dessutom relateras till språket hos det finska skådespelets förgrundsgestalt och

skapare Aleksis Kivi. Kivis s a s etablerade formen för dramat men hans språk var långt ifrån naturligt i o m att han starkt påverkats av bibelfinskan och språket i psalmböckerna. Tilläggas bör att Canth direkt tagit lärdom av Kurikkas språkliga kompetens och att Kiljander indirekt tillägnat sig Kurikkas friare språk. Avhandlingen kan således ses som ett försök till upprättelse av dialogens bortglömde förnyare Matti Kurikka. Och allt detta har absolverats genom bruket av statistisk matematik och datorteknik utan några större inslag av varken innehållslig eller semantisk analys. Detta förhållande framhävs av Suomela som den tillämpade metodens stora fördel.

År 1986 disputerade Per-Erik Cederholm på avhandlingen *Om det berättade i Volter Kilpis roman Alastalon salissa* (opponent var prof. Kai Laitinen från Helsingfors universitet). Den studerade romanen (från 1933) har allmänt bland finska litteraturforskare betraktats som en klassiker men har trots det inte tillägnats någon längre studie. Cederholms studie var den första akademiska avhandlingen om Volter Kilpis 1930-talsproduktion. Studiernas fåtalighet har sin förklaring i sådana egenheter som Kilpis mycket egenartade språk och i de berättarstrukturer som återfinns i hans romaner. Den sistnämnda svårigheten är just ämnet för Cederholms undersökning. För att beskriva förhållandet mellan berättelsens händelseförlopp, som tar sex timmar i anspråk, och själva texten som är drygt 900 sidor lång begagnar han sig av en metod som grundar sig på narratologiska teorier presenterade av bl a Gerard Genette, Jonathan Culler, Seymour Chatman och Mieke Bal. Det som undersökningen främst riktas in på är händelseförloppet eller fabeln, som av många tidigare bedömare ansetts vara mycket tunn och odramatisk. Fabeln delas in i fysiska handlingar, tal och tankar, vilka alla i tur och ordning friläggs för att blotta respektive kategoris struktur. De fysiska handlingarna bildar sammantaget sex olika handlingsräckor, talet har en viktig funktion i framförandet av fabeln, dess progression medan tankehandlingar tjänar som bakgrund till de två övriga handlingskategorierna. Ett av Cederholms resultat är att romanen, betraktad i detta perspektiv, med tillämpning av en s a s utvidgad fabeldefinition, knappast kan kallas händelsefattig. Detta trots att ett karakteristiskt drag av repetition och redundans kan skönjas på olika nivåer i det berättade.

Utöver avhandlingen har Per-Erik Cederholm under sin tid på institutionen författat artiklar om narratologisk teori, om nyare finsk lyrik (Jyrki Pellinen) och om Volter Kilpis senare litterära produktion. En del av dessa har varit publicerade i *Fenno-Ugrica Suecana. Tidskrift för finskugrisk forskning i Sverige*, en publikation som under många år varit ett viktigt forum för Finska institutionens litteraturvetenskapligt inriktade forskare och forskarstuderande. Sedd från Stockholms horisont har *FennoUgrica Suecanas* betydelse växt sedan den "flyttade

med" Erling Wande från Uppsala. Under senare år har Cederholm ägnat sig åt receptionsforskning, särskilt receptionshistoria och därvid i synnerhet intresserat sig för den finska, till svenska översatta litteraturens mottagande i Sverige. En studie om mottagandet av den vid förra sekelskiftet verksamme författaren Juhani Aho's production utavs av Cederholm våren 2008 med titeln *Juhani Aho i Sverige. Presmottagande och Nobelspriskandidatur*.

1990-talets litteraturvetenskapliga avhandlingsproduktion inleddes 1994 då Irene Virtala disputerade på sitt arbete om författarinnan L. Onervas (1882-1972) tidiga produktion *Narkissos i inre exil: En studie i begärets paradoxer i L. Onervas roman Mirdja* (opponent var prof. Kirsti Simonsuuri). Sitt författarskap inledde Onerva i sekelskiftets nyromantiska anda, med allt vad det innefattade av individualistiska strömningar och radikalt nytt idéstoff. Debutromanen *Mirdja* (1908) fick stor uppmärksamhet och skapade häftiga moraldiskussioner i sin samtid, mycket tack vare den emancipatoriska synen som uttrycktes och den stora självständighet som Onerva tillämpade i sin kritiska skildring av kvinnors och mäns relationer och i synnerhet beskrivningen av den frigjorda, oberoende kvinnan.

Virtalas teoretiska grund är psykoanalytisk-feministisk då hon tillämpar Jacques Lacans och Julia Kristevas ideer (Virtala har också i en teoretisk artikel utvecklat dessas tankar om metafor och metonymi); vidare hänvisas till Michail Bachtins translingvistiska teorier då det gäller analysen av den mer strukturellt-formalistiska uppbyggnaden av romanen *Mirdja*. Det konstateras att romanen är inriktad på att utforska den moderna melankoliskt sinnade kvinnan som subjekt och att ge denna helhet en estetisk form. Frågor och tankekomplex som framkommer i studien är t ex konstituerandet av det kvinnliga subjektet, begärets dialektik och paradox, det komplicerade förhållandet till modern, Narkissos tragiska öde. Avhandlingens skärskådande av den stundtals av nietscheanskt övermod präglade huvudpersonens, *Mirdjas* själsliv utmynnar i problembetraktelser som t ex att kvinnan inte enbart kan ha en subjektroll utan hon är ständigt tvungen att finna sig i att samtidigt bli betraktad som objekt. Ett alternativ till dilemmat, den narcissistiska lösningens slutliga ofruktbarhet leder till psykos, självdestruktion och till döden.

Det bör i sammanhanget nämnas att i nära tidsmässig anslutning till avhandlingen utkom en översättning till svenska av romanen *Mirdja* (1995) utförd av Virtala tillsammans med Sixten Johansson (tidigare student vid Finska institutionen). Hon har även tillsammans med Ebba Witt-Brattström utarbetat en översikt över Onervas författarskap i *Nordisk kvinnolitteraturhistoria* (1996).

Virtalas postdoktorala forskningar har ämnesmässigt tagit en något annorlunda riktning - dock kvarstår kvinnoperspektivet i viss mån.

Hon har studerat den finske författaren och journalisten Matti Kurikka (1863-1915) och hans teosofiska, utopistiska och tidiga feministiska idéer. Kurikka var den ledande kraften i uppbyggnaden av utopistiska idealsamhällen i British Columbia och Vancouver i Kanada. För studier av Kurikkas tankevärld och dessa bosättningar har Virtala vistats en längre tid i både Kanada och USA, bl a vid Cornell University. Detta arbete är det första egentliga i större omfattning externfinansierade litteraturvetenskapliga projektet vid institutionen.

Våren 1997 intensifierades disputerandet inom finsk litteraturvetenskap och två avhandlingar framlades, av Marja Weckström och Tuula Vosthenko. Båda hade tidigare i artikelform i *Fenno-Ugrica Suecana* publicerat ett slags presentationer eller förstudier till avhandlingsarbetet. Weckströms arbete behandlar Veijo Meris (1928-) debutroman *Manillarepet* (*Manillaköysi* 1957) (professor emeritus Kai Laitinen hade opponentuppdraget, för andra gången vid institutionen). Meri har sedan 1950-talet tillhört de främsta prosaisterna inom den modernistiska traditionen och har även utanför Finlands gränser blivit uppmärksammas. Avhandlingsförfattaren konstaterar Meris litterära frändskap med författare såsom William Faulkner och Nikolaj Gogol och att han tagit intryck av stumfilmens rytm och framställningssätt. Prosan är en blandning av humoristiska, ironiska och tragiska inslag samtidigt som den är starkt präglad av det groteska.

Huvudsyftet med avhandlingen är att undersöka *Manillarepets* uppbyggnad. Som teoretisk utgångspunkt har använts Roman Ingardens tankar om det litterära konstverkets struktur. Denna består av ett antal författarintentionala betydelsebärande skikt, alltifrån själva språkljuden till mer komplicerade enheter. De olika skikten eller aspekterna samverkar och inverkar på varandra i ett hermeneutiskt mönster eller en växelverkan mellan del och helhet, mellan helhet och del. Likaså syntetiseras de traditionella begreppen innehåll och form. Genom att ur ett fenomenologiskt redaktionsperspektiv operera med dylika begrepp analyseras och blottläggs huvudpersonen Jooses, av krigets groteskerier och kaos påverkade inre söndriga verklighet. Härvidlag koncentreras analysen till nämnda huvudperson och de många sk inbäddade berättelserna i romanen ses på sätt och vis som en funktion av primärberättelsen, den om Joose och hans tågresa från fronten till hemgården, där hans själsliga jämvikt så småningom återuppstår.

Den andra avhandlingen som utkom 1997 var Tuula Vosthenkos *Det tänkande landskapet: Landskapsskildringarna i Olavi Paavolainens Synkkä yksinpuhelu (Finlandia i moll)* (opponent professor Hannu Riikonen). Man kunde hävda att avhandlingsförfattaren något vidgat det traditionella litteraturvetenskapliga forskningsfältet i om att hon i sitt arbete medtagit en annan konstform, nämligen bildkonsten, dvs ett steg i riktning mot ett interartistiskt studium. Olavi Paavolai-

nen (1903-1964) var inte i ordets egentliga bemärkelse skönlitterär författare utan snarare en av sin tids mest bemärkta och inflytelserika essäister, kritiker och presentatörer av nya idéer och strömningar inom kulturens olika områden; en del samtida bedömare betraktade honom som kultursnobb i sin självpåtaga smakdomarroll. Det i föreliggande fall studerade verket *Synkkä yksinpuhelu* (1946; en starkt förkortad svensk översättning fick namnet *Finlandia i moll*) kunde genremässigt betecknas som ett slags universalverk även om det huvudsakligen har betecknats som krigsdagbok från åren 1939-1944 - verket innehåller visserligen dagboksliknande element och minnesanteckningar men också omfattande redogörelser för krigsförloppet, reseskildringar, diskussioner om politiska och andra förhållanden både i hemlandet och utlandet, självbiografiska betraktelser samt utförliga landskapsskildringar från krigsskådeplatserna Karelen. Dessa sistnämnda skildringar, kärnan i Vosthenkos studie, omfattar kvantitativt sett en tredjedel av hela verket. Att landskap och naturen i allmänhet använts i skönlitteraturen som själsliga speglar, som "tänkande landskap" (Paavolainens eget begrepp) är ingen nyhet - så har gjorts i långa tider. Det som tycks vara en skillnad är Paavolainens medvetenhet om detta konstnärliga grepp: han hänvisar vid ett stort antal tillfällen till olika bildkonstnärer, till verk och författare, använder sig s a s av redan färdiga, i konsten föreliggande förlagor - givetvis utesluter inte detta användandet av egna "fria" landskapsskildringar som själsliga illustrationer. Författaren finner att Paavolainen i detta följer ett förhållningssätt till naturen som tidigare representerats av romantiken, symbolismen, expressionismen och surrealismen.

Vosthenko påvisar att vissa motiv i landskapsskildringarna är återkommande. Ett sådant är månen som kan ses förknippat med döden men stundtals kan månen uppfattas som kopplad till ljuset, som en ljusbringande instans. Ett annat återkommande motiv är kyrkogårdar och begravningsplatser. Även i de rena landskapsbeskrivningarna kan Paavolainen se den av kriget skövlade naturen som en begravningsplats. I dessa motiv kan man se ett av verkets viktigaste teman, nämligen den antitetiska relationen mellan natur som det skapande och livsuppehållande elementet och kriget som det förgörande, dvs ett starkt grundtema om alltings obeständighet.

Delvis med utgångspunkt i avhandlingsarbetet har Tuula Vosthenko fortsatt sin forskning med stöd av externa projektmedel och tagit sig an studiet av interartistiska problem i den finska litteraturen, dvs konkreta beröringspunkter mellan ord- och bildkonst.

Det senaste avhandlingsarbetet och det sista som tas upp i denna översikt är Eva Herners *Svenska recensenter läser finska böcker: En studie i receptionen av finsk prosa, översatt på 1960-talet* från 1999 (opponentuppgiften handhades av fil dr Pirjo Vaittinen). Liksom varje

tidigare litterär avhandling vid institutionen inneburit en ny teoretisk inriktning så har även Herner gjort en ny inmutning, nämligen receptionsforskningen och därtill ett område inom denna som hittills varit tämligen sparsamt studerad, mottagandet av finsk, till svenska översatt litteratur i Sverige. Herners arbete är närmast att beteckna som receptionshistoriskt men är därtill underbyggt med såväl tyska som amerikanska receptionsetetikers teorier. Undersökningsmaterialet utgörs av drygt 400 recensioner av ett 30-tal prosaverk (Väinö Linnas produktion dock utelämnad pga tidigare utförda grundliga studier). En indelning av de litterära verken har gjorts dels enligt genre (krigsböcker, böcker med nationella teman och böcker med icke-nationella teman) dels enligt graden av "öppenhet" (dokument/rapportböcker, traditionellt berättande och modernistiskt berättande). Sålunda kommer materialet att utgöras av nio kategorier av varierande storlek.

Förutom att undersökningen erbjuder en allmän överblick över mottagandet på 60-talet är det egentliga syftet med avhandlingen att beskriva variationer i recensenternas uppfattningar. Ett annat syfte är att utröna i vilken mån traditionellt svenska attityder gentemot Finland och finnarna uttrycks. Vad avser resultaten utvisar studien att recensenternas perspektiv i mångt och mycket sammanfaller på ett generellt plan eller på en makronivå; å andra sidan kan mycket stora variationer uppbådas ur materialet då det granskas i detalj på en mikronivå. Vad avser öppenhetsvariabeln så kan större variationer iakttagas i fråga om modernistisk prosa än vad fallet är för dokumentariska och traditionella verk. Detta gäller särskilt uppfattningarna om romangestalters personlighet och agerande. Materialet utvisar att faktorer som tydligt inverkar på variationerna i recensentattityder är genre, recensentens tidigare erfarenhet av ett författarskap, sociala och litterära konventioner samt personliga intressen och preferenser. - Inställningen gentemot Finland, dess folk, kultur och samhälle är i allmänhet tämligen neutral och respekterande. Detta kan förmodligen till en del förklaras med den allmänna "solidaritetsanda" som rådde under 60-talet. Spår från tidigare årtiondens svenska stereotypier rörande det finska kan emellertid spåras även i Eva Herners material: storebrorsanda och drag av nedlåtande attityder i kommentarer rörande politiskt och socialt liv. Herner har efter disputationen fortfarit med att arbeta med artiklar och kortare arbeten med anknytning till receptionsforskning.

Såsom framgått har variationen och spännvidden inom Finska institutionens litteraturvetenskapliga forskning varit stor såväl vad gäller studerade verk och författarskap -alltifrån 1880-talets realister till efterkrigstidens modernister- som teoretiska perspektiv: idéhistoria, stilistik, narratologi, psykoanalys, fenomenologi, interartistiska relationer och receptionsforskning. Någon minsta gemensam nämnare för institutionens litteraturforskning kan därför svårigen blottläggas.

Emellertid kan man möjligtvis under senare år se en tendens åt receptionsforskningens håll, i synnerhet studier av den finska litteraturens reception i Sverige. Här kan hänvisas till Eva Herners avhandling och arbeten efter den och till Cederholms senare forskningsintressen men även till den omständighet att det under de senaste åren vid institutionen skrivits ett relativt stort antal C- och D-uppsatser med pressmottagande som ämne (Eva Herner var fören av dessa uppsatsförfattare). Även om ingen särskild finansiering har funnits har man under ett antal år vid institutionen kallat de receptionsinriktade studierna för "projektet" *Finlands litteratur i Sverige*, förkortat FILIS. Man kan konstatera att ämnet faller sig naturligt för en institution som den finska vid Stockholms universitet som även i övrigt på den språkvetenskapliga sidan intresserat sig för finska fenomen i Sverige. Till skillnad från många andra ämnesområden inom finsk litteraturforskning finns dessutom källorna och undersökningsmaterialet i Sverige, en stor del av det förlagda i Stockholm, dess recensensmaterial i arkiv och bibliotek och därtill förläggarnas egna arkiv.

Litteratur

- Cederholm, Per-Erik 1980. *Kuvakielestä Jyrki Pellisen Kesän maassa*. Fenno-Ugrica Suecana 3. Uppsala.
- 1984. *Berättaren - texten - läsaren*. Fenno-Ugrica Suecana 7. Uppsala
- 1986. *Om det berättade i Volter Kilpis roman Alastalon salissa*. Stockholm Studies in Finnish Language and Literature 4. University of Stockholm.
- 1990. *Aika Volter Kilven Kirkolle-romaanissa*.
- Herner, Eva 1999. *Svenska recensenter läser finska böcker: En studie i receptionen av finsk prosa, översatt på 1960-talet*. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 8. Stockholm.
- Hormia, Osmo 1960. *Suomalaisen lyriikan peonirytmit*. Suomi 109:2. Helsinki.
- 1961. *Gananderin sanakirjan lähteet*. SKST 271. Helsinki.
- 1962. *60-luvun lyriikka - mitä se on oleva?* Parnasso.
- 1968. *Moderni suomalainen kirjallisuus. Miten siihen on tultu*. ÄOLVXV, 1967-68.
- 1982. *Den finska litteraturens historia fram till 1917*. Akademitlitteratur AB. Stockholm.
- 1983. *Kalevalamittaisen runouden ruotsintamisesta. Myytit ja runon arki*. Kerttu Saarenheimon juhlaakirja. Turun yliopisto. Kirjallisuuden ja musiikkiteieteen laitos. Sarja A n:o 8. Turku.
- Ingrid Almqvist, Per-Erik Cederholm, Jarmo Lainio (red.). *Från Pohjolas pörten till kognitiv kontakt. Vänskrift till Erling Wande den 9 maj 1990*. Stockholm Studies in Finnish Language and Literature 6. Stockholm University.
- Kalevala. I urval av V. Zilliacus. Skrifter utgivna av Modersmålslärares förening 61. Lund 1944.
- Pohjanen, Bengt 1979. *Med seende ögon: En studie i Antti Hyrys författarskap*. Stockholm Studies in Finnish Language and Literature 2. University of Stockholm.

- Suomela, Leo 1984. *Dialogens förnyare: En kvantitativ analys av stil och variation hos dramatikererna Minna Canth, Robert Kiljander och Matti Kurikka under 1880-talets finska realism*. Stockholm Studies in Finnish Language and Literature 3. University of Stockholm.
- Uuden runon kauneimmat. *Valikoima modernia suomalaista lyriikkaa vuosilta 1946-1956*. Toim. ja johdannolla varustanut Osmo Hormia. Helsinki 1958.
- Vapaasalo, Sakari 1961. *Studier i Eino Leinos Kalevalaromantik* Del I Uppsala.
- Weckström, Marja 1992. *Ympäristöjen ja henkilöiden esikuvat Veijo Meren romaaneissa ja novelleissa*. Fenno- Ugrica Suecana II. Stockholm.
- 1997. *Hur tvinnas Manillarepet? En fenomenologisk strukturstudie av Veijo Meris roman*. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 5. Stockholm.
- Virtala, Irene 1994a. *Narkissos i inre exil: En studie i begärets paradoxer i I. Onervas roman Mirdja*. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 4. Stockholm.
- 1994b. *Metafor, metonymi och textens subjekt*. Fenno-Ugrica Suecana 12. Stockholm.
- Virtala, Irene & Witt-Brattström, Ebba 1996. *Begärets paradoxer: om L. Onerva*. Nordisk kvinnallitteraturhistoria bd 3. Elisabeth Moller Jensen (Huvudred). Höganäs.
- Vosthenko, Tuula 1994. *Synkän yksinpuhelun kuvakieltä: Erään tutkimuksen lähtökohtia*. Fenno-Ugrica Suecana 12. Stockholm.
- 1997. *Det tänkande landskapet: Landskapsskildringarna i Olavi Paavolainens Synkkä yksinpuhelu* (Finlandia i moll). Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 6. Stockholm.

Språkvetenskaplig forskning på avdelningen

Jarmo Lainio & Erling Wande

Introduktion

Den språkvetenskapliga forskningen på finska institutionen/avdelningen för finska har rört områden så olika som finsk allmän grammatik, tvåspråkighet och språkkontakt från sociolingvistiska och strukturella perspektiv, meänkieli och experimentell kognitiv lingvistik. avdelningens forskningsprofil ligger emellertid på tvåspråkighetsforskning i vid mening, både forskning om minoritetsspråk (meänkieli, sverigefinska) och språkkontakt. Språkkontaktsforskningen på avdelningen redovisas i ett särskilt avsnitt. I det följande presenteras först forskningen om meänkieli, som länge var unik för finska institutionen vid Stockholms universitet, därefter avslutade och pågående avhandlingsprojekt samt övriga forskningsprojekt.

Meänkieli på Stockholms universitet (SU)

Finskan introducerades som undervisningsämne vid dåvarande Stockholms högskola år 1930. Ungerskan fanns där redan ett halvår tidigare. Några år senare kom också estniskan in i bilden. Estniskan försvann sedan under en period men vi tog upp språket igen i samband med Estlands frigörelse 1990. Sedan har estniskan återigen försvunnit från vårt undervisningsschema efter läsåret 2004-2005, då en gemensam samrådskommitté för universiteten och högskolorna i Mälardalen beslutade att all estniskundervisning skulle koncentreras till finskugriska avdelningen vid Uppsala universitet.

Först i landet med meänkieli

Finska institutionen vid SU blev första universitetsinstitution i landet med meänkieli på schemat. Det skedde i början av 1990-talet. Ett drygt hundratal studerande har sedan dess läst någon av 10-poängskurserna i meänkieli eller språk och kultur i Tornedalen. De flesta har varit tornedalingar eller barn till tornedalingar bosatta i

Stockholm med omnejder, men flera andra kategorier har deltagit, främst sverigefinnar och utbytesstuderande från Finland och Tyskland. Vi har också ofta fått svara på frågor eller medverka som handledare för studenter med meänkieli-intressen, som skrivit examensarbeten vid andra universitet ute i Europa.

Meänkieli-relaterad forskning I:” Från tornedalsfinska till meänkieli”

I början av 1990-talet startade vi med hjälp av nordiska forskningspengar i samarbete med Tammerfors universitet ett forskningsprojekt, som vi kallade *Från tornedalsfinska till meänkieli*. Projektledare var professorerna Heikki Paunonen, Tammerfors, och Erling Wande, Stockholm. Projektets huvudsyfte var att studera tornedalsfinskans utveckling både sociolingvistiskt och språksociologiskt. Det hade en utgångspunkt i de undersökningar som gjorts om tornedalsfinskan och språkförhållandena i Tornedalen under 1960-talet. Från vår sida anställdes Birger Winsa som forskare inom projektet, som för hans del resulterade bl a i en omfattande studie, som utgavs på ett australiensiskt förlag (*Language attitudes and social identity: the oppression and revival of a minority language in Sweden*). Winsa har efter det första treårsprojektet i sin forskning huvudsakligen ägnat sig åt arkivbaserad ordförrådsforskning och studier av tornedalsrelaterade, språksociologiska förhållanden. Winsa ägnade sig även åt forskning om diskriminering av sverigefinnar och tornedalingar i politiska och andra organisationer i Sverige.

Meänkieli-relaterad forskning II: Nordkalottfinsk ordbok

Inom Meän akateemi tog dåvarande sekreteraren Karl Pekkari, Erling Wande som styrelseledamot och professor Heikki Paunonen, Tammerfors, år 1996 initiativet till en nordkalottfinsk ordbok. Avsikten med ordboken var att den skulle kartlägga det gemensamma ordförrådet i de finskbaserade dialekterna på Nordkalotten och att orden skulle presenteras i form av ordartiklar, med spridningskartor och andra illustrationer som komplement.

Det ursprungliga syftet med projektet har dock aldrig fullföljts, utan det som nu föreligger är en nätbaserad orddatabas, ursprungligen utvecklad som (www.meänkieli.se) av en datorlingvistisk medarbetare vid institutionen, Gabor Harrer, och Erling Wande. Denna databas fick med en lätt teknisk modifiering en sidovariant, www.nordfinska.se, som Birger Winsa tilldelades huvudansvaret för. Värdefulla insatser vid skapandet av orddatabaserna, som underlättat digitaliseringen av

materialet, har gjorts av en annan tornedaling, Pentäsjarvi-bördige Rune Isaksson.

Meänkieli-relaterad forskning III: förstärkning av forskningsmiljöer i s k småspråk

Det svenska Vetenskapsrådet utlyste för ett antal år sedan särskilda medel för en förstärkning av forskningsmiljön för s k småspråk vid de svenska universiteten. En ansökan från Finska institutionen om förstärkning av forskningsmiljön i finska (sverige-finska), estniska och meänkieli rankades som nummer ett i landet och vi kunde därigenom dels fortsätta att upprätthålla en fortsatt tjänstgöring för Winsa men också starta ett nytt forskningsprojekt, Östersjöfinsk syntax i Sverige – en jämförelse av de grammatiska kasusen i meänkieli, sverigeeestniska och sverige-finska (Kangassalo, Nemvalts and Wande 2003). För meänkielidelen av detta projekt ansvarar Erling Wande medan vi för de övriga delarna, på periodvis ganska små deltider, anställdes det docenten i estniska Peep Nemvalts och docenten i finska, Raija Kangassalo.

Upprinnelsen till projektet ligger delvis i våra erfarenheter av sverige-finska, bl a från verksamhet i Sverige-finska språknämnden, men också från diskussioner med kollegor i estniska i Uppsala, inte minst docenten Valter Tauli, om likheter och olikheter mellan de aktuella språken. Tauli, som kommit till Sverige som krigsflyktning, var en auktoritet också inom den internationella språkplaneringsdebatten.

Man kunde under dessa studier se att det fanns slående likheter mellan estniskans och tornedalsfinskans syntax, liksom i delar av ord-förrådet. Både estniskan och tornedalsfinskan (liksom kvänskan) har under lång tid i historien varit påverkade av germanska språk. Strukturella förändringar som språkkontakterna i dessa fall lett till kan nu studeras både i ett historiskt och dagsaktuellt perspektiv. Ett enkelt exempel är att både estniskan och meänkieli övergått från den äldre finsk-ugriska, unipersonella *måste*-konstruktionen, jfr fi. *minun täytyy~pittää* 'jag måste' (mig tillkommer att), till en personlig konstruktionstyp, *mie häyn* 'jag måste'; estn. *ma pean*.

En del av våra sverigeeestniska studenter i meänkieli har givetvis också noterat likheterna mellan språken. En speciellt meänkieli-intresserad student, den professionella översättaren Helju Rumma, har ägnat sig åt att dokumentera grammatiska likheter och likheter i ord-förrådet, men har också tillsammans med en sverige-finsk student i meänkieli gjort kartläggningar av meänkielis morfologi. Winsa (1993) har publicerat en artikel på meänkieli om språksituationen i Tornedalen i *Virittäjä*. Wande har publicerat artiklar om begreppen etnicitet,

identitet och emancipation i relation till den tornedalska språksituationen (Wande 2005 och Huss & Wande 2007).

Avslutade avhandlingsprojekt

Avhandlingsprojekt på Finska institutionen/avdelningen för finska har inriktats både på språk- och litteraturforskning. Bland de språkvetenskapliga forskningsprojekt som avslutats finns både allmänspråkvetenskapliga analyser och projekt som behandlar olika aspekter av tvåspråkighet, minoritetsspråk och språkkontakt. Exempel på de förstnämnda är Ingrid Almqvists avhandling om oregelbundenheter i kasusmarkering av objektet i finskan (*Om objektsmarkeringen vid negation i finskan*, 1987) och Ulla Lundgrens avhandling *Predikativadverbialet och dess numeruskongruens i finskan* (1992). Bland de sistnämnda ska nämnas Birger Winsas avhandling om meänkielis ordförråd (*Östligt eller västligt? Det äldste ordförrådet i gällivarefinskan och tornedalsfinskan*, 1991) som tar upp meänkielis dubbla rötter i framförallt västfinska dialekter och karelskan. Pirjo Janulfs avhandling *Kommer finska i Sverige att fortleva? En studie av språkkunskaper och språkanvändning hos andra generationens sverigefinnar i Botkyrka och hos finlandssvenskar i Åbo* (1998) jämför, som framgår av titeln, tvåspråkighet och andraspråkets ställning i sverigefinsk och finlandssvensk miljö. Merlijn de Smits avhandling *Language contact and structural change: an Old Finnish case study* (2007) analyserar det gamla finska skriftspråkets kasusbruk mot bakgrunden av finsksvensk språkkontakt, och Paula Ehrnebos avhandling *Heter Vägverket Tielaitos eller Tievirasto på finska? Benämningar på svenska samhällsfenomen i sverigefinska tidningar* (2007) behandlar frågan om hur Sverigefinska språknämndens rekommendationer om finskspråkig terminologi har följts i det sverigefinska språksamhället.

Två licentiatavhandlingar har publicerats, en om simultantolkning av Helge Niska (1999) och en om värmlandsfinskan av Riitta Taipale (2005).

En del avhandlingsprojekt, framför allt Paula Ehrnebos, har genomförts i direkt kontakt med det sverigefinska samhället och har stor relevans för den praktiska handläggningen av den finska språkvården i Sverige. Andra, som Merlijn de Smits och Birger Winsas, har haft språkvetenskapliga och språkhistoriska frågeställningar som utgångspunkt.

Olika infallsvinklar på tvåspråkighet

I anslutning till den undervisning i översättning och tolkning, som under lång tid givits vid institutionen har också viss forskning förekommit. Inom ramen för projektet Finsk-svensk kontakttolkning i Sverige publicerade Wande i den språkvetenskapliga tidskriften *Hermes* (1994) en artikel med resultat från detta projekt, som slutgiltigt redovisades av den projektanställda, Ulla Lundgren, i skriften *Hele potti ettei kuole vielä – Nej, du får nog leva ett tag till. Finsk-svensk kontakttolkning i sjukhusmiljö, på försäkringskassan och i domstol*. Efter ett initiativ från Wande samlade sig ett flertal språkinstitutioner vid Stockholms universitet i mitten av 1990-talet till ett gemensamt forskningsprogram om översättning och tolkning. Detta utvecklade sig så småningom till ett samarbete med Uppsala universitet och finansiering genom Riksbankens jubileumsfond. Inom ramen för detta program, som leddes av Wande och professor Lennart Elmevik, Uppsala, bidrog Finska institutionen med programmets enda tolkningsprojekt, ett projekt om simultantolkning, där en licentiatavhandling publicerades (Niska 1999). Helt andra aspekter av tvåspråkighet studerade Wande inom ramen för projektet Metaforförståelse hos enspråkiga och tvåspråkiga (bl a Wande 2000).

Pågående forskningsprojekt

Anu Muhonens avhandlingsprojekt handlar om kodväxling och funktioner i valet av språk, mellan engelska och finska i finskt ungdomsspråk och mellan finska, svenska och engelska i sverigefinskt ungdomsspråk. Materialet utgörs av radioprogram riktade till unga människor i Sverige och Finland. Teoretiskt sett har Muhonen hämtat inspiration i den forskningstradition som representeras av bl.a. Peter Auer: synen på kodväxling är starkt pragmatisk och funktionalistisk. Även samtalsanalys har blivit en inspirationskälla i Muhonens studie. Frågan är snarare *varför* engelska ord och satser används i en i övrigt finsk diskurs än *hur* de används – det senare är en vanlig frågeställning i mer traditionell, strukturalistisk forskning om kodväxling. Delar av Muhonens forskningsresultat har presenterats i referee-granskade artiklar (t. ex. Muhonen 2008, 2010). Muhonens arbete har en internationell koppling genom hennes medverkan i forskningsprogrammet *English voices in Finnish society* vid Jyväskylä universitet i Finland. Anu Muhonen är också knuten till Finlands språkvetenskapliga forskarskola *Langnet*.

Merlijn de Smits nuvarande forskningsprojekt behandlar delvis samma frågor som hans avhandling, nämligen användningen av grammatiska kasus i det äldre finska skriftspråket och de finsk-svenska språkkontakternas effekter. I det äldre finska skriftspråket och olika dialekter, bl.a. värmlandsfinska, förekommer avvikelser i jämförelse med det nufinska standardspråkets kasussystem. Liknande avvikelser kan iaktas i närbesläktade språk som meänkieli i Sverige och kvänskan (kainu) i Norge. Syftet med forskningen är att besvara frågan, hur likartade de olika avvikelserna är – kan vi t ex tala om identiska strukturella förändringar i olika språken? – och huruvida kontakt med svenskan har påverkat dessa förändringar eller inte (de Smits första artiklar inom detta område är under utgivning).

Inom ramen för sin forskarassistenttjänst arbetar de Smit även med frågor som är mer allmänt språkvetenskapliga till sin karaktär och som rör språkförändring, språkkontakt och släktskapsförhållanden. Han försöker bl a tillämpa Alfred North Whiteheads filosofi på språkets evolution (De Smit 2007a) och studerar därvid hur nationell identitet och identitetsdiskurs påverkat viss språkhistorisk forskning (De Smit 2007b, 2010a). En aktuell artikel behandlar språkkontakt och språkblandning i gammal Helsingforslang (De Smit 2010b).

Virpi Ala-Poikelas pågående avhandlingsprojekt behandlar finsk-svenska språkkontraster utifrån ett kognitivt perspektiv, där frågan om s.k. språklig relativitet är en central fråga. Idén att språket påverkar tänkandet och att språkliga skillnader kan leda till kognitiva skillnader presenterades redan före första världskriget av de amerikanska forskarna Edward Sapir och Benjamin Lee Whorf och har alltsedan dess varit omstridd. Den norske psykologen Frode Strømnes har sedan 1970-talet hävdat att det finska språkets lokalkasussystem och verb-rektion återspeglas i de finsktalandes kognition, så att de finsktalandes uppfattning av plats (i rymd och tid) är annorlunda än uppfattningen bland talare av indoeuropeiska språk.

Ala-Poikela avser att testa denna hypotes med olika experiment, bl a. med "visual world"-metoden, där en testpersons ögonrörelser mäts i samband med en språklig stimulans. Ala-Poikelas forskning inriktar sig på grammatiska kontexter, där finska och svenska skiljer sig starkt. T. ex. använder man i svenska ett statiskt uttryck i samband med *leta*-verbet (*leta i skåpet*) medan finskan har dynamiskt uttryckssätt (*leta från skåpet*). Ala-Poikelas forskningsprojekt representerar alltså en starkt tvärvetenskaplig och experimentell synvinkel på kontrastiv svensk och finsk språkforskning (och forskning om de konceptuella och kognitiva system som ligger bakom språket). Forskningsprojektet har mycket stor relevans för en av språkvetenskapens "eviga" frågor, nämligen sambanden mellan språk och tänkande. Tidigare forskning

på detta område har bedrivits av Wande (bl a Wande 1990, Wande 2000).

Internationella forskningsprojekt

Sedan Jarmo Lainio år 2008 blev professor på avdelningen har forskningen genom hans forskningskontakter och -ansökningar knutits till två större internationella forskningsprojekt: ELDIA och IDI4MES. ELDIA (European language diversity for all; www.ELDIA-project.org) syftar bl a till att studera och beskriva funktionerna av 14 finsk-ugriska minoritetsspråk från tvärvetenskapliga synvinklar (juridiska, sociologiska, statistiska, socialpsykologiska och olika språkvetenskapliga infallsvinklar). Som en sekundär effekt av dessa studier vill man kunna generalisera hur man kan bidra till hotade språks bevarande och till en revitalisering av en del finsk-ugriska minoritetsspråk i Europa. Bland språken ingår meänkieli och sverigefinska i Sverige, kvänska (kainu) och nordsamiska i Norge, karelska i Finland, karelska, vepsiska och seto i Ryssland, võro i Estland och ungerska i Österrike och Slovenien. Forskningsprojektets inriktning är i huvudsak sociolingvistisk och rör frågor om minoritetsspråks position och användning i flerspråkiga samhällen, minoritetsspråks ställning och språkvård, och konceptet språklig diversitet. ELDIA-projektets syfte är bl.a. att omdefiniera begrepp som språklig mångfald, detta genom att konceptualisera och utveckla modeller för språklig mångfald som inte är konfliktbaserade. ELDIA-projektet bygger på samarbete mellan åtta europeiska universitet/institutioner. Koordinator på Stockholms universitet är Jarmo Lainio. Övriga forskare på avdelningen är mediaforskaren Nadja Nieminen-Mänty och tvåspråkighetsforskaren Barbro Allardt-Ljunggren. Projektet finansieras av Europeiska kommissionen som en del av EU:s sjunde ramprogram.

IDI4MES (Investigating discourses of inheritance and identity in four multilingual European settings) har finansierats inom ramen av Europeiska Vetenskapsfondens HERA-projekt (Humanities in the European Research Area) 2010–2012, och utgör ett samarbete mellan universiteten i Birmingham, Tilburg, Köpenhamn och Stockholm. Projektets syfte är att forska om flerspråkiga ungdomars språk i urban miljö, och hur de olika språken används för att uttrycka ungdomarnas olika identiteter. De flerspråkiga miljöer som beaktas i forskningsprojektet involverar mer än två språk och representerar vad som kan kallas "supermångfald" (superdiversity). I den svenska delstudien ligger fokus på sverigefinska och svensk-spanskspråkiga ungdomars språk, men också språk som engelska och dess funktion i ungdomarnas vardag studeras. På avdelningen för finska arbetar FM Anu Muhonen i

forskningsprojektet med den finska delen, FD Carla Jonsson (USOS) med den spansk-svenska delen. Information om både ELDIA och IDI4MES kommer att publiceras på avdelningens hemsida vartefter resultat från studierna publiceras.

Båda projekten stärker den sedan tidigare tydliga inriktningen – även representerad i Lainios tidigare forskning – mot flerspråkighet, sociolingvistik, språksociologi, språkkontaktforskning, minoritets-språk och språkpolitik, liksom aspekter som berör såväl dessa infalls-vinklar som utbildning i och om minoritetsspråk. Som metoder introduceras genom projekten både tvärvetenskapliga ansatser genom samarbete, men också samtalsanalys och andra, mer funktionella lingvistiska inriktningar, såsom *Systemic Functional Linguistics*, i en tradition som byggt på bl a M.A.K. Hallidays studier. Framför allt stärker projekten avdelningens forskningskontakter med internationellt kända forskare inom flera vetenskapsområden, liksom med ett tjugotal unga forskare som skriver sina egna avhandlingar inom projektens forskningsområden.

Ytterligare forskningsinriktningar

Utöver den forskning som presenterats ovan bör nämnas att flera forskare, inte minst Lainio och Wandé, också har arbetat inom inriktningar som överlappar med mer strikt historisk forskning, men framför allt ur kulturhistoriska, utbildningshistoriska och språkpolitiskt diakrona perspektiv. Dessutom finns ett språkförändringsperspektiv ofta med i bakgrunden. Ett sådant verk som också blivit mer allmän spritt är den tredje delen av Finnarnas historia i Sverige, del 3: Tiden efter 1945 (Lainio (red.) 1996). I detta band finns både Wandés kapitel om Tornedalen och dess språkliga, politiska och samhällseliga utveckling, liksom Lainios om sverigefinskans utveckling ur ett samhälls- och språksociologiskt perspektiv. Dessutom finns ett separat kapitel av Lainio & Wandé om de båda språkens ställning i den svenska utbildningshistoriska utvecklingen fram till 1990-talets mitt.

Nordiskt samarbete och internationella konferenser

Finska institutionen var den första på SU som etablerade lärar- och studentutbyte inom ramen för det s k Nordplus-programmet. Utbyte har ägt rum med i stort sett alla finska institutioner i Finland, men man har också många internationella kontakter på andra håll. Avdelningen för finska är unik på så sätt att man är den enda humanistiska institutionen under de senaste decennierna som stått som arrangör för

två internationella konferenser, *VI. International Cognitive Linguistics Conference 1999* (Wande huvudansvarig), vilken fick det dittills största deltagarantalet i denna serie, och något år senare, *IX. International Conference in Cognitive Linguistics*, som förlades till Kiruna (Winsa huvudansvarig), som vi förlade till Kiruna. Ett flertal konferenser med nordiskt deltagande har anordnats, den allra första år 1989, med temat *Att forska om språkliga minoriteter* (Wande 1990).

Litteratur

- Almqvist, Ingrid 1987. *Om objektsmarkeringen vid negation i finskan*. Doktorsavhandling. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 1.. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- De Smit, Merlijn 2006. *Language contact and structural change. An Old Finnish case study*. Doktorsavhandling. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 9. Stockholm.
- 2007a. *Historical linguistics and process philosophy*. Wiener elektronische Beiträge des Instituts für Finno-Ugristik 2007-10.
- 2007b. *Epistemology, language, and national identity*. i: Hasselblatt, C. and Blokland, R. (red.): *Language and Identity in the Finno-Ugric World: Proceedings of the Fourth International Symposium on Finno-Ugric Languages at the University of Groningen, May 17-19, 2006*. Studia Fenno-Ugrica Groningana 4. Groningen s. 234-245.
- 2010a. *A nyelvekről és eredetükről* (On language and origins), i: Honti, László (red.): *A nyelvrokonságról. Az török, sumer és egyéb áfium ellen való orvosság*. Tinta Könyvkiadó, Budapest s. 303-320.
- 2010b. *Modelling mixed languages: Some remarks on the case of Old Helsinki Slang*. Journal of Language Contact VARIA 3, s. 1-19.
- Ehrnebo, Paula 2007. *Heter Vägverket Tielaitos eller Tievirasto på finska?: Benämningar på svenska samhällsfenomen i sverigefinska tidningar*. Doktorsavhandling. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 10. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Janulf, Pirjo 1998. *Kommer finska i Sverige att fortleva? En studie av språkkunskaper och språkanvändning hos andra generationens sverigefinnar i Botkyrka och hos finlandssvenskar i Åbo*. Doktorsavhandling. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 7. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Kangassalo, Raija; Nemvalts, Peep & Wande, Erling 2003. *Ruotsin itämerensuomalaisten kielten syntaksi – Muikku-Werner, P., Remes, H. (red.): Viro ja suomi: kohdekielel kontrastissa*. Lähivertailuja 13 s. 156-166. Joensuu.
- Lainio, Jarmo (red.) 1996. *Finnarnas historia i Sverige, del 3: Tiden efter 1945*. Finska Historiska Samfundet, Helsingfors & Nordiska Museet, Stockholm.
- Lundgren, Ulla 1992. *Predikativadverbialet och dess numeruskongruens i finskan*. Doktorsavhandling. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 3. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Lundgren, Ulla 2001. *Helepotti ettei kuole vielä – Nej du får nog leva ett tag till. Finsk-svensk tolkning i sjukusmiljö, på försäkringskassan och i domstol*. Stockholm Studies in Finnish Language and Literature 10. 185 s. Stockholm University: Department of Finnish.

- Muhonen, Anu 2008. Sheikataan like a polaroid picture: englannin tehtäviä nuorisoradiojuonnoissa. I: Leppänen, Sirpa, Nikula, Tarja ja Kääntä, Leila (red.) *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä Suomessa*. Helsinki: SKS, s. 169-202.
- u utg. "Mike Tyson syö korvia": två eller flera språk som markörer för humor Niska, Helge. 1999. *Textual Processes and Strategies in Simultaneous Interpreting*. Licentiatavhandling. Stockholm: Stockholm University, Department of Finnish.
- Taipale, Riitta 2005. *Värlmanninsuomalaisten kielenvaihdosta ja kielen kuolemasta. Kolmen metsäsuomalaisen kupin toimituksia*. Licentiatavhandling. Institutionen för baltiska språk, finska och tyska, Stockholms universitet
- Wande, Erling (red.) 1990. *Att forska om språkliga minoriteter*. Stockholm Studies in Finnish Language and literature 7. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- 1990. Tänker finnar annorlunda än svenskar? I *Studier i Moderns Språkvetsenskap*, Ny serie, volym 9, s. 223-239. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- 1994. Translating Machine or Creator? On Finnish-Swedish Community Interpreting in Sweden. *Hermes, Journal of Linguistics no.12*, s. 109-126.
- E. 2000. Apprehension of metaphors in monolinguals and bilinguals. In *Language and Behavior 2000*. vol 3, Part II, s. 118-130. The Linguistic Society of St. Petersburg. St. Petersburg University Press.
- 2000. The Propositional/Visual Dichotomy – or is there more to it? I: Aili, H. & af Trampe, P. (red.). *Tongues and texts unlimited: studies in honour of Tore Janson on the occasion of his sixtieth anniversary*. Stockholm: Institutionen för klassiska språk.
- 2005. Etnicitet och identitet – några reflektioner med utgångspunkt i språksituationen i Tornedalen. I Huss, L. & Lindgren, A-R. (red.). *Rätten till eget språk Oikeus omaan kieleen*. Språklig emancipation i Finland och Sverige, s. 99-116. Uppsala: Centrum för multietnisk forskning.
- Winsa, Birger 1991: *Östligt eller västligt? Det äldste ordförrådet i gällivarefinskan och tornedalsfinskan*. Doktorsavhandling. Acta Universitatis Stockholmiensis: Studia Fennica Stockholmiensia 2. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- 1993. *Meänkieli ja tornionlaaksolaisitten kakskielisyys - Täälä blandathan sprookit*. Virittäjä s. 3-33.
- 1998. *Language attitudes and social identity: the oppression and revival of a minority language in Sweden*. Occasional Paper No. 17. Applied Linguistics Association of Australia.

Suhteeni Ruotsiin

Heikki Paunonen

Suomalaisten suhde Ruotsiin ja ruotsalaisuuteen on vuosikymmenien ajan ollut jyrkän kaksijakoinen. Osa suomalaisista pitää ruotsalaisuutta osana suomalaista identiteettiä, kun taas toinen puoli kansasta suhtautuu siihen äärimmäisen kielteisesti. Tämä kaksijakoisuus on viime aikoina tullut jälleen pintaan, kun on kiistelty ruotsin kielen opetuksen tarpeellisuudesta ja pakollisuudesta. Nykyisin kielitaistelu ei kuitenkaan ole yhtä kuumaa kuin 1920–1930-luvuilla, jolloin muun muassa Helsingin yliopistossa Ruotsia ja ruotsalaisuutta vastustettiin aitosuomalaisuuden nimissä.

Ruotsin kieli kuuluu osana omiin juuriini, vaikka olenkin sen välillä kokonaan kadottanut. Äitini oli suomenruotsalainen. Hän oli syntynyt ja kasvanut Tenholassa, joka sittemmin liitettiin Tammisaareen; nykyisin se on osa Raaseporin kaupunkia. Isäni oli toiselta puolelta Suomea, Säämingistä, joka puolestaan kuuluu nykyisin Savonlinnaan. Meillä kotona puhuttiin minun ensimmäisinä elinvuosinani sekaisin suomea ja ruotsia: isäni puhui kanssani suomea, kun taas äitini puhui minulle ruotsia. Minä olin alkuun kaksikielinen: isäni mukaan puhuin kumpaakin kieltä. Itse en sitä muista.

Sittemmin kadotin ruotsin kielen kokonaan. Äitini kuoli täyttäessään neljä vuotta, ja isäni meni pian uusiin naimisiin. Samaan aikaan siteet äitini ruotsinkielisiin sukulaisiin katkesivat kokonaan. Uusi kotimme oli kokonaan suomenkielinen. Mennessäni oppikouluun, ruotsi oli minulle täydellisesti vieras kieli; lapsuuteni kielestä ei ollut jäänyt pienimpiäkään muistikuvia edes etäisimpiin aivosopukoihin.

Vasta aikuistuttuani ja perustettuani oman perheen aloimme etsiä minun äidinpuoleisia sukulaisiani. Tietoisuus äitini suomenruotsalaisesta taustasta on kuitenkin aina ollut mielessäni. Vaikka jouduin opettelemaan ruotsin kielen uudestaan koulussa, olen aina suhtautunut siihen ja ruotsalaisuuteen lämpimästi. Suvaitsevuus ja vähemmistöjen arvostaminen on sitä paitsi ollut osa 60-lukulaista moniarvoista nuoruuttani, jonka periaatteista en ole myöhemminkään tinkinyt.

Ensimmäinen matkani Ruotsiin

Ensimmäiset kontaktini Ruotsiin ja ruotsalaisiin ovat vuodelta 1963. Olin silloin nuorena lukiolaispoikana kaksi ja puoli kuukautta kesätöissä Uppsalassa. Työpaikkani, Konsumin pikamyymälä Snabbköp 7, oli keskellä Uppsalaa. Olin kaupassa eräänlaisena hanslankarina, apupoikana, jota juoksutettiin milloin minnekin. Tehtäviini kuului kuitenkin ennen muuta vihannes- ja hedelmähyllysten täydennys: nostelin 40 kilon appelsiinilaatikoita varastosta kaupan puolelle ja täyttelin hedelmätiskejä. Asuin lähellä kauppaa Kungsängsgatanin varrella. Asuntonani oli vanhassa puurakennuksessa sijainnut iso ullakkohuone, jossa viihdyin hyvin. Vapaa-aikoinani tutustuin perusteellisesti Uppsalan kaupunkiin. Mielipaikkojani oli Linnén kasvitieteellinen puutarha, jossa kävin usein ihailemassa erilaisia kukkia. Sain myös polkupyörän lainaksi, ja ajelin iltaisin ja viikonloppuisin Uppsalan ympäristössä. Eksyminen ei ollut mahdollista: Uppsalan tuomiokirkon tornit kohosivat ylväinä kohti korkeuksia keskellä muuten tasaista maisemaa.

Uppsalan kesänä tutustuin ensimmäistä kertaa myös ruotsinsuomalaisiin. Silloin ei vielä 1960–1970-lukujen suurmuutto suomalaisilta syrjäseuduilta Ruotsiin ollut päässyt täyteen vauhtiin. Saabin ja Volvon tehtaille suunnattiin vasta muutamaa vuotta myöhemmin. Jo 1950-luvulla Suomesta oli silti muutettu Ruotsiin, Uppsalaankin. Pari kaupassa asioinutta perhettä tuli hyvinkin tutuiksi, ja kävin heidän luonaan toisinaan viikonloppuisin kylässäkin. Samalla sain lainata kirjoja, tosin enimmäkseen WSOY:n Riksin sarjaa, johon en aiemmin ollut juuri tutustunut.

Tuona kesänä puhuin ruotsia paremmin kuin koskaan sitä ennen tai sen jälkeen. Olin ylpeä, kun muutamat kaupassa asioineet ruotsalaiset pitivät minua ahvenanmaalaisena. Paras tunnustus kuitenkin oli, kun joku arveli, että olisin Gotlannista. Sen jälkeen aktiivisen kielitaidon ylläpitäminen on kuitenkin jäänyt. Yhä vielä taitoni riittää hyvin lähes kaikenlaisten tekstien lukemiseen, mutta puhumisen laita on, harmi kyllä, huonommin.

Meän kielen mailla

Seuraavan kerran ylitin Suomen ja Ruotsin välisen valtakunnanrajan kaukana pohjoisessa, Ylitorniossa. Olin vuonna 1965 tehnyt suomen kielen opintoihin silloin kuuluneen murretyön Kolarissa. Aiheena oli Tornionjoen lohenkalastus. Sanaston kerääminen onnistui siinä määrin hyvin, että seuraavaksi vuodeksi sain Sanakirjasäätiön stipendin kalastusanaston täydentämiseksi. Vaikka en koskaan ole pyytänyt Tornio-

onjoesta lohta tai muutakaan kalaa, muistan vieläkin hyvin, miten loh-pato rakennettiin väylänvarteen.

Samana kesänä minulla oli toinenkin keruustipendi. Se oli Suomen kielen nauhoitearkistosta. Olin mukana Magdalena Jaakkolan Kieliraja-tutkimuksessa. Tehtävänäni oli haastatella ja nauhoittaa eri-ikäisiä ihmisiä Ruotsin Ylitorniolla Matarengissa ja Aapualla. Kaikkiaan urakkaan kuului 60 henkilön puheen nauhoittaminen. Haastateltavat olivat kaikenikäisiä, nuorimmat 15-vuotiaita ja vanhimmat lähes 80-vuotiaita. Miehiä ja naisia oli yhtä paljon. Haastateltavat poimittiin umpimähkään kirkonkirjoista.

Matarenki oli ja on yhä Ruotsin Ylitornion keskuspaikka, kirkonkylä, jossa ranskalainen Moreau de Maupertuisin kävi tunnetulla Lapin astemittausretkellään 1736–1737. Aapua puolestaan oli mahdollisimman syrjäinen kylä, jonne tiekin oli valmistunut vasta muutama vuosi aiemmin. Ei ihme, että ihmiset Matarengissa päivittelivät, kun sanoin lähteväni seuraavaksi Aapuaan. Heidän mukaansa siellä ei käynyt kuin kurki kerran vuodessa ja silloinkin ”vittakengät jalassa”. Matarengissa yövyimme koko tutkijaryhmän voimin Kansanopiston tiloissa. Aapuassa ei sitä vastoin asunut muita tutkijoita. Siellä sain majoitua makuupusseineni kesällä autioon koulurakennukseen. Majapaikasta ei ollut valittamista. Ruokahuolto oli sitä vastoin Aapuassa huonompi. Koko kylässä oli vain yksi ainoa kioski, ja ne kaksi viikkoa, jotka siellä asustelin, elin limonadilla ja kekseillä.

Minulla ei ollut minkäänlaista nauhoitus- tai haastattelukokemusta ennen urakkaan ryhtymistä. Kukaan ei ollut myöskään antanut muita ohjeita kuin opastusta nauhurin käytössä. Vieläkin muistan, miten Suomen Ylitorniolla mietin – nauhuri ja nauhakelat mukani – mitä sanoisin, kun menisin ensimmäiseen paikkaan. Lopulta kaikki onnistui kuitenkin hyvin, ja jälkeenpäinkin olen ollut ylpeä siitä, ettei kukaan haastateltavista kieltäytynyt haastattelusta. Lähellä se kuitenkin kerran oli: Aapualla paikallinen opettaja ei ensiksi olisi millään halunnut tulla haastatelluksi suomen kielellä.

Tuona kesänä tutustuin ensimmäistä kertaa ilmiöön, jota sosiolingvistit ovat kutsuneet kielelliseksi deprivatioksi. Ruotsin puolella ihmiset häpesivät omaa äidinkieltään ja sen puhumista. Hyvin monet sanoivat, ettei heidän kielensä ollut oikeaa suomea. He kehottivatkin minua usein menemään Suomen puolelle haastattelemaan, siellä kuulisi puhuttavan oikeaa suomea. Ihmisten asenteiden taustalla oli vuosikymmeniä jatkunut Tornionlaakson ruotsalaistaminen, jossa erityisesti koululla työtupineen oli merkittävä osuus. Opin myös näkemään sen, miten kieli käytännössä vaihtuu kolmen sukupolven aikana: isovanhemmat osasivat vain suomea, kun taas lastenlapset puhuivat vain ruotsia. Väliin jäi keskimmäinen sukupolvi, joka oli kaksikielinen, eräiden ilkeäkielisten ja -mielisten mukaan puolikielinen.

Magdalena Jaakkolan Kieliraja-tutkimus oli osa laajempaa sosiologista tutkimushanketta, jossa muita aihepiirejä oli muun muassa lesta-diolaisuus. Sosiologiseen osioon kuului laaja, noin 50-sivuinen kyselyohjelma. Kysely toteutettiin Suomen ja Ruotsin puolella. Haastattelijoita oli kaikkiaan kymmenkunta, ja haastateltavia oli useita satoja. Magdalena Jaakkolan Kieliraja-tutkimus (Jaakkola 1973) perustui lopulta vain sosiologiisiin lomakehaastatteluihin. Sitä vastoin vuonna 1966 nauhoittamani aineisto jäi odottamaan tulevia aikoja. Silloin en tiennyt sitäkään, että se oli ja on yhä ensimmäinen suomenkielinen nauhalle tallennettu sosiolingvistinen haastatteluaineisto.

Myöhemmin Pohjois-Ruotsin vanhat suomalaisalueet tulivat hyvin tutuiksi. 1970-luvun alussa keräsin muoto-oppia Tärännössä. Asuin koko ajan Tärännönjoen rannalla pienessä kesämökissä. Iltaisin ihailin vieressä lipuvaa mahtavaa jokea. Täräntöläinen opettaja Lennart Winsa antoi minulle nähtäväksi erään jo edesmenneen paikallisen asukkaan omalla murteellaan kirjoittamat muistelmat, jotka myöhemmin julkaistiin *Tornedalica*-sarjassa (Paunonen, Pekkari ja Raittila 1973).

Samoihin aikoihin teimme Jorma Rekusen kanssa nauhoitusmatkan Tornion murteen alueelle. Kävimme jokseenkin kaikissa Vittangin murrealueen kylissä Ullatista Sopperoihin, Idivuomaan, Kurravaaraan ja Karesuvantoon asti. Nattavaarassa ja muualla Jällivaaran murteen alueella emme käyneet, koska siellä oli liikkunut Kurt Franzén, mutta myöhemmin kävin sielläkin keräämässä aineistoa Euroopan kielikartastoon. Silloin kävin myös Seittenkaaressa.

1980-luvulla Ruotsin Tornionlaaksossa virisi meänkieli -hanke. Meänkielen kehittämisessä olivat varsinkin alkuvaiheissa mukana muun muassa Matti Kenttä sekä Albert ja Karl Pekkari. Osallistuimme Erling Wanden kanssa useisiin Pajalassa, Svansteinissa ja Matarengissa pidettyihin seminaareihin, joissa käsiteltiin meänkielen kehittämisperiaatteita ja sen aseman parantamista. Mukana oli toisinaan oman aikansa kulttuurivaikuttajia, joista näkyvimpiä oli legendaarinen Norrbottenin maaherra Ragnar Lassinantti. Oli harvinaista saada seurata läheltä, miten aiemmin puhujiensa mielestä vähäarvoisesta murteesta kasvoi kieli, josta monet alkoivat olla ylpeitä.

Pohjois-Ruotsista on mieleeni jäänyt myös alueen uljas luonto. Jo ensimmäisillä Pohjois-Ruotsin matkoilla siihen saakka ikänsä Helsingissä asuneeseen kaupunkilaispoikaan vetosivat pohjoisen mahtavat joet, joita kutsuttiin väyliksi, ja maiseman ääriviivojen suurpiirteisyys. Varsinkin Euroopan kielikartaston aineistoa kerätessäni kiersimme perheeni kanssa koko pohjoisen suomalaisalueen Seittenkaaresta Jukkasjärvelle ja Karesuvantoon. Jo Jällivaaran puolella kohosivat näyttävät tunturit. Erityisesti mieleen ovat kuitenkin jääneet Tornionjärven seudut ja Sarekin luonnonpuiston jylhyys. Niihin maisemiin on usein tehnyt mieli vielä palata.

Sosiolingvistiset kontaktit Uppsalaan

1970-luvulla kiinnostuin Helsingin puhekielestä, ja siitä tuli loppujen lopuksi vuosikymmenien ajaksi keskeinen tutkimuskohteeni. Samoihin aikoihin sosiolingvistinen tutkimus alkoi saada jalansijaa Pohjoismaissa. Helsingissä tutkittiin myös Helsingin ruotsia, ja Helsingin puhekielen tutkijoiden keskuudessa syntyi kielirajan ylittävä tutkijayhteisö, joka oli monella tapaa merkittävä meille kaikille.

Ruotsin kielen tutkijoista Mirja Saari oli Bengt Lomanin oppilaita ja hänen välityksellään Lomanin ajatukset tulivat Suomessakin tutuiksi. Myöhemmin, kun Loman siirtyi Lundista Turkuun Åbo Akademiin, yhteydenpito hänen kanssaan kävi helpommaksi. Leif Nyholmilla ja Marika Tandefeltilla oli puolestaan läheiset kontaktit uppsalalaisiin sosiolingvisteihin, muun muassa Bengt Nordbergiin ja Mats Thelanderiin. Uppsalalaiseen tutkijayhteisöön kuuluivat myöhemmin myös Erling Wande ja Jarmo Lainio. Yhteisön merkitys suomalaisen sosiolingvistiikan kehitykselle on ollut suuri.

1970-luvun jälkipuoliskolla Helsingin puhekielen tutkimus laajeni puhesuomen murroksen tutkimukseksi. Mukaan tuli Helsingin puhekielen lisäksi myös Turun, Tampereen ja Jyväskylän puhekielen tutkimus. Hanketta suunnitellessamme pohdimme pitkään, Aila Mielikäinen, Matti Suojanen ja minä, mitä polkuja lähtisimme seuraamaan. Lopulta päädyimme ratkaisuun, jonka mukaan Helsingin, Tampereen ja Jyväskylän puhekielen tutkimuksessa seuraisimme labovilais-uppsalalaista näkemystä, kun taas Matti Suojasen vetämässä Turun puhekielen tutkimusyksikössä lähtökohdaksi tuli lomanilainen sosiolingvistiikka.

1980-luvulla pohjoismaiset sosiolingvistit yhdistivät voimansa. Silloin aloitettiin Bengt Nordbergin johdolla yhteispohjoismainen tutkimushanke *Urbanisation och språkförändring i Norden*, johon osallistui tutkijoita Suomesta, Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta. Useamman vuoden ajan kestänyt tutkimusyhteistyö oli tiivistä ja tuloksellista. Hankkeesta valmistui useita väitöskirjoja (muun muassa Ivars 1986, Nuolijärvi 1986, Tandefelt 1988, Lainio 1989). Kansainvälinen yhteistyö ei kielentutkimuksen alalla ollut vielä 1970-luvulla yhtä yleistä kuin nykyisin. Suomalaiselle sosiolingvistiikalle oli suuri onni, että onnistuimme heti alkuvaiheissa luomaan hyvät ja läheiset suhteet ruotsalaisten kollegojemme kanssa. Se tuskin olisi ollut mahdollista, jos olisimme pelänneet ruotsin kielen käyttämistä.

Yhteydet Tukholman yliopistoon

Aiemmat Ruotsin-kontaktini suuntautuivat ennen muuta Uppsalan yliopistoon ja FUMSiin. Olin toki eri yhteyksissä tavannut Tukholman yliopiston suomen kielen professorin Osmo Hormian, ja hänen väitöskirjansa ja monet julkaisunsa olivat hyvinkin tuttuja. En kuitenkaan muista, että olisin vierailut hänen aikanaan Tukholman yliopiston suomen kielen laitoksella. Myöhemmin, Olli Nuutisen ja Börje Wähämäen aikana, laitoskin tuli minulle tutummaksi. Varsinaisesti kontaktini sinne tiivistyivät kuitenkin vasta sen jälkeen kun Erling Wande oli nimitetty Tukholman yliopiston suomen kielen professoriksi.

Ensimmäisiä yhteisiä hankkeitamme Erling Wanden kanssa oli opettaja- ja opiskelijavaihdon aloittaminen Tukholman yliopiston ja Tampereen yliopiston välillä. Tukholmasta vaihtoon osallistui Suomen kielen laitos, Tampereelta puolestaan Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos sekä Taideaineiden laitos, erityisesti kotimaisen kirjallisuuden oppituolet. Kirjallisuuden puolelta Tampereella vaihdosta vastasi professori Yrjö Varpio. Opiskelija- ja opettajavaihdon teki mahdolliseksi pohjoismainen *Nordplus*-ohjelma.

Tukholman ja Tampereen yliopistojen välinen opettaja- ja opiskelijavaihto oli monella tapaa onnistunut ja avasi monille mahdollisuuden päästä vierailemaan uusissa ympyröissä. Se oli erityisen merkittävä opiskelijoiden kannalta, mutta siitä oli iloa myös vaihtoon osallistuneiden laitosten opettajille. Muun muassa Jarmo Lainio ja Erling Wande kävivät Tampereella pitämässä luentoja, ja Yrjö Varpio ja minä vierailimme Tukholmassa.

Tukholman yliopistoon tekemistäni luentomatkoista on erityisesti jäänyt mieleeni käyntini keväällä 1990. Laitoksessa oli silloin koko talvikauden ollut tutkijavieraana petroskoilainen kirjallisuudentutkija Eino Karhu, joka myöhemmin nimitettiin Petroskoissa akateemikoksi. Istuimme Eino Karhun kanssa usein iltaa Mailis Salmen luona, ja erään kerran tuli puheeksi Eino Karhun Kittilän-matka. Matka oli ollut monivaiheinen ja siihen oli liittynyt odottamatonta dramatiikkaa.

1980-luvun lopulla Neuvostoliitto oli yhä voimissaan – niin ainakin uskottiin – ja sen hallintoa ja tiukkoja byrokraattisia käytäntöjä pelättiin. Erling Wande oli lokakuussa 1989 lähdössä käymään Kittilässä, ja hän houkutteli Eino Karhua mukaan matkalle. Karhun teki mieli lähteä mukaan, mutta neuvostokansalaisena hän arasteli matkaanlähtöä, koska hänellä oli viisumi vain Ruotsiin. Erling Wande kuitenkin vakuutti, ettei rajalla tule ongelmia ja ettei kukaan ulkopuolinen saa koskaan tietää Karhun Suomen-käynnistä.

Samaan aikaan Neuvostoliiton presidenttiparin Mihail Gorbatshevin ja Raisa Gorbatshevan oli kuitenkin määrä tehdä virallinen valtiavierailu Suomeen. Silloin Raisa Gorbatsheva ilmaisi omana toivo-

muksenaan, että hän haluaisi tutustua suomalaiseen kulttuuriin. Oppaksi keksittiin petroskoilainen Suomen kirjallisuuden erikoistuntija Eino Karhu. Otettiin selvää, missä Eino Karhu juuri silloin oleskeli. Kun kävi ilmi, että hän on Tukholmassa yliopiston Suomen kielen laitoksen tutkijavieraana, lähetettiin Moskovasta sana Neuvostoliiton Tukholman suurlähetystöön ja komennettiin Karhu pikavierailulle Suomeen.

Kaikki olisi onnistunut hyvin, jos Karhu todella olisi ollut Tukholmassa, mutta hän olikin Erling Wanden kanssa Kittilässä – kaiken lisäksi ilman Suomen viisumia. Kun Karhua ei löytynyt Tukholmasta, ruvettiin selvittämään, missä hän oli ja kävi ilmi, että hän oli ilman lupaa Kittilässä. Neuvostoliiton viranomaiset pyysivät suomalaisilta virka-apua, ja lopulta Kittilän nimismies joutui asialle. Erling Wande ja Eino Karhu olivat parhaillaan isäntiensä kanssa saunassa, kun Kittilän nimismies koputti ovelle ja kysyi, oliko talossa nähty Karhua. Asia ratkesi lopulta onnellisesti: Raisa Gorbatsnova sai Karhun oppaakseen Suomen-vierailunsa ajaksi, ja kaikki olivat tyytyväisiä.

Illanistujaiset Eino Karhun kanssa Tukholmassa olivat monella tapaa mieleen jääneitä. Hän oli hyvin syvällisesti perehtynyt suomalaiseen kirjallisuuteen; erityisesti 1800-luvun suomalainen kirjallisuus oli hänen alaansa. Kun hän aikoinaan oli stipendiaattina Suomessa, hän kävi Helsingin yliopiston kirjastossa käytännössä kaikki 1800-luvun keskeiset suomalaiset sanomalehdet läpi. Koska 1800-luvun suomenkielisen kirjallisuuden tutkiminen edellytti myös ruotsin kielen taitoa, Karhu hankki sen – lukemalla ruotsinkielisiä sanomalehtiä. Syvällisestä oppineisuudestaan huolimatta hän oli hyvin vaatimaton. Olen iloinen siitä, että Tukholman kontakteihini on kuulunut myös Eino Karhu.

Olen myös kerran ollut Tukholman yliopistossa vastaväittäjänä. Silloin tarkastettiin Birger Winsan väitöskirja *Östligt eller västligt? Det äldsta ordförrådet i jällivarefinskan och tornedalsfinskan* (1991). Tehdävä oli minulle monella tapaa hyvin mieleinen. Suomen ja Ruotsin Tornionlaakson murteet olivat minulle läheisiä 1960- ja 1970-luvun kenttätutkimusmatkojen vuoksi. Olin myös kirjoittanut muutamia artikkeleita suomen kielen pohjoisimmista murteista ja kiinnittänyt huomiota siihen, että nämä murteet poikkesivat muista suomen länsimurteista siinä, että niissä oli huomattavan vahva itäinen komponentti (Paunonen 1991). Väitöskirjassaan Winsa tarkasteli peräpohjalaismurteiden sanaston alkuperää. Hän oli selvittänyt Helsingissä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa peräpohjalaismurteiden keskeisten sanojen levikkiä muissa suomen murteissa. Winsan väitöskirjan perusteella kenellekään ei jää epäselväksi, miten vahva itäisen komponentin osuus Tornion ja Jällivaaran murteissa todellisuudessa on.

Myöhemmin Birger Winsa tuli lähemmin tutuksi monivuotisen yhteisen tutkimushankkeemme aikana. Vuonna 1991 käynnistyi Tuk-

holman yliopiston Suomen kielen laitoksen ja Tampereen yliopiston Suomen ja yleisen kielitieteen laitoksen yhteinen tutkimushanke *Tornionlaakson suomesta meänkielen*. Hankkeen vastuullisina johtajina olimme yhdessä Erling Wanden kanssa. Tutkijoina siinä olivat Birger Winsa Tukholmasta ja Taina Hollo Tampereelta. Hankkeen rahoitti HOS-H (Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning).

Hankkeessa oli kaksi osiota, lingvistinen ja kielisosiologinen osio. Lingvistisen osion tavoitteena oli selvittää, miten Tornion murre oli kahdenkymmenenviiden vuoden aikana muuttunut. Vanhempana aineistona olivat minun vuonna 1966 tekemäni nauhoitteet. Vuosina 1991 ja 1992 niiden rinnalle nauhoitettiin vastaavanlainen aineisto Matarengista ja Aapuasta. Osa 1990-luvun informanteista oli ollut mukana jo vuoden 1966 nauhoituksissa. Kielisosiologisen osion tavoitteena oli puolestaan selvittää, miten meänkieltä kohtaan tunnetut asenteet ja kielen tosiasiallinen käyttö olivat kahdessakymmenessäviidessä vuodessa muuttuneet.

Taina Hollon osuutena oli hankkeen kielitieteellinen osio, kun taas Birger Winsan tehtävänä oli tehdä aineistoon perustuva kielisosiologinen selvitys. Hanke osoittautui suuritöiseksi. Hollon työ jäi kesken, mutta tavoitteenani on tarkastella aineiston pohjalta ennen pitkää meänkielen muuttumista ainakin parissa artikkelissa. Birger Winsan kielisosiologinen osio puolestaan valmistui ajallaan, ja se on julkaistu (Winsa 1998). Winsan tutkimus on monella tapaa ansiokas ja kiintoisaa, ja se osoittaa hyvin, miten meänkieltä kohtaan tunnetut asenteet ovat ainakin puhujittain muuttuneet. Kokonaan vanhat asenteet eivät Ruotsin Ylitorniolta olleet kadonneet, mutta moni oli jo 1990-luvulla ylpeä omista juuristaan.

Tukholman yliopiston Suomen kielen laitoksen ja Tampereen yliopiston Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen suhteet ovat olleet muutenkin läheiset. Vuonna 1994 Jarmo Lainio nimitettiin Tampereen yliopistoon suomen kielen dosentiksi. Vaikka hän ei kovinkaan usein ehtinyt Tampereella vieraila, hänen vaikutuksensa sikäläiseen sosiolingvistiseen tutkimukseen oli kannustava ja inspiroiva.

Myös omat yhteyteni Tukholman yliopiston Suomen kielen laitokseen ovat vuosien ajan olleet tiiviit. Olen lukuisia kertoja käynyt pitämässä laitoksen tutkijaseminaarissa esitelmää milloin mistäkin aiheesta. 2000-luvun puolella monet esityksistäni ovat liittyneet Helsingin slangiin tai – muistaakseni tähän asti viimeisin puheenvuoroni – Stadin kundin karttaan. Siinä tarkastelin sitä, miten helsinkiläiset pojat ja nuoret miehet olivat ottaneet kaupungin haltuunsa 1900-luvun alkupuolella. Harmi kyllä, viimeisten vuosien aikana käyntini Tukholmassa ovat harventuneet. Jäin itse ennenaikaiselle eläkkeelle Tampereen yliopiston suomen kielen professorin tehtävästä vuonna 1998, ja sen jälkeen matkoja on muutenkin ollut vähemmän.

Tukholman-matkani ovat tarjonneet myös ikkunan ruotsinsuomalaisten arkeen ja ongelmiin. On ollut antoisaa tutustua ruotsinsuomalaisten suomen kielen huoltoon sekä siihen työhön, jota Ruotsissa on tehty ruotsinsuomalaisten ja suomen kielen aseman parantamiseksi. Myös Ruotsin radion suomenkielinen toimitus on tullut Tukholman-matkoilla tutuksi. Olen kiitollinen siitä, että maailmankuvani on näin avartunut.

Itselleni suurin elämys Tukholmassa on kuitenkin ollut kunniatohoriksi vihkiminen vuonna 2004. Se on ollut akateemisen urani huippuhetki, ja arvostan osakseni tullutta kunnianosoitusta suuresti. Sen taustalla on käsittääkseni ollut läheinen yhteistyömme Erlingin ja Jarmon kanssa sekä Tukholman ja Tampereen yliopistojen Suomen kielen laitosten vuosia jatkunut yhteistyö. Ne tutkimusalueet, joilla olemme Erlingin ja Jarmon kanssa tehneet yhteistyötä, ovat ennen muuta olleet sosiolingvistiikka ja kielisosiologia. Erlingin kanssa lisäksi meänkielen tutkiminen ja sen aseman edistäminen ovat kuuluneet yhteisiin tavoitteisiimme.

Viime aikoina omat keskeisimmät tutkimusalueeni ovat olleet Helsingin eli Stadin slangi ja Stadin mestat eli Helsingin paikat ja paikanimet. Olen samalla jonkin verran siirtynyt kaupunkihistorian ja humanistisen maantieteen puolelle. Näitäkään kohteita, varsinkaan vanhaa Stadin slangia, ei voi tutkia ilman ruotsin kieltä. Helsingin vanhan slangin sanoista on noin 80 prosenttia alkuaan ruotsalaisperäisiä. Vanha Stadin slangi onkin ollut suomalais-ruotsalaisten poikajoukkojen käyttämää sekakieltä, jossa sanat ovat olleet pitkälti yhteisiä kaikille. Kielioppi, jolla slangia on puhuttu, on paljastanut puhujien alkuperän, jos aina sekään.

Vaikka olenkin kadottanut oman lapsuuteni ruotsalaisen äidinkielen, olen syvästi kiitollinen siitä, mitä Ruotsissa asuvat ystäväni ovat tuoneet elämäni. Samalla toivotan lämpimästi onnea merkkipäiväänsä viettävälle Tukholman yliopiston Suomen kielen osastolle.

Lähteet

- Ivars, Ann-Marie 1986. *Från Österbotten till Sörmland. En undersökning av emigration och språklig anpassning*. Studier i nordisk filologi 66. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsingfors.
- Jaakkola, Magdalena 1973. *Språkgränsen. En studie i tvåspråkighetens sociologi*. Aldusserien 408. Stockholm: Bokförlaget Aldus/Bonniers.
- Lainio, Jarmo 1989. *Spoken Finnish in Urban Sweden*. Uppsala Multiethnic Papers 15. Centre for Multiethnic Research. Uppsala.
- Nuolijärvi, Pirkko 1986. Kolmannen sukupolven kieli. Helsinkiin muuttaneiden suurten ikäluokkien eteläpohjalaisten ja pohjoissavolaisten kielellinen sopeutuminen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 436. Helsinki.

- Paunonen, Heikki 1991. *Till en ny indelning av de finska dialekterna*. Fenno-ugrica Suecana. Tidskrift för finsk-ugrisk forskning i Sverige 10. s. 75–95. Stockholm.
- Paunonen, Heikki; Pekkari, Albert & Raittila, Pekka 1973. *Juntin talo ja lestadialainen heräys Tärännössä*. Tornedalica 16. Luulaja.
- Tandefelt, Marika 1988. *Mellan två språk. En fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland*. Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Multiethnica Upsaliensia 3. Uppsala.
- Winsa, Birger 1991. *Östligt eller västligt? Det äldsta ordförrådet i jällivarefinskan och tornedalsfinskan*. Acta Universitatis Stockholmiensis. Studia Fennica Stockholmiensia 2. Stockholm.
- 1998. *Language attitudes and social identity. Oppression and revival of a minority language in Sweden*. Applied Linguistic Association of Australia. Occasional Paper No 17. Canberra.

The Division of Finnish and the Study of Language Contact. An Overview.

Merlijn de Smit

Introduction

That Swedish has exerted an influence on Finnish is very obvious at first sight: consider such words as *hissi*, *leijona*, *lääkäri*, *aateli*, *leikkiä* and *lääni*. Aside from vocabulary borrowed from Swedish (which may well comprise more than 3000 words), phonological influence is testified by the very Un-Finnish tolerance for initial consonant groups in the Western dialects, in such words as *kroppa* and *flikka*, but also more subtly in other features, such as the absence of "consonant doubling" (expressions such as *tule tänne* being pronounced like *tule-t-tänne*) in some dialects bordering Swedish-speaking areas (Itkonen 1964: 229-230). A variety taking Swedish influence to an extreme degree is the Old Helsinki Slang of the early 20th century, where virtually all vocabulary (except pronouns) may be copied from Swedish and even the Swedish preposition *in* may appear as a postposition (*ineessä*).

Yet Swedish influence on Finnish has been an underresearched area. It is being touched upon in research on specific dialects and varieties of Finnish (such as Grönholm 1988 on the borrowed vocabulary in the dialect of Turku, or Jarva 2008 on Helsinki slang), but no overview of Swedish influence on Finnish exists, nor any overview on the Swedish vocabulary of Finnish. There are a few reasons for this. A lot of resources have gone into the study of older, prehistoric language contact situations, such as that between Proto-Finnic and Proto-Germanic. Studying Proto-Germanic loanwords may tell us about the conditions of prehistoric Finland and its inhabitants in a way that the study of much more recent Swedish loanwords (where the sociohistorical circumstances of language contact are well known) may not. Another reason is that Fennistic research before the Second World War had a strong puristic bent (Häkkinen 2003: 45), which meant that putative Swedish constructions in Finnish were not to much researched as denounced - and occasionally unjustly so (see Lindén 1963).

The Division of Finnish at Stockholm University is an excellent place to study Swedish-Finnish contacts. The Swedish state, as well known, does not keep statistics on minority languages, which makes calculating the number of Finnish speakers in Sweden a complicated affair. According to De Geer's (2004) calculations, there may be 260 000 speakers of Finnish (excluding Meänkieli) in Sweden as a whole and about 27 300 in the municipality of Stockholm. This would be a Savonlinna or a Riihimäki in Stockholm alone; the number of Finnish speakers in the greater Stockholm area may be as high as 82 900 (De Geer 2004: 19), or another Pori. Parkvall (2009: 62, 65) calculates 201000 Finnish speakers in Sweden as a whole and 19900 Finnish speakers in Stockholm, which still leaves us with about a Mäntsälä. Thus the Division of Finnish is located in the middle of a fair-sized and culturally vibrant Finnish community (with institutions such as the Finnish-language Sisu radio and the Finlandsinstitutet located in Stockholm as well), with deep historical roots: the first Finnish legal text was translated by Martti, chaplain of the Finnish parish in Stockholm, in 1580.

The three Finnish languages of Sweden

Aside from Sweden Finnish proper, two distinct varieties of Finnish have been spoken in Sweden, both marked by thoroughgoing influence from Swedish. The first, Värmland Finnish, is the language spoken by farmers originating from Savo and Central Finland in the border regions of Norway and northern Värmland, from the mid-17th century until the 1960s. Värmland Finnish has been the subject of a licentiate thesis by Riitta Taipale (2005). The second, Tornedal Finnish or Meänkieli, is emerging as a language in its own right, with tens of thousands of speakers and a growing usage in literature and the media. The lexicon of Meänkieli, with its dual roots in the Häme dialects of Finland and in Karelia, has been the subject of a dissertation by Birger Winsa (1991). Erling Wande has in various publications drawn attention to possible Swedish influence on the morphosyntax (1978, 1982) of Meänkieli. Both researchers have been interested in the study of Swedish-Meänkieli bilingualism against the background of the semi-lingualism debate, started by the now largely abandoned idea advanced by Nils-Erik Hansegård in 1968 that many bilinguals from Tornedalen were in fact "semilingual", commanding neither Swedish nor Meänkieli really well (Wande 1977, 1994: 102, Winsa 1993).

Though the three language varieties in question are very distinct, contact-induced features in them may be very similar. Thus necessiti-

ve constructions, involving verbs such as *pitää* and *täytyy* 'must' take a genitive subject in Standard Finnish but often a nominative one in Meänkieli and Värmland Finnish, as well as dialects in Finland close to Swedish-speaking areas (Laitinen 1992: 42, 50). Similarities such as these have led to a research project on the syntax of Finnic languages in Sweden (thus involving Swedish Estonian as well as Sweden Finnish and Meänkieli) (Kangassalo, Nemvalts and Wande 2003). Additionally, contact-induced syntactic phenomena Sweden Finnish media, including necessitive constructions, are the subject of a dissertation project by Sari Pesonen (see Pesonen 2005), whereas I have researched Swedish influence on necessitive constructions in Old Finnish (De Smit 2005, 2006: 116-151).

Finnish in Sweden: to be or not to be?

A language's vocabulary, or its structure, is one area where the influence of another language may make itself known. Another is the usage of a language: is it used widely in society, or is it being restricted to usage at home, among family or friends? Is a language being transmitted to younger generations of learners, or not at all? Questions such as these, touching upon the position of Finnish as a minority language in Sweden, have been taken up by a number of researchers associated with the Division of Finnish. Thus Pirjo Janulf in her dissertation project provides a comparative analysis of the degree of bilingualism of school pupils in Sweden and Finland (Janulf 1981, 1998). And among the main interests of Jarmo Lainio, research fellow (1991-1996) and since 2008 professor at the Division, are the study of Finnish as a minority language (Lainio 2004, 2005) and the sociolinguistics of Sweden Finnish (Lainio 1989, Lainio and Wande 1991).

The question of the survival of Sweden Finnish is not isolated: it shares its status as minority language in Sweden with Sámi, Roma, Yiddish and Meänkieli, and the situation of many other minority languages in Europe, and the Europe-wide measures taken to protect them, necessitates a broad view. Thus the Division has started participating in two international research projects: ELDIA (European Language Diversity for All), focusing on the study of a number of Finno-Ugric minority languages from Finnmark to Slovenia; and IDI4MES (Investigating discourses of inheritance and identity in four multilingual European settings), studying "superdiversity": the co-existence of many languages and ethnic identities among youth in modern multicultural societies. The concept of "superdiversity" meshes well with Anu Muhoenen's dissertation project, which researches the influence of a third language, English, on both Finland and Sweden Finnish youth language.

ges. Anu Muhonen, who has presented her research in a number of publications (Muhonen 2005, 2008) is focusing on English code-switching (the insertion of a word or a group of words from one language in speech in a different language) in Finnish and Sweden Finnish radio programs directed at youth, and in the functional and pragmatic motivations of code-switching. Finally, the then-Department of Finnish co-organized the ninth International Conference of Minority Languages in Kiruna, Northern Sweden, June 6-7, 2003.

As the preceding already indicates, when studying the sociolinguistics of minority languages, policy questions as well as those concerning efforts to maintain or revitalize the language are always close by. One cannot take the same distanced position as one can when researching "core" linguistic areas. Thus Birger Winsa has, aside from papers on the situation of minority languages in Sweden (Winsa 1998, 1999), published material related to the vocabulary of Meänkieli.

Language maintenance issues of the minority languages in Sweden are the province of the Språkrådet, a subdivision of the Institutet för språk och folkminnen. When in charge of the Finnish section of Språkrådet (currently headed by Raija Kangassalo), Paula Ehrnebo completed a dissertation at the Department containing a thoroughgoing review of the Språkrådet's activity, focusing on whether the Språkrådet's terminological suggestions for particularly Swedish phenomena had taken root in Sweden Finnish usage (Ehrnebo 2007).

Sociolinguistic research on Finnish and Meänkieli as minority languages, as well as efforts directed at revitalization and maintenance, touch upon the "core" field of language contact (the study of borrowed vocabulary, morphosyntax etc.) in various ways. Language contact and borrowing is the normal situation for languages: a language unable to incorporate features of other languages within its own system is a dead language. However, dying languages, which are not or are incompletely transmitted to upcoming generations, may show all kinds of interference from surrounding, dominant languages. Efforts directed at maintenance and revitalization may ensure that Sweden Finnish and Meänkieli remain in contact with Swedish in a "healthy" fashion.

Thinking Swedish and thinking Finnish

According to a hypothesis associated with the American linguists Edward Sapir and Benjamin Whorf, the language we speak shapes the way we think. Languages may express core areas of meaning in radically different fashions. Thus possession is expressed as an activity by

English and Swedish (*I have a book*) but as a location by Finnish and Russian (*Minulla on kirja*) whereas in Latin, both ways of expression are possible. According to the Sapir-Whorf hypothesis, such differences between languages may reflect differences in the way people conceptualize the word around them. In other words, a speaker of Finnish "thinks" Finnishly, instead of just speaking it. Within general linguistics, the Sapir-Whorf hypothesis has been widely rejected, and indeed for the past decades linguists have tried to find a universal linguistic "deep structure", or underlying conceptual structure, common to all languages. However, in recent years there has been renewed interest in linguistic relativity, especially within cognitive linguistics.

In the 1970s, the Norwegian psychologist Frode Strømnes, working at that time at Åbo Akademi, began research on the different conceptualizations of space and time in Swedish and Finnish. Erling Wande has taken up on Strømnes' work in various publications relating to cognitive linguistics and bilingualism (for example Wande 2000: 49-54) and a current dissertation project is being undertaken by Virpi Ala-Poikela on the effect of Swedish and Finnish linguistic constructions on speakers' cognition. Research such as Erling Wande's and Virpi Ala-Poikela's may shed light on the mechanisms of language contact by uncovering the individual, cognitive conditions in which bilingualism exists and language contact takes place, just as Jarmo Lainio's research mentioned earlier sheds light on the social conditions of bilingualism and language contact.

Finnish before 1809

A fourth variety of Finnish may deserve consideration alongside Sweden Finnish, Meänkieli and Värmland Finnish as far as language contact is concerned - namely Old Finnish, the written language from the 1540s to 1809. In a trivial sense, Old Finnish is a variety of Sweden Finnish in that it was spoken in what was then a part of the Kingdom of Sweden. But in a non-trivial sense, Old Finnish had close external links to the Western part of the Kingdom: an early writer such as Eric Sorolainen, bishop of Turku in the late 16th and early 17th century, started his career as schoolmaster in Gävle, and the first legal translator, Martti, was the chaplain of the Finnish parish in Stockholm. And Swedish has left deep traces on the vocabulary and structure of Old Finnish.

The Division has published research on Old Finnish in the early 1990s (Forsman Svensson 1990, 1992) and in 2007, I completed a dissertation project on Swedish influence on Old Finnish morphosyntax (De Smit 2006), focusing mainly on the subject marking of passive

and necessitive clauses (which touches upon similar phenomena as that covered by the project on Finnic syntax in Sweden (Kangassalo, Nemvalts and Wande 2003) and Sari Pesonen's dissertation project mentioned earlier). In my dissertation, I concluded that language contact, rather than manifesting itself in the direct copying of structures from language to language, works quite subtly in the background and often through 'internal' mechanisms of change such as analogical change. My current project deals with roughly the same subject, though I am trying to cover a larger body of texts and to focus on a more complete view of subject and object case marking in Old Finnish.

From the linguistic to the extralinguistic, from the individual to the social

Research relating to language contact carried out at the Division of Finnish seems at first sight to be a large array of very different projects: Old Finnish, Meänkieli and Sweden Finnish; sociolinguistics and cognitive linguistics; Swedish influence and English influence. Yet a variety of threads connect these different areas. As I mentioned, similar phenomena may be found in modern-day Sweden Finnish and Meänkieli as well as in Old Finnish. Researching, say, necessitive clauses in Old Finnish enables one to use a very large corpus of texts that may span as much as 250 years, which enables one to trace the development of constructions across a very large time-span. Researching the same phenomenon in modern-day Sweden Finnish enables one to take functional and pragmatic criteria in account that are more or less out of reach when dealing with Old Finnish. Likewise research on the cognitive foundations of bilingualism, on how the bilingual mind works, may be very relevant to policy questions surrounding bilingual education and the like. The various strands of research may thus reinforce one another, precisely because of their differences.

One can study language contact from different vantage points. One way is to look at the way the structure or the vocabulary of a language changes through contact (Kangassalo, Nemvalts and Wande 2003, Pesonen 2005, De Smit 2006), alternatively, one may study language contact "as it happens", through, for example, code-switchings or repertoires, in the speech of an individual or a group, as exemplified by Anu Muhonen's research. Both of these approaches look at the shape of a language, either of its structure or its usage. Another approach is to look at the position of a language in society, where it may co-exist with various other languages, as exemplified by research on Meänkieli and Finnish as minority languages in Sweden. The latter approach is traditionally known as macro-sociolinguistics, whereas the former two

approaches are close to micro-sociolinguistics, the study of the impact of social factors on the shape and usage of a specific language. In both, language is taken to be a social system of signs, dependent on a community of speakers. There is, however, an individual side to bilingualism and language contact as well, and this is exemplified in the study of the cognitive foundations of bilingualism, such as in Virpi Ala-Poikela's research.

The emphasis of language contact research at the Division lies on non-standard varieties of Finnish, whether these are Sweden Finnish, Old Finnish, or specific sociolinguistic registers of Finnish such as youth language. In approaching these varieties, there has been an emphasis on a strongly empirical study of language use rather than linguistic structure (though structure has been in focus as well in research such as Kangassalo, Nemvalts and Wande's (2003) and De Smit's (2006)). Currently, with the departure of Erling Wande and Birger Winsa, and the discontinuation of courses in Meänkieli at the Division, our resources for research on Meänkieli have unfortunately diminished. The Division's profile in the area of minority languages, however, has strengthened with the arrival of Jarmo Lainio as professor in 2008, and our participation in two international research projects. With the dissertation projects of Anu Muhonen and Virpi Ala-Poikela, as well as my own post-doc project, coming to fruition, the Division's tradition of doing language contact research with a wide, holistic perspective - involving structure and usage, micro- and macro-sociolinguistics - looks set to continue.

References

- De Geer, Erik 2004. *Den finska närvaron i Mäljarregionen. En geografisk-statistisk studie över de finsktalande i Sverige*. Eskilstuna.
- De Smit, Merlijn 2005: *Nesessiivirakenteiden subjektimerkinnästä vanhimpien lain-suomennosten kielessä*. Sananjalka 47 p. 64-90.
- 2006. *Language contact and structural change. An Old Finnish case study*. Stockholm.
- 2010. Modelling mixed languages: some remarks on the case of Old Helsinki slang. *Journal of Language Contact VARIA* 3 p. 1-19.
- Ehrnebo, Paula 2007. *Heter Vägverket Tielaitos eller Tievirasto på finska?: Benämningar på svenska samhällsfenomen i sverigefinska tidningar*. Stockholm.
- Forsman-Svenson, Pirkko 1990. *Vanhan kirjasuomen teonnimistä ja teonnimirakenteista*. Stockholm.
- 1992: *Vanhan kirjasuomen nominaalirakenteista*. Stockholm.
- Grönholm, M. 1988. *Ruotsalaiset lainasanat Turun murteessa*. Åbo.
- Häkkinen, Kaisa 2003. Suomen kielen ruotsalaiset lainat: tuloksia, ongelmia, mahdollisuuksia. Pörn, M., Åstrand, A. (ed.): *Kieli tienhaarassa. Juhlakirja Maija Grönholmin 60-vuotispäivän kunniaksi 23.9.2003*. Åbo p. 44-57.

- Itkonen, Terho 1964. Sananrajaisten äänneilmöiden synkroniaa ja diakroniaa. *Virtittäjä* p. 225-232.
- Janulf, Pirjo 1981. *Om tvåspråkighet bland Finlandssvenska och Sverigefinska skolelever*. *Fenno-ugrica suecana* 4 p. 27-41.
- 1998. *Kommer finskan i Sverige att fortleva? En studie av språkkunskaper och språkanvändning hos andra generationens sverigefinnar i Botkyrka och hos finlandssvenskar i Åbo*. Stockholm.
- Jarva, Vesa 2008. Old Helsinki slang and language mixing. *Journal of Language Contact VARIA* 1 p. 52-80.
- Kangassalo, Raija, Nemvalts, Peep & Wandé, Erling 2003. Ruotsin itämerensuomalaisten kielten syntaksi - Muikku-Werner, Pirkko, Remes, Hannu (eds.): *Viro ja suomi: kohdekielet kontrastissa*. Lähivertailuja 13. Joensuu p. 156-166.
- Lainio, Jarmo 1989. *Spoken Finnish in urban Sweden*. Uppsala.
- 2004. The situation for Sweden Finnish before and after receiving a minority status – First one step forward, then two steps backward, and now...? - II Mercator International Symposium: Europe 2004: A new framework for all languages? 24-28.2.2004. Tarragona.
- 2005. Sverigefinne duger nästan, sverigefinska finns inte än... Tankar om språkbevarande och sverigefinnars identiteter - Börestam, U. and Gunnarsson, B.-L. (red.): *Språk och kultur i det multietniska Sverige*. Uppsala p. 98-118.
- Lainio, Jarmo & Wandé, Erling 1991. *Pronominet minä 'jag' i urban sverigefinska*. *Fenno-ugrica suecana* 10 p. 17-60.
- Laitinen, Lea 1992. *Välttämättömyys ja persoona. Suomen murteiden nesessiivisten rakenteiden semantiikka ja kielioppia*. Helsinki.
- Lindén, Eeva 1963. Kieltolauseen sanajärjestyksestä suomen kirjakielessä. *Virtittäjä* p. 214-226.
- Muhonen, Anu 2005. Du får gärna skriva även på svenska eller på engelska. Vi förstår! Englanti ruotsinsuomalaisessa nuorisomediassa: tutkimuksen taustaa - Haurinen, O. and Sulkala, H. (eds.) *Tutkielmia vähemmistökielistä jäämereltä Liivirantaan, Vähemmistökielten tutkimus- ja koulutusverkoston raportti IV*. Oulu, p. 29-51.
- 2008. Sheikataan like a polaroid picture: englannin tehtäviä nuorisoradiojuonoissa - Leppänen, S. Nikula, T. and Kääntä, L. (eds.) *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä Suomessa*. Helsinki, p. 169-202.
- Parkvall, M. 2009. *Sveriges språk - vem talar vad och var?* Stockholm.
- Pesonen, Sari 2005. ”Selviän arkiasioissa suomeksi, mutta täytyy myöntää, että kieli on vähän ruosteessa” Ruotsinsuomalaisten julkaisujen syntaksista. Haurinen, O. and Sulkala, H. (eds.) *Tutkielmia vähemmistökielistä jäämereltä Liivirantaan, Vähemmistökielten tutkimus- ja koulutusverkoston raportti IV*. Oulu p. 52-61.
- Taipale, Riitta 2005. *Värmlanninsuomalaisten kielenvaihdosta ja kielen kuolemasta : kolmen metsäsuomalaisen kupin toimituksia*. Licentiatsavhandling. Stockholm.
- Wandé, Erling 1977. Forskning ifrågasatt - Hansegård är ensidig - *Invandrare och minoriteter* 3-4 p. 44-51
- 1978. *Akusativmarkering i högfinskan och tornedalsfinskan*. *Fenno-ugrica suecana* 1 p. 80-90.
- 1982. Tornedalsfinskan och dess särdrag - Wandé, E. and Klockare, S. (eds.): *Finska språket i Sverige*. Stockholm p. 40-73.
- 1994. *Metaphor and cognitive conflict* - *Fenno-ugrica suecana* 12 p. 101-115.
- 2000. Spatial relations in Finnish and Swedish – considerations from a cognitive point of view – Fernandez-Vest, M.M.J., Metslang, H. and Wandé, E. (eds): *Areal Grammaticalization and Cognitive Semantics: the Finnic and Sami languages*. Ural-Ural 1. Tallinn.

- Winsa, Birger 1991. *Östligt eller västligt? Det äldsta ordförrådet i gällivarefinskan och tornedalsfinskan*. Stockholm.
- 1993. Meän kieli ja torniolaaksolaisitten kakskielisyys: täälä plandathan sprookit - *Virittäjä* p. 3-33.
- 1998. *Language Attitudes and Social Identity: Oppression and Revival of a Minority Language in Sweden*. Applied Linguistics Association of Australia, Occasional Paper 17. Canberra.
- 1999. Language planning in Sweden. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* p. 376-473.

Tutkijakoulutus / Forskarutbildning

Eri teitä samaan opinahjoon

Virpi Ala-Poikela, Merlijn de Smit & Anu Muhonen

Kurssikuvaus, opintojen kuvaus

Ennen yleiseurooppalaisen kolmiportaisen tutkintorakenteen käyttöönottoa Tukholman yliopistossa tutkijakoulutus koostui väitöskirjatutkimuksen ohella joko kielitieteeseen tai kirjallisuustieteeseen suuntauneesta kurssiosasta. Kielitieteen kurssit sisälsivät esimerkiksi pakollisia syventäviä kursseja suomen fonologian, morfologian ja syntaksin alalta. Kielitieteen kurssiosuuteen on lisäksi kuulunut mm. kurssi fennistiikan tieteenhistoriasta ja opintoja toisessa suomalais-ugrilaisessa kielessä, sekä yleisessä kielitieteessä ja tieteenteoriassa. Osa kursseista oli valinnaisia, joten tutkijaopiskelijat ovat myös voineet syventyä omaan erikoisalaansa. Koska ennen Bolognaprosessin pohjalta syntynyttä uutta tutkintorakennetta tutkijakoulutukseen on päässyt myös filosofian kandidaatin tutkinnolla, on maisterikurssin ja tutkijakoulutuksen välillä ollut jossain määrin päällekkäisyyttä.

Vuonna 2007 voimaan astuneen filosofian tohtorin tutkintoon johtavan tutkijakoulutuksen vaatimuksena on nyt mm. maisterin tutkinto. Kurssisuunnitelman kurssiosuus koostuu kolmen lukukauden kokopäiväopinnoista (90 korkeakoulupistettä/högskolepoäng). 7,5 pisteen tieteenteorian ja tieteenfilosofian kurssit ovat edelleen pakollisia humanistisen tiedekunnan yhteisiä kursseja, jotka yleensä luetaan Tukholman yliopiston filosofian laitoksella. Suurin muutos on se, että muut osakurssit ovat valinnaisia ja ne valitaan väitöskirjatyon ohjaajan kanssa. Usein kurssit valitaan vieläkin laitoksen kurssitarjonnasta. Osaston omien (luku)kurssien aiheita ovat muun muassa fonologia ja morfologia, semantiikka ja pragmatiikka, syntaksi, dialektologia ja sosiolingvistiikka, kielihistoria, kognitiivinen kielioppi ja kognitiivi-

nen tiede. Suomen kielen osaston vaatimusten mukaan pakollisena on edelleen myös jokin toinen suomalais-ugrilainen kieli.

Kursseja luetaan pääasiassa itsenäisinä lukukursseina, jotka tentitään kirjallisesti väitöskirjatyön ohjaajalle. Muita valinnaisia kursseja, jotka tutkijaopiskelija voi lukea esimerkiksi toisilla laitoksilla tai kesäkouluissa, voi lukea korkeintaan 30 korkeakoulupistettä. Näitä kursseja valitaan väitöskirja-aiheen mukaan. Lisäksi uuden tutkintovaatimuksen mukaan kielitieteen tutkijaopiskelijan on luettava vähintään 7,5 opintopisteen laajuinen kirjallisuustieteellinen kurssi. Vastaavasti kirjallisuustieteen tutkijakoulutukseen kuuluu vähintään 7,5 opintopistettä kielitieteellisiä opintoja.

Laitoksellamme on tällä hetkellä 9 virassa olevaa tutkijakoulutettavaa. Suomen osastolla meitä on kaksi. Mainitsemisen arvoista lienee se, että osa suomen osaston tutkijakoulutettavista on ns. kansainvälisiä doktorandeja, joilla on maisterintutkinto Suomesta tai ulkomailta. Laitoksen tutkijakoulutettavalla voi siis olla maisterin tutkinto joko Ruotsista tai ulkomailta.

Laitoksella järjestään joka lukukausi yhteisiä tutkijaopiskelijaseminaareja, joihin laitoksen kaikki tutkijaopiskelijat, ohjaajat sekä tutkijat ovat tervetulleita. Viime vuosina olemme perehtyneet mm. CV:n kirjoittamiseen ja kirja-arvosteluihin sekä akateemisen kirjoittamisen konventioihin. Pari vuotta sitten laitoksemme tutkijaopiskelijat saivat myös yhdessä osallistua yliopiston henkilökuntaterveydenhuollon järjestämälle tutkijaopiskelijoille suunnatulle Voi hyvin -kurssille. Tapaamisten teemat käsittelivät tutkijaopiskelijan elämää ja mm. ravintotietoutta, stressin ja aikapaineen hallintaa, liikuntaa ja lepoa.

Jokavuotisista kaikille laitoksen tutkijaopiskelijoille järjestetyistä kursseista ja aktiviteeteista huolimatta on tutkijaopiskelijan tutkimustyö suomen kielen osastolla hyvin yksinäistä. Tutkimukseen liittyvää yhteistyötä laitoksen eri osastojen tutkijaopiskelijoiden välillä ei juuri ole, ja kurssit suoritetaan lähinnä lukukursseina. Tutkijaopiskelijoiden erilaiset tutkimusaiheet ja -intressit rajoittavat myös esimerkiksi yhteisten kurssien järjestämistä. Tästä syystä kontaktit Suomessa työskenteleviin tutkijaopiskelijakollegoihin ovat elintärkeitä ja monella tavoin välttämättömiä. Suomen osastolla järjestetään tarpeen mukaan ns. tuuletusseminaareja, joissa tutkijaopiskelijat voivat saada palautetta teksteistä väitöskirjatyön eri vaiheissa. Näihin seminaareihin kutsutaan joskus myös osaston ulkopuolisia tutkijoita.

Pienellä laitoksella työskentelyssä on kuitenkin myös monia hyviä puolia. Tutkijaopiskelijan virkaan kuuluu yleensä 20 % laitostyötä, joka voi olla hyvinkin monipuolista: opetusta, kirjastotyötä tai esimerkiksi erilaisia hallinnollisia tehtäviä. Laitostyö antaa mahdollisuuksia meritoitua ja valmistautua elämään väitöksen jälkeen. Tutkijaopiskelijat, joiden laitostyöhön kuuluu opetusta, voivat myös työajalla osallis-

tua yliopistopedagogisille kursseille. Fyysinen työympäristö on myös hyvä. Jokaisella tutkijaopiskelijalla on oma työhuone, tietokone ja puhelin. Viikottaiseen työaikaan kuuluu tunti liikuntaa työaikana ja yliopisto tukee työntekijöidensä liikuntaharrastuksia 1500 kruunulla vuodessa. Laitoksella on myös oma tutkijaopiskelijoiden ainejärjestö, doktorandrådet, joka ajaa ja edustaa laitoksen tutkijaopiskelijoiden asioita laitoshallituksessa sekä erilaisissa yliopiston yhteisissä elimissä

Julkaisut, konferenssit ja verkostot

Suomen osaston väitöskirjat on vuodesta 1987 lähtien julkaistu sarjassa *Studia Fennica Stockholmiensia*, joka on osana Tukholman yliopiston *Acta*-sarjaa. Nykyään väitöskirjat arkistoidaan myös elektronisesti ja ne ovat täten ilmaiseksi luettavissa kautta maailman. Perinteisesti väitöskirja on monografia, mutta erityisesti kielitieteen alalla on yleistymässä käytäntö, että väitöskirja koostuu aiemmin julkaistuista artikkeleista. Molemmat tällä hetkellä työn alla olevat suomen kielen osaston väitöskirjat ovat artikkelikokoelmia. Tutkijaopiskelijan väittelyn jälkeisen tutkimusuran kannalta tämä muutos on hyväksi, koska se merkitsee, että jo väittelyn aikana suurin osa väitöskirjaa on julkaistu vertaisarvioituissa tieteellisissä julkaisuissa. Tosin Tukholman yliopiston vaatimusten mukaan väitöskirjaan sisällytettävien artikkeleiden ei tarvitse olla etukäteen julkaistuja, vaan vain ”julkaisukelpoisia”.

Suomen kielen ja kirjallisuuden alan vaikeus on kuitenkin, että esim. fennistiikan alalla on olemassa ainoastaan kaksi vertaisarvioitua tieteellistä aikakauslehteä, joista toinen on vuosikirja. Täten fennistiikan tieteellisten foorumien määrä on alhainen. Osastomme tutkijaopiskelijat ovat julkaisseet tutkimustuloksia sekä kyseisissä lehdissä että yleiskielitieteellisissä julkaisuissa, konferenssijulkaisuissa yms. Osastollamme ei ole tällä hetkellä omaa tieteellistä aikakauslehteä, vaikka 1990-luvun puoliväliin asti julkaistiin Uppsalan suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen laitoksen kanssa *Fenno-Ugrica Suecana*-julkaisua. On kuitenkin suunnitelmia perustaa aikakauslehti uudestaan elektronisessa muodossa.

Osaston tutkijaopiskelijat ovat osallistuneet suomalaisiin, pohjoismaisiin ja kansainvälisiin konferensseihin, kuten Suomessa pidettävälle vuosittaisille Kielitieteen päiville, Suomen Kielitieteellisen Yhdistyksen vuosittaisiin konferensseihin ja kansainväliseen FinnForum-konferenssiin. Laitos rahoittaa osittain tutkijaopiskelijoiden konferenssimatkoja sillä ehdolla, että tutkijaopiskelija esittelee konferenssissa omaa tutkimustaan. Konferenssimatkoihin ja ohjaajatapaamisiin haettava summa (3000 kruunua vuodessa) on tosin luonnollisesti vain

nimellinen. Käytännössä konferenssimatkoihin ja seminaareihin on aina etsittävä ulkopuolista rahoitusta tai matkat on kustannettava itse.

Väitöskirjatyon pääohjaaja on aina suomen kielen osaston professori. On kuitenkin tavallista, että tutkijaopiskelijalla on toinen ohjaaja esimerkiksi Suomessa. Tämän lisäksi yksi osaston tutkijaopiskelijoista on osallistunut Suomen kieliaineiden tutkijakoulu *Langnetiin*. Tutkijaopiskelijoiden osallistumisen kansainvälisiin tutkijakouluihin voi odottaa tulevan tavallisemmaksi tulevaisuudessa. Tällä hetkellä yhteydet laitoksen ulkopuolisiin tutkijaopiskelijoihin ja tutkijoihin ovat enimmäkseen tutkijaopiskelijoiden omien kontaktien varassa.

Fennistiikka on Ruotsissa pieni aine, ja tutkijaopiskelijoiden määrä on suhteellisen alhainen. Tutkijaopiskelijoiden tutkimusintressit ja tutkimusprojektit ovat myös hyvin erilaisia: osastossamme on julkaistu väitöskirjoja historiallisesta kielitieteestä, kaksikielisuudesta, kieli-vähemmistöistä ja kirjallisuustieteestä. Täten tutkijaopiskelijamme ovat saaneet oma-aloitteisesti etsiä mahdollisuuksia konferenssiesitelmiin ja julkaisemiseen ja luoneet omat yhteydet tutkijayhteisöön. Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen kansainvälistymisen ja eurooppalaistumisen myötä mahdollisuudet tähän toivottavasti kasvavat.

Väitöksen jälkeen

Ruotsin yliopistojen humanistisissa tiedekunnissa ei ole epätavallista, että tutkijaopiskelijat aloittavat opintonsa myöhemmin uransa aikana, jolloin monilla on jo vahvat siteet työmarkkinoihin joko yliopistossa tai sen ulkopuolella. Niille, jotka aikovat jatkaa tutkimusuraansa väitöksen jälkeen ovat mahdollisuudet toisaalta rajalliset, koska suomen kielen ja kirjallisuuden laitoksia ei Ruotsissa tai koko maailmassa ole kovin montaa. Toisaalta suomen kielen ja kirjallisuuden tohtorit ovat aika harvinaisia. Tieteellisessä maailmassa oppiaine on - Suomen ulkopuolella - marginaalinen verrattuna esim. englannin kieleen ja kirjallisuuteen, mutta aktiivisen tutkijan on helppo luoda oma profiili fennistiikassa.

Jotkut osaston entiset tutkijaopiskelijat ovat väittelyn jälkeen jatkaneet akateemista uraansa omalla osastolla - osastolla on ollut olemassa tutkija-assistentin (*forskarassistent*) nelivuotinen virka, joka on tarkoitettu vastaväitelleille tutkijoille. Nämä virat poistuvat kuitenkin Tukholman yliopistosta vuoden 2011 alussa. Laitoksen ulkopuolella on tutkimusrahoitusta hankittava esimerkiksi Vetenskapsrådetista, Riksbankenista sekä yhä useammin myös EU:n eri tahoilta. Osastollamme väitelleet ovat myös löytäneet virkoja muista yliopistoista (esim. Uppsalan yliopistosta) ja yliopiston ulkopuolelta, esim. Ruotsin Kielineuvostosta tai esimerkiksi Suomen Siirtolaisinstituutista.

Viime vuosina on alettu valmistaa tutkijaopiskelijoita paremmin työelämään sekä humanistisessa tiedekunnassa yleensä että myös Balttilaisten kielten, suomen ja saksan laitoksessa edellä mainittujen yhteisten seminaarien ja työpajojen kautta. Lisäksi koko Ruotsissa on käynnissä kampanja *Projekt Athena*, jonka on tarkoitus valottaa työnantajille humanistisia aineita opiskelleiden kykyjä ja erityiskompetensseja.

Ero suomen kielen tai kirjallisuuden tutkijakoulutuksen ja esimerkiksi hammaslääkärin koulutuksen välillä on, että edellä mainittu ei valmista tohtoria tiettyyn ammattiin. Täten väitelleen tutkijan mahdollisuudet työ-elämässä yliopiston ulkopuolella riippuvat suuresti niistä kyvyistä ja intresseistä, jotka hän on hankkinut varsinaisen tutkimustyönsä sivussa. Akateemisessa maailmassa aineen pienuus tuo sekä haittoja että myös etuja. Suomen, saksan ja Balttilaisten kielten laitosten yhdistäminen on johtanut siihen, että tutkijaopiskelijat ovat enemmän päivittäisessä yhteydessä toisiinsa, ja pitävät säännöllisesti kokouksia ja seminaareja tutkijaopiskelijoiden työtilanteesta, itse tutkimuksesta ja työelämästä väittelyn jälkeen. Tulevaisuudessa on odotettava, että suomen osaston tutkijakoulutusta integroidaan enemmän aineidenvälisiin ja kansainvälisiin verkostoihin, mikä helpottaisi tutkijaopiskelijoiden siirtymistä väittelyn jälkeiselle akateemiselle uralle.

Yhteistyö / Samarbete

Puhelinsoitolla professoriksi Tukholmaan

Helena Sulkala

Joulukuun 5. päivänä 1985 soi kotipuhelimeni Kempeleessä. Soittajana oli Tukholman yliopiston tuore suomen kielen professori Börje Wähämäki. Börjen viesti oli selkeä: Tukholmaan tarvitaan professori heti vuoden 1986 alusta, sillä Börje halusi palata takaisin Amerikan mantereelle. Olin juuri palannut sairaalasta pienestä leikkauksesta, oli Suomen itsenäisyyspäivän aatto ja perheen pienimmätkin vilsimmässä iässä. Pohtimisaikaa Börje antoi pari päivää.

Vuoden 1986 alussa löysin sitten itseni ihmettelemästä Tukholman rautatieasemalla. Puhelinsoittojen avulla Järfällasta saadun asunnon omistaja oli tullut vastaan uutta vuokralaista ja saatteli minut matkalaukkuineni asuntoonsa. Sitten vain piti oppia, miten Järfällasta pääsee yliopistolle: bussilla, junalla ja tunnelbaanalla. Monimutkaista sille, joka on tottunut käyttämään omaa autoa, kun yleisillä kulkuneuvoilla ei pääse.

Yliopistolla tunsin olevani urani ”huipulla”. En koskaan ennen sitä enkä sen jälkeen ole hoitanut virkaani yhdeksännessä, siis yliopistorakennuksen ylimmässä kerroksessa. Laitoksessa minua olivat vastassa adjunkti Mailis Salmi, laitoksen hallinnosta vt:nä vastannut lehtori Solfrid Söderlind, opinto-ohjaaja, tuntiopettaja Saila Ekström ja toimistosihteerit Seija Hänninen ja Catharina Henriksson. Nämä kaiken tietävät ja osaavat naiset muodostivat korvaamattoman tukiverkoston uudelle professorille, joka tuli toisesta maasta ja täysin toisenlaisesta yliopistokulttuurista. Oppiaineen välittömässä naapuruudessa toimi tuolloin kääntäjien ja tulkkien koulutus, ja siellä työskentelivät Solfridin lisäksi lehtori Paula Ehrnebo ja sihteerit Liisa Oittinen. Tätä laitoksen naiskaartia täydensivät viron kielen opettaja ja oivallinen runoilija

Paul Laan ja vt. lehtori, jatko-opiskelija Per-Erik Cederholm ja kirjastovirkailija Kari Salo.

Suurin yllätys minulle oli, että oppiaineen ja myös hoitamani viran alaan kuuluivat niin suomen kieli ja kirjallisuus kuin suomalainen kulttuurikin. Tajusin, kuinka vaikea lingvistin oli vastata suomalaisen kulttuuritiedon opetuksesta ja ohjata niitä käsitteleviä seminaaritöitä. Olin saanut Oulun yliopistossa koulutukseni suomen kielessä, kotimaaisessa kirjallisuudessa ja sosiologiassa, mutta nyt piti vastata kaikessa laajuudessaan suomalaisesta kulttuurista! Tämä ongelma kulminoitui esimerkiksi C-tason seminaarissa, jossa osa opiskelijoistani tutki suomalaista kulttuuria, kuten esimerkiksi Haminan kaupungin asemakaavaa. Miten lingvistiprofessori poloinen osaisi ohjata ja arvioida näitä tutkielmia asianmukaisesti ja kriittisesti?

Pyrin järjestämään säännöllisesti myös jatko-opiskelijoille seminaareja ja ohjaamaan heitä tutkimustyössä. Myös väitöskirjantekijöiden ohjaamisessa näkyi oppiaineen nimikkeen tuoma ongelma. Yhden professorin olisi pitänyt olla spesialisti kolmessa tai useammassakin oppiaineessa, joita esimerkiksi Suomessa opetetaan ja opiskellaan aivan erillisinä oppiaineina. Jäin pohtimaan, mitä kaikkea *finska* merkitseekään. Koin ainekombinaation hyvin ongelmalliseksi monella tavalla. Nopeasti kehittyvä Suomi maana, Suomi-tietous yleensä ja suomalaisuus muuttuvat nopeasti, ja suomen kielen ja kirjallisuuden tutkimus ja tutkimukseen ja teorioihin perustuva opetus kehittyvät muuallakin nopeasti. Ainekombinaatio näytti mielestäni ongelmalliselta myös Tukholman professuurin myöhemmän täytön kannalta. Yhdessä Solfridin ja Mailiksen kanssa ajoimme oppiaineen muuttamista suomen kielen ja kirjallisuuden oppiaineeksi. Myöhemmin tämä jako onkin hoidettu virkoja profiloimalla.

Opetukseni Tukholman yliopistossa oli muutoinkin monin tavoin haasteellisempaa kuin Suomessa, koska Tukholmassa täytyi koko ajan ottaa huomioon myös ei-äidinkieliset oppijat. Koin opetustyön kuitenkin hyvin mielenkiintoiseksi, ja sain tällöin ensimmäisen kerran konkreetin tuntuman suomi vieraana kielenä -opetukseen. Tapasin myös ensimmäistä kertaa Suomesta Ruotsiin tulleen suomalaisen, joka ei osannut juuri yhtään suomea mutta halusi vieraassa maassa oppia suomea äidinkielellään eli ruotsiksi. Näitä suomi vieraana kielenä -kokemuksia olen myöhemmin kyennyt hyödyntämään työssäni monella tavoin. Suomen kielen opiskelu näytti olevan pääasiassa sivutoimista: useimmat opiskelijat olivat vartuneita ja koko päivän töissä. Iltaopiskelu ja siitä johtuva iltaopetus olivat normaaleja, kokopäiväinen opiskelu ja päiväopetus harvinaisia. Solfrid mainitsikin, että Ruotsissa pannaan ensin talous-, perhe- ja työpaikka-asiat kuntoon ja sitten aletaan harrastaa mukavia ja sivistäviä asioita, kuten opiskelua.

Vuoden 1986 jatko-opiskelijoistani ovat erityisesti jääneet mieleen Ingrid Almqvist, Ulla Lundgren, Per-Erik (Pelle) Cederholm, Heikki Heikkilä ja Marja Weckström. Opetukseni tueksi pyrin kutsumaan Suomesta vierailevia professoreita, jotka vierailuluentojen lisäksi voisivat auttaa jatko-opiskelijoiden ohjaamisessa. Vuonna 1986 vierailivat ainakin kirjallisuuden professorit Aarne Kinnunen, Pirkko Alhoniemi ja Marja-Liisa Nevala, kirjallisuuden tutkija, FT Markku Envall ja suomen kielen professorit Kaisa Häkkinen ja Pauli Saukkonen. Myöhemmin on ollut ilo todistaa Pellen, Ingridin ja Ullan väitöksiä, joita olin omalta osaltani saanut kappaleen matkaa edistää.

Mukavia yllätysvieraitakin kävi laitoksessa, muun muassa Amerikasta palaava professori Matti Suojanen kulutti aikaansa Tukholmassa kolme päivää, jotta saisi viedä Amerikasta hankkimansa auton verottomana Suomeen.

Melkein kadehdin laitoksessa kerran viikossa pyörähtänyttä siivoojaa: työtä kun riitti vain pariaksi tunniksi viikossa ja palkka suhteessa työmäärään oli akateemisen työntekijän mielestä uskomattoman suuri. Kun paikka oli myöhemmin haettavana, pohdin lähes tosissani, ottaisinko homman iltatyökseni.

Aloittaessani työni laitoksessa oli oppiaineen käsikirjasto professorin työhuoneessa. Sieltä, professorin selän takaa, kirjoja lainattiin väliin ahkerastikin. Kyllästyin aika pian säilyttämään huoneessani yleisiä, opiskelussa ja työssä tarvittavia kirjoja, ja niinpä perustimme oman kirjaston yhteen tyhjään työhuoneeseen. Siellä oli myös muulla henkilökunnalla ja opiskelijoilla helpompi tutustua kirjoihin ja lainata niitä. Samalla kun kantelin kirjoja toiseen huoneeseen, pyrin sijoittamaan ne jonkinlaiseen järjestykseen. Näistä kirjoista huokui vahvasti suomen kielen, suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin maineikas menneisyys, mutta hyllystä puuttui lähes kokonaan uudemman ajan tutkimus suomen kielestä ja kirjallisuudesta. Tutkijoiden, opiskelijoiden ja opettajien käyttöön oli saatava uudempia kirjoja. Niitä tilasimmekin jonkin verran. Tästä kirjaprojektista seurasi myös opetussisältöjen ja tentittävien kirjojen ajantasaistaminen, tietenkin kaikki budjetin sallimissa rajoissa.

Börje oli soitellut ahkerasti, jotta löytäisi Tukholman professuurin jatkajan ja pääsisi lähtemään. Samaa taktiikkaa jouduin minäkin käyttämään, kun perhesyistä en minäkään voinut jäädä Tukholmaan. Tuohon aikaan ei Suomesta eikä muualtakaan löytynyt kovin monta vapataa tai omasta työstään ”irrotettavaa” suomen kielen tohtoria, jota olisi voinut pyytää sijaiseksi. Sain lopulta FT Matti Punttilan houkutelua seuraajakseni.

Kymmenen vuotta myöhemmin, lokakuussa 1996 palasin muutamaksi viikoksi Tukholmaan. Tällä kertaa tehtäväni oli arvioida suomen kielen ja kirjallisuuden oppiaineen koulutusta ja siihen liittyvää

tutkimusta (*Extern utvärdering av kvalitetsutveckling angående den grundläggande utbildningen inom finska språket*). Sain ensin tutustua suureen määrään arvioitavia dokumentteja, jotka läpi käytyäni laadin kysely- ja haastattelulomakkeet oppiaineen henkilökunnalle. Sen jälkeen alkoi haastattelukierros. Parin viikon aikana tein haastattelut, ja sen jälkeen laadin lausuntoni. Oli hienoa nähdä, miten kymmenen vuoden aika oli muuttanut oppiaineen aktiiviseksi ja toimivaksi. Tältä ajalta jäivät entisten työntekijöiden lisäksi erityisesti mieleen jo ennestäänkin tutut professori Erling Wande ja tutkija Birger Winsa sekä tutkimusassistentti Jarmo Lainio. Kansliaa hallinnoi kaiken tietävä, osaava ja avulias Marja Jakonen. Laitoksen talouskin näytti suhteellisen vakaalta, ainakin arvioijan silmin.

Palasin vuonna 2005 taas, lähes kymmenen vuoden jälkeen, arvioimaan Tukholman suomen kielen laitosta, tällä kertaa osana Högskoleverketin toimeenpanemaa arviointia (*Utvärdering av finsk-ugriska språk vid Sveriges universitet och högskolor 2005–2006*).¹³ Arviointiin kuuluivat valtavaan aineistoon tutustuminen, hallinto-, opettaja- ja opiskelijaryhmien haastattelut ja tutustuminen oppiaineen toimintaan. Oli erittäin mielenkiintoista nähdä, mihin suuntaan oppiaine oli kymmenen tai kahdenkymmenen vuoden aikana kehittynyt. Muutamat piirteet olivat säilyneet, muutamat kadonneet. Henkilökunta oli luonnollisesti osittain vaihtunut tai juuri vaihtumassa. Taloudellinen tilanne näytti jopa huonommalta kuin aikaisemmin, mutta opiskelija-aines näytti jonkin verran nuorentuneen, mikä kertonee siitä, että nyky-Ruotsissa suomea voi opiskella päivälläkin, täysipäiväisesti ja ilmeisesti opintotuen turvin.

Kolmen, aina kymmenen vuoden välein Tukholmassa tehdyn suomen kielen oppiaineen ”syväanalyysin” ja siinä esille tulleiden muutosten seuraaminen on ollut mielenkiintoinen haaste suomalaisen yliopiston suomen kielen tutkijalle ja opettajalle. Olen hyvin iloinen ja kiitollinen saamistani mahdollisuuksista tutustua oman alani opetukseen ja tutkimukseen Tukholman yliopistossa kolmella eri vuosikymmenellä.

Toivotan onnea ja menestystä 80-vuotiaalle oppiaineelle ja toivon myös, että nuoremmat voisivat juhlia myös 100-vuotiasta oppiainetta kahdenkymmenen vuoden kuluttua.

Lähteet:

Humanistisen tiedekunnan ja suomen kielen laitoksen pöytäkirjat vuodelta 1986. Suomen kielen oppiainetta käsittelevät arviointiraportit vuosilta 1996 ja 2006. Yksityinen kirjeenvaihto vuosilta 1986, 1996 ja 2006.

---

¹³ Katso liite Stockholms universitet, aktuella notiser tämän juhla­kirjan sivuilla 147–149

Viiden päivän ihme

Kirsti Siitonen

Intensiivikurssin taustaa

Tukholman ja Turun yliopiston yhteistyön kehyksessä alkoivat pohjoismaisille suomenopiskelijoille tarkoitetut Turun intensiivikurssit, joiden historiaa ja käytäntöjä tämän artikkelin on tarkoitus valaista.

Yliopistojen välistä pohjoismaista yhteistyötä alettiin tehostaa 1980-luvun lopulla. Meiltä Turusta lähti joku Tukholmaan, esimerkiksi professorit Aimo Hakanen ja Päivi Rintala kävivät Tukholmassa luennoimassa. Saila Ekström ja Jarmo Lainio taas tulivat Turkuun.

Suomen kielen ja kulttuurin opintoja ulkomaalaisille oli Turun yliopistossa ollut jossakin määrin jo 1980-luvun lopulla. Vuonna 1993 perustettiin ulkomaalaisopetuksen lehtoraatti Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitokseen. Lehtoriksi valittiin Kirsti Siitonen. Pohjoismainen yhteistyö ja vakiintunut ulkomaalaisopetus Turun yliopistossa loivat taustaa intensiivikursseille.

Ensimmäiset idut intensiivikurssin kehittymiseen löytyvät vanhasta mapista, jossa on lehtori Saila Ekströmin 6.12.1994 lähettämä faksi. Hän on tulossa Turkuun ilmeisesti ensimmäiseen tapaamiseen, koska tuntomerkkejäkin tarvitaan. Hän antaa vastaantulijalle faksissa vihjeen ”– – nainen, jolla on varmasti vaaleanvihreä takki”. Seuraavassa faksissa, joka on lähetetty vain runsaat kolme kuukautta myöhemmin 17.2.1995 kysellään jo opetusyhteistyön mahdollisuutta: ”– – otatteko minut vastaan muutamaksi päiväksi? Haluaisin seurata Kirsti Siitosen kurssia ja keskustella ideoista. Voin myös kertoa opiskelusta Ruotsissa.” Niin Saila saapui ja kertoi opiskelusta Ruotsissa. Lisäksi hän opetti Turun ulkomaalaisille opiskelijoille Suomen kirjallisuutta pitkän kokemuksensa pohjalta.

Tästä kehkeytyi vähitellen idea siitä, että Tukholman opettajan mukana Turkuun voisi tulla myös joukko opiskelijoita kuuntelemaan intensiivisesti suomea viikon ajaksi. Kun Nordplus-järjestelmä entises-tään kehittyi, päätettiin anoa rahaa Tukholman ja Turun vaihtoon. Sitä saatiinkin. Saila Ekström otti mukaansa toisen opettajan, Sari Högländerin (nyk. Pesonen). Matka suomen kielen kuulemiseen aloitettaisiin maanantaina ja se jatkuisi kurssin jälkeen laivalla perjantaina; paikalla oltaisiin kolme yötä ja opetusta olisi viitenä päivänä, yhtenä päivänä

Tukholmassa, kolmena päivänä Turun yliopistossa ja yhtenä päivänä laivalla. Tämä oli alku. Nykyään opiskelijat saapuvat Turkuun sunnuntaina ja opetusta on Turun yliopistossa viitenä päivänä.

Ensin ideana oli, että mahdollisimman moni Tukholman yliopiston suomen kielen opiskelija pääsisi kurssille. Ryhmä oli kuitenkin varsin heterogeeninen. Osa sopi suomalaisten suomen kielen opiskelijoiden luennoille, osa Suomen kielen ja kulttuurin tunneille, osa ei oikein kummillekaan. Kurssin kokonaisideaa alettiin pohtia perusteellisesti.

Intensiivikurssi

Konseptiksi päätettiin ottaa se, että edellisenä syksynä aloittaneet saivat osallistua kurssille – kurssi toimisi innoittajana opintojen jatkamiseen. Aivan äskettäin suomen kielen opinnot alkaneet pääsisivät autenttiseen suomenkieliseen miljööseen ja saivat kokeilla kommunikaatiota suomalaisten kanssa.

Vähitellen kaikki Pohjoismaat halusivat mukaan, kun oli perustettu Finnplus-verkosto. Nyt mukana on myös Baltia. Finnplus-verkoston kokouksissa päätetään, kuinka monta opiskelijaa kustakin yliopistosta kunakin vuonna otetaan kurssille, jos rahoitusta saadaan. Kurssin osallistujamäärä on vaihdellut 13–16. Intensiivikursseja on pidetty vuosina 1997 ja 1998 ja sen jälkeen yhtäjaksoisesti vuodesta 2000, yhteensä siis 13 kertaa. Finnplus-verkosto maksaa ainakin opiskelijoiden matkat, majoituksen ja päätöslounaan.

Opiskelijoita oli laajemman yhteistyön alettua Ruotsista (Lund, Mälardalen, Tukholma ja Uumaja), Tanskasta (Kööpenhamina ja Århus) sekä Norjasta (Alta ja Tromssa)¹⁴. Ensimmäisen kerran intensiivikurssilla oli opiskelija Reykjavikista vuonna 2005. Baltiasta tulivat ensimmäiset osallistujat Virosta Tarton yliopistosta keväällä 2009, ja vuonna 2010 oli mukana yksi virolainen Tartosta, yksi Tallinnasta. Kevään 2010 kurssille oli tulossa ensimmäinen latvialainen osallistuja. Islannin tulivuoren tuhkapilvet kuitenkin vaikeuttivat vuoden 2010 intensiivikurssin järjestelyjä, eikä tämä ensimmäinen latvialainen päässyt mukaan. Kuitenkin iloksemme 16 opiskelijasta 13 pääsi paikalle ja molemmat opettajat Pohjois-Norjasta saivat matkansa järjestetyksi.

Kokouksessa, jossa paikkoja jaetaan, opettajat tavallisesti käyvät kovaa kilpailua oppilaittensa puolesta. Toisaalta on käynyt ilmi, että kesken lukukauden pidetyille kurssille eivät opiskelijat kuitenkaan aina

---

¹⁴ "Kokouspöytäkirjoista näkyy, että kurssipaikka on jonakin vuonna sovittu myös Luulajan sekä Upsalan yliopiston opiskelijoille. Stipendinmaksutositteiden mukaan näistä yliopistoista ei ole kuitenkaan kurssille ketään lähetetty."

voi helposti lähteä. Nykyajan opiskelijat ovat myös usein töissä eivätkä senkään vuoksi pääse lähtemään. Toisaalta jotkut opiskelijat eivät kesätöiden tai perheen vuoksi mitenkään voi osallistua pitkille suomen kielen kesäkurseille – heille tällainen lyhyt kurssi keskellä lukukautta on kuin tukevanpuoleinen tehokas opintomatka ja hyvin tervetullut. Eri yliopistojen lukukaudet ja lukujärjestykset ja suomen kielen opiskelun syklit eivät myöskään välttämättä sovi yhteen. Norja onkin päättänyt, että osallistuminen Turun intensiivikurseille ei enää ole heidän opiskelijoilleen mielekästä.

Intensiivikurssin opetussisältö on Turun yliopiston suunnittelema, muun sisällön järjestävät vieraat.¹⁵ Muualta tulevat opettajat tekevät erittäin suuren työn matkanjohtajina ja matkan järjestäjinä, ensin vuoteen 2005 tukholmalaiset¹⁶, sitten kolme vuotta Tanskasta tulleet opettajat, nyt vuosina 2009 ja 2010 opettajat Pohjois-Norjasta. Muualta tulevat suomen kielen opettajat myös luennoivat Turussa vastavuoroisesti, kun Turun opettajat opettavat intensiivikurssia. Viime vuosina kurssin yhteyteen on järjestetty myös opettajien työpaja, jossa he ovat keskustelleet erityisesti suullisen kielitaidon opettamisesta. Työpajaan ovat osallistuneet myös Turun yliopiston kielikeskuksen suomi toisena kielenä -opettajat.

Tukholmasta ovat opettajina olleet jo mainittujen Saila Ekströmin ja Sari Pesosen lisäksi Tuula Vosthenko, Merja-Liisa Heikkinen ja Anu Muhonen. Esimerkiksi vuonna 2003 Merja-Liisa Heikkinen piti luennon aiheesta ”Suomalaiset keskustelijoina”, vuonna 2005 Anu Muhonen piti isolle suomalaisten ryhmälle luennon koodinvaihdosta ja suomen kielen englantilaisista lainasanoista. Sari Pesonen puolestaan luennoi keväällä 2005 ruotsinsuomalaisesta kirjallisuudesta Suomen kielen ja kulttuurin opiskelijoille.

Vierailevalle opettajalle on ollut varsin kiinnostavaa luennoida toisaalta isolle ryhmälle, mihin yleensä ei ulkomailla suomen opetuksessa ole tottunut, tai toisaalta sellaisille suomenoppijoille, jotka elävät suomenkielisessä ympäristössä. Turun opiskelijat ovat olleet innostuneita vierailevien opettajien aiheista ja opetustyylistä; palaute on ollut hyvin positiivista.

Opettajana Turun kurssilla on ollut Kirsti Siitonen ensin yksin vuoteen 2005, sen jälkeen muiden opettajien, Paula Sjöblomin, Elina Aholan, Päivi Laineen ja Leena Maria Heikkolan, parina. Ensimmäisen kerran kurssilla oli opiskelijatuutori vuonna 2005, vuodesta 2008 alkaen tuutoritoiminnassa on ollut suomen kielen oppiaineen harjoittelijoita. Vuosi vuodelta intensiivikurssin opiskelijat ovat halunneet enemmän ja enemmän opetusta viikolleen, näin myös harjoittelijat

---

¹⁵ Ks. liitteenä oleva kevään 2010 intensiivikurssin ohjelma.

¹⁶ Näinä vuosina toisinaan oli toinen vierailevista opettajista Kööpenhaminasta

ovat pitäneet tunteja sen lisäksi, että he ovat järjestäneet vapaa-ajan ohjelmaa. Vuonna 2005 luentoja ja harjoituksia oli 16 tuntia, keväällä 2010 oppitunteja oli jo 22. Nykyään intensiivikurssilaiset haluavat tutustua myös konkreettisesti Suomen kielen ja kulttuurin opetukseen. Suuresta tuntimäärästä huolimatta opiskelijat ovat sanoneet, että vapaa-aikaakin on ollut riittävästi.

Kurssilla tutustutaan myös turkulaiseen kulttuuriin. Käydään museoissa ja Turun linnassa – opastusta on aina ruotsin lisäksi helpolla suomeella – ja myös baarikierroksella esimerkiksi Koulussa ja Pankissa. Åbo Akademiassa käydään tutustumassa finskan opetukseen. Aina joku kurssilaisista onkin myöhemmin tullut Turkuun joko Turun yliopistoon tai Åbo Akademiin Finnplus-stipendiaatiksi, nyt yksi jopa Turun yliopiston suomen ja sen sukukielten maisteriohjelman opiskelijaksi mahdollisesti hyvinkin intensiivikurssin innoittamana.

Sukellus suomen kieleen

Heti ensimmäisen päivän aamuna on kiertoajelu. Opastus on ruotsiksi ja suomeksi. Kun opiskelijat tulevat tervetuliais- ja infotilaisuuteen, heidän päässään pyörii jo suomen kieli.

Sitten onkin aika lähteä kaupungille suorittamaan pieniä tehtäviä, kysymään torimyyjältä omenien ja kalan hintoja. Opiskelijatuutorien kanssa päästään näin suoraan suomen kieleen.

Tiistain illanvietossa on mahdollisuus puhua suomea Suomessa asuvien ulkomaalaisten kanssa ja myös suomen kielen suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Tämä on alkeisoppijalle turvallinen tapa kokeilla omia taitojaan.

Alussa ei oikein ymmärrä. Perjantaina ymmärtää.

Kurssilla on aina pyritty erityisesti suulliseen kommunikaatioon. Tämä on olennaista, kun kerran tullaan Suomeen. Alkuun kurssilla oli aina etukäteistehtävät ja jälkitehtävät. Pohdittiin esimerkiksi sanajärjestystä ja objektia: *Nakkimakkara söi miehen vai mies söi nakkimakkaran?* Etukäteistehtävissä kirjoitettiin lauseita frekventistä verbistä *toimia*: *Palomiehet toimivat nopeasti; nyt toimin valmentajana; aivoni eivät aina toimi riittävästi; Kotona pesukone ei toimi.* Turkuun tultua lauseet oli luettava ääneen. Kolmen hengen ryhmissä piti perustaa kaupunki, piti käyttää tiettyjä ilmaisuja ja kertoa kaikille, mitä kaupungissa tapahtuu. Kovasti opeteltiin myös *-minen*-johdoksia ja MA-infinitiiviä, jota silloin vielä kutsuttiin III infiniitiviksi.

Ideana on ollut opettaa frekventtejä asioita, jotka eivät kuitenkaan ole aivan alkeistason materiaalia, jotta kaikille saataisiin tarjotuksi jotakin uutta. Ryhmän heterogeenisyys aiheuttaa luonnollisesti aina pedagogisia haasteita. Toivoakseni useimmille kurssilaisille taso on ollut melko sopiva – luova opiskelija pystyy tietysti oppimaan kaikesta ja ammentamaan paljon kohdekielisestä ympäristöstä, vaikka olisi-kin muita opiskelijoita korkeammalla tai alhaisemmalla tasolla.

Keväästä 2009 intensiivikurssi on nimetty suullisen kielitaidon kurssiksi. Nyt kurssilla on entistä enemmän puhetta. Jokaisen pitää kurssin aikana valmistella myös oma esitys kurssin päätöslounaalle.

Vuoden 2008 kurssin päätöslounaalla suomalainen harjoittelija alkoi spontaanisti leikkiä häitä. Kaikille lounastajille jaettiin häävieras-roolit: paikalla oli muistaakseni morsiamen äiti ja vankilasta lomalla oleva veli ja ärsyttävä täti jne.

Sen jälkeen häistä on tullut kurssin teema. Hääteeman avulla opitaan tuntemaan sukulaisuussuhteet ja jokainen saa luontevan esitystehtävän. Toinen haluaa olla runoja lausuva morsiuustyttö, toinen taas 106-vuotias isoäiti, joka kertoo omasta avioliitostaan. Keväällä 2010 häissä yksi opiskelijoista luki Rakkauden korkean veisun kauniimmin kuin kukaan koskaan.

Tuokiokuvia

Mitä tekikään japanilainen Turun yliopiston opiskelija? Hän matkusti intensiivikurssin oppilaisiin tutustuttuaan Altaan kertomaan japanilaisista runoista ja niiden suomennoksista. Loppujen lopuksi hän käänsi ammattikäntäjän jo suomeksi kääntämät runot takaisin suomesta japaniksi. Hän pohti ja eritteli, minkälaisia eroja näin syntyy alkuperäisen ja kaksi kertaa käännetyn välille.

Kerran lauloivat oppilaat lopuksi kiitoksensa opettajalle – kveenin kielellä!

Kerran oppilaat toivoivat vielä viimeisen kymmenen minuutin aikana oppivansa adjektiivien komparaation.

Koko pitkän junamatkan olivat norjalaiset tehneet etukäteistehtäviä. Niinpä ne olivatkin täynnä huumoria.

* * * * *

Tukholman yliopiston alkuun paneman ideoinnin ansiosta ja Aimo Hakasen sekä Saira Ekströmin myönteisestä suhtautumisesta syntyi Turun intensiivikurssi. Rohkenen kuvitella, että noin 200 intensiivikurssilaisella on kaunis muistijälki keväisestä jäidenlähdon ja hiirenkorvien Turusta.

Liite

Suomen kielen intensiivikurssi Turun yliopistossa / Intensivkurs i finska vid Åbo universitet 2010

19.–23. huhtikuuta / 19.–23. april

Maanantai / Måndag 19.4.

Tapaamme Tuureporinkatu 17 C:ssä, (Tuure bed and breakfast) klo 10.00 /
Vi träffas på Tuureporinkatu 17 C, (Tuure bed and breakfast) klocka 10

10.00–11.30: Kiertoajelu bussilla / Sightseeing med buss
12.15–13.00: Tervetuloinfo / Velkommen, Fennicum
13.00–14.00: Lounas / Lunch
14.15–15.45: Harjoituksia / Övningar (opiskelijatuutorit), Fennicum
16.00–17.30: Opetusta / Undervisning (opettaja), Fennicum

Tiistai / Tisdag 20.4.

10.00–11.30: Opetusta / Undervisning (opettaja), Fennicum
11.30–12.15: Lunch /Lounas
12.15–13.45: Opetusta / Undervisning (opettaja) / Fennicum
14.15–15.45: Opetusta / Undervisning (opettaja) / Fennicum
16.00–18.30: Tapaaminen Turun yliopiston ja Åbo Akademin opiskelijoiden kanssa/
Samkväm med finskstuderande vid Åbo universitet och Åbo Akademi Fennicum

Illanvietto / Baarikierros

Keskiviikko / Onsdag 21.4.

10.00–11.30: Harjoituksia / Övningar (opiskelijatuutorit) / Fennicum
11.30–12.15: Lounas / Lunch
12.15–13.30: Suomen kirjallisuus 1 / Finsk litteratur 1 (opettaja) / Fennicum
14.15–15.45: Undervisning / Opetusta (opettaja) / Fennicu
16.00–18.00: Aboa Vetus & Ars Nova -museokäynti: opastus /
Aboa Vetus & Ars Nova -museum: guidning

Torstai / Torsdag 22.4.

10.00–11.30: Opetusta / Undervisning (opettaja) / Fennicum
11.30–12.15: Lounas / Lunch
12.15–13.15: Vierailu Åbo Akademin Suomen kielen laitoksella /
Besök på Finska intitutionen vid Åbo Akademi
13.30–15.00: Harjoituksia / Övningar (opiskelijatuutorit) / Fennicum
15.00–17.00: Turun linna, opastus / Åbo slott, guidning

Perjantai / Fredag 23.4.

10.00–11.30: Opetusta / Undervisning (opettaja), Fennicum
11.30–12.00: Kurssipalaute / Kursvärdering
12.00–14.00: Kurssin päätöslounas / Avslutningslunch

Aukkotehtäviä ja keskusteluharjoituksia

Anna-Maria Peltomäki

Tammikuussa 2008 laiva toi minut Tukholmaan. Olin saapunut viettämään kevääni harjoittelijana Tukholman yliopiston suomen kielen oppiaineessa.

Kaikki oli minulle tietysti uutta ja vierasta: maa, kaupunki ja ihmiset. Eniten kuitenkin jännitti se, millaista olisi työskennellä yliopistolla. Ensimmäisenä päivänä Sari Pesonen esitteli minulle suomen kielen oppiainetta ja kertoi yleisesti suomen kielen opetuksesta ja sen asemasta Tukholmassa ja muualla Ruotsissa. En ollut ikinä tullut ajatelleeksi, kuinka paljon suomenkielisiä ihmisiä Ruotsissa asuu. Sain myös oman työhuoneen ja tunsin oloni oikein tervetulleeksi.

Pari päivää myöhemmin tapasin ohjaajani Anu Muhosen. Hän kyseli minkälaisista työtehtävistä olisin kiinnostunut ja kertoessani haluavani opettajaksi, Anu totesi, että voimme pitää harjoittelun pääpainon opetukseen liittyvissä tehtävissä. Niiden lisäksi tutustuisin muihinkin yliopiston työtehtäviin. Tämä oli minulle oikein mieluinen uutinen. Olin opintojeni alusta asti tiennyt haluavani opettajaksi, mutten ollut vielä koskaan opettanut, tuntien ja tehtävien valmistelusta puhumattaakaan.

Aloitin harjoitteluni seuraamalla opetusta. Ryhmissä oli viidestä kahteentoista opiskelijaa ja he olivat kaikki minua vanhempia. Turun yliopistossa olin tottunut siihen, että opiskelijat olivat 20–25 vuotiaita, mutta näissä luokissa istuikin 20–60 vuotiaita miehiä ja naisia. Suurin osa heistä oli innokkaita ja motivoituneita opiskelijoita. Kevään edetessä selvisi, että monilla heistä oli suomalainen äiti tai isä tai suomalainen puoliso. Ryhmissä vallitsi mukavan rento tunnelma, ja kaikki uskalsivat myös epäonnistua. Uskon, että heidän oli helppo jutella minun kanssani, koska olin ruotsin kieleni kanssa samassa tilanteessa kuin he suomen kielensä kanssa. Ryhmät olivat Turussa tottumiini ryhmiin verrattuna todella pieniä. Opettaja pystyi huomioimaan opiskelijoita huomattavasti paremmin. Tukholman yliopistossa kurssit olivat myös opintopistemäärältään laajempia ja intensiivisempiä, mikä oli mielestäni todella hyvä asia. Opiskelijan kannalta on varmasti hel-

pompi keskittyä muutamaaan laajempaan kurssiin kuin useaan suppeampaan kurssiin samaan aikaan.

Vasta Tukholmassa ymmärsin, kuinka erilainen kieli suomi on. Jouduin opiskelemaan kieltä uudelleen, tällä kertaa vieraskielisen näkökulmasta. Kuinka monta verbityyppiä suomessa on? Milloin käytetään partitiivia? Miten se astevaihtelu menikään? Aluksi tuntui kuin suomen kielessä ei mitään säännönmukaisuuksia olisikaan, aivan kuin kaikki olisi täysin mielivaltaista. Onneksi työhuoneesta löytyi kielioppi jos toinenkin, ja pian osasin minäkin käyttää partitiivia kielteisessä lauseessa ja tiesin, että ”katsoa” on verbityyppi I:n verbi.

Seurasin muutamia tunteja jokaisen opettajan opetusta, mutta Anun tunneille valmistelin lisäksi erilaisia harjoituksia. Sain häneltä aina palautetta tehtävistä ja tarvittaessa parannusehdotuksia. Tein erilaisia aukko- ja täydennystehtäviä, joiden keksiminen osoittautui yllättävän hankalaksi. Kun olin ammentanut muutamiin tehtäviin tarinoita omasta elämästäni, loppuivat ideat yllättäen siihen. Valmistelin myös keskusteluharjoituksia, joita Anulla oli tapana vetää usein tunneillaan. Osaksi varmasti pienistä ryhmistä johtuen keskusteluharjoitukset toimivat todella hyvin. Uskon, että opiskelijat saivat niiden avulla lisää varmuutta puhumiseen ja he ymmärsivät, että pienelläkin kielitaidolla voi tulla ymmärretyksi. Vaikken muiden opettajien tunneille valmistellutkaan mitään, he ottivat kuitenkin minut huomioon ja kyselivät usein, miten minä sanoisin tietyissä tilanteissa jne. Näin opiskelijatkin saivat mielestäni totuudenmukaisen kuvan siitä, että suomen kielessä on enemmän kuin yksi oikea tapa ilmaista monia asioita.

Osallistuin myös kokeiden laatimiseen ja niiden tarkastamiseen sekä keskustelimme yhdessä opiskelijoiden arvosanoista. Minusta tuntui hienolta, kun Anu otti huomioon ideoitani ja ajatuksiani. Kokosin myös uusintakokeen kahdelle opiskelijalle, joista toinen ei sitten saapunutkaan tekemään sitä. Muistan miten paljon se minua suututti! Olin nähnyt paljon vaivaa kokeen tekemiseen ja nyt en enää voisi käyttää samaa koetta, koska toinen opiskelija oli sen jo nähnyt. Sillä hetkellä viimeistään ymmärsin, kuinka paljon opettajat tekevät työtä opituntien ulkopuolella.

Tarkastaessani opiskelijoiden tehtäviä ja kirjoitelmia sain hyvän kuvan siitä, mitkä asiat suomen kielessä ovat erityisen vaikeita. Sijamuotojen kanssa vieraskielinen tuskastuu varmasti monia kertoja! Tekstejä lukiessa huomasin myös, kuinka eri tasolla opiskelijat ovat. On varmasti opettajalle todella haastavaa opettaa ryhmää, jossa osa opiskelijoista on huomattavasti muita edellä. Opetukseen liittyvien tehtävien lisäksi osallistuin laitoksella järjestettäviin kokouksiin ja palavereihin, toimin tenttivahtina ja esittelin suomen kielen oppiainetta Tukholman yliopiston *Öppet hus* -tapahtumassa. Tietenkin osallis-

tuin laitoksen naisten kanssa myös loppukeväästä järjestettävään Våruset-lenkkeilytapahtumaan ja sen jälkeiseen herkutteluun.

Puolen vuoden aikana sain kattavan kuvan yliopistolla työskentelestä ja suomen kielen opettamisesta vieraana kielenä. Muistelen kevättä lämmöllä ja olen kiitollinen korvaamattomasta työkokemuksesta ja mahdollisuudesta kurkistaa ruotsalaiseen yliopistomaailmaan.

Högre seminarier, forskarseminarier och gästföreläsningar 1988-2010

Marja Jakonen

En betydelsefull del av en institutions verksamhet är dess seminarieverksamhet. På finska institutionen/avdelningen för finskans så kallade högre seminarier har både inbjudna föredragshållare och institutionens egen personal presenterat sin forskning och sina resultat på föredrag, seminarier och gästföreläsningar. Seminarierna har varit och är ett viktigt forum för att utbyta idéer och tankar kring olika forskningsområden och -frågor samt knyta kontakter forskare, och andra intresserade, emellan. Att få inblick i pågående forskning inom finsk språk- och litteraturvetenskap och relaterade teman på plats i Stockholm har varit värdefullt. För att visa både den bredd och det djup i forskningen som seminariedeltagarna fått ta del av genom åren har det sammanställts en lista på föredragshållare och teman från de åren det finns sammanhängande dokumentation att tillgå. Samtidigt vill avdelningen för finska tacka alla föredragshållare genom åren för intressanta och intresseväckande föredrag.

1988

ALMQVIST, Ingrid (SU): Rapport från två aktuella lingvistikkonferenser

HUHTALA, Liisi (Helsingfors universitet): Historiallinen romaani Suomessa ja sen tutkimus

LAITINEN, Kai (Helsingfors universitet): Livet och solen: F.E. Sillanpää och hans tid

ERIKSSON, Riitta & FÄGERLIND, Ingemar (SU): Utvärdering av finskspråkig gymnasieutbildning i gymnasieskolan i Stockholm

PAUNONEN, Heikki (Tammerfors universitet): Helsingin slangin fonotaksi i/ Helsingfors slangens fonotax)

MEYRUEIX, Francois (Åbo universitet): Suomen ja ranskan partitiivi (Partitiven i finskan och franskan)

BRADEAN-EBINGER, Nelu (Budapest): Nutida kontakter mellan uraliska och indoeuropeiska språk i Centraleuropa och Norden

NEMVALTS, Peep (Tartu universitet/Uleåborgs universitet): Eestin ja suomen kontrastiivista tutkimusta (Estnisk-finsk kontrastiv forskning).

CEDERHOLM, Per-Erik (SU): Är Volter Kilpis historier värda att berättas?

1989

- NATCHEF, Eija (SU) Förs finska språket vidare? Föräldrars avsikter, samhällets stödåtgärder i förskoleåldern
- SULKALA, Helena (Uleåborgs universitet): Suomen kieli universaalien kuvauksessa. (Finskan plats i en beskrivning av språkliga universalier)
- INGO, Rune (Vasa högskola): Översättningsteori och översättningskritik
- KANGASHARJU, Helena (Finska handelshögskolan, Helsingfors): Suomalaisesta puhuttesta ja persoonaan viittaamisesta (Om finskt tilltal och personreferens)
- VIBERG, Åke & JUVONEN, Päivi (SU): Projektet Tvåspråkighet i skolan
- PARADIS, Michel (Montreal): Psycholinguistic Aspects on Bilingualism
- RAHI, Tuula-Riitta (SU): Murteen, kielen ja tapojen muutoksia Kalle Päätalon tuotannossa
- HAKULINEN, Auli (Helsingfors universitet): Det moderna finska talspråket och talspråksforskning
- LEINO, Pentti (Helsingfors universitet): Kieli ja kulttuuri (Språk och kultur)
- JÄRV, Harry (Stockholm): Mottagandet av Väinö Linnas romaner
- TAIPALE-MIESMAA, Riitta (SU): Renässans för forskningen om värmlandsfinskan
- WECKSTRÖM, Marja (SU): Kertoja Manillaköyden rakenneaineeksena (Berättarens funktion i 'Manillarepet')
- KARHU, Eino (Sovjets vetenskapsakademi, Petrozavodsk): Neuvosto-Karjalan kirjallisuus ja Kieliongelma. (Den sovjetkarelska litteraturen och språkproblematiken)
- PEURA, Markku (SU): Den sverigefinska skolfrågan
- LAINIO, Jarmo (Uppsala universitet/SU): Sverigefinnarnas talade finska-myt och verklighet
- PAUNONEN, Heikki (Tammerfors universitet): Föreläsningsserie om finsk sociolingvistik
- JOKINEN, Maija-Liisa (Uppsala universitet/SU): Yksi kieli, yksi mieli. Mitä niiden alla? Kirjallisia näkökulmia suomalaiseen semiosfääriin (Ett språk, ett sinne. Vad följer sig därunder? - Litterära aspekter på den finska semiosfären)
- HINT, Mati (Estland): Om estnisk språkpolitik
- RAJALA, Panu (Finland): F.E. Sillanpääs väg till nobelpriset i litteratur 1939
- RAHI, Tuula-Riitta (SU) Kalle Päätalo-päivät 1989 - raportti kesän seminaarista (Kalle Päätalo-dagarna 1989 - rapport från sommarens seminariedagar)
- HYLTENSTAM, Kenneth (SU): Tvåspråkighet hos äldre finska invandrare med demens

1990

- LOOG, Mai (Keele ja kirjanduse instituut, Tallinn): Tallinnan nuorison slangi (Ungdomsslangen i Tallinn).
- ÖIM, Haldur (Tartu Ülikool): An Approach to Discourse Analysis
- ANWARD, Jan (SU): Vad en allmänlingvist (som inte kan tala finska) tycker är särskilt intressant i finskan?
- AIKIO, Marjut (Tromsø universitet/Lapplands högskola, Rovaniemi): Metodfrågor i studiet av språkbyte bland samer i Finland
- AIKIO, Marjut (Tromsø universitet/Lapplands högskola, Rovaniemi): Beskrivning av en språkbytesprocess bland samer i Finland
- VARPIO, Yrjö (Tammerfors universitet): Föreläsningsserie om receptionsforskning
- LAINES-SVEIBY, Kati (SU): Kommunikation - att förstå varandra
- KIURU, Silva (Helsingfors universitet): Yllätyksiä vanhan kirjasuomen tutkimuksessa (Överraskningar som möter en vid forskning i äldre skriftspråk).
- HUSS, Leena (Uppsala universitet): Barnets tvåspråkiga vardag
- FORSMAN-SVENSSON, Pirkko (Umeå universitet): Kanslisvenska och kanslifinska
- TAIPALE-MIESMAA, Riitta (SU): Experiment med identifikation av värmlandsfinska

- SØNDERGAARD, Bent (Pädagogische Hochschule, Flensburg): Sprogforholdene indenfor den tyske minoritet i Danmark
- KIEFER, Ferenc (Ungerns vetenskapsakademi, Budapest): Om modalitet i ungerskan
- KIEFER, Ferenc (Ungerns vetenskapsakademi, Budapest): Aspektuttryck i ungerskan
- HERBERTS, Kjell (Vasa högskola): Den tvåspråkiga staden Vasa
- GOMBAR, Endre (Budapest): Suomen kulttuurin asema Unkarissa
- ALMQVIST, Ingrid (SU): Kommunikativ stil i förhandling - en internordisk undersökning.
- LINDGREN, Anna-Riitta (Tromsø universitet): Om morfologiska förändringar i flerspråkig miljö: exempel kvänsfinskan
- MARTIN, Maisa (Jyväskylä universitet): Amerikafinskans morfologi

1991

- GRÖNHOLM, Maija (Åbo Akademi): Ruotsalaislainojen morfologiset ja semanttiset muutokset suomen kielessä (Om morfologiska och semantiska förändringar hos svenska lånord i finskan)
- ANDERSSON, Paula & HJULSTAD-JUNTILA, Jorid (Göteborg/Tromsø): Projektet Nordens invandrarpråks utveckling
- DROBIN, ULF (SU): Om urspråk, urfolk och urhem: stamträdklassifikation exemplifierad med det indoeuropeiska stamträdet
- NIEMI, Juhani (Tammerfors universitet): Föreläsningsserie om litteratursociologisk forskning
- LEINO, Pentti (Helsingfors universitet): Introduktionskurs i kognitiv lingvistik
- OLKINUORA, Katri (Helsingfors universitet): Synonymian teoreettisista ongelmista (Om problem inom synonymiteorin).
- ROMPPANEN, Birgitta (SU): Att redigera finsk-svensk ordbok
- DAUN, Åke (SU): Är finnar och svenskar olika
- TAMMI, Pekka (Finlands akademi): Marja-Liisa Vartion novelli Marjapaikka (Marja-Liisa Vartios novell 'Blåbärsstället')
- ALMQVIST, Ingrid (SU): "Erot ovat vähäiset ja ilmeisesti satunnaisia." - Pluralpredikativets kasus: nominativ eller partitiv
- NUUTINEN, Olli (Københavns universitet): Finska, ett problem i Norden - Norden, ett problem i Finland - Are there any other problems? (Om språkpolitik i de nordiska länderna)
- LESKINEN, Juha (Tammerfors universitet): Föreläsningsserie: Itämerensuomalaisten kielten instruktiiivirakenteista ja niiden taustoista.
- FORSGREN, Tuuli (Umeå universitet): Samiska eller finska? Glimtar från en gammal språkdebatt (Om finskan och samiskan som kyrko- och undervisningsspråk i Torne och Kemi lappmarker)
- LANGACKER, Ronald (University of California, San Diego): Symbolic View of Grammar & Grammatical Traces of Some "Invisible" Grammatical Constructs
- HEDLUND, Tom (SU): Några linjer i den svenskspråkiga lyriken i Finland från 1800-talets början till våra dagar
- TOMPURI, Päivi & PELKONEN, Juhamatti (Riksradios finskspråkiga redaktion/Invandartidningen): Finskt mediaspråk i Sverige: principer och problem
- MAZZARELLA, Merete (Helsingfors universitet): Det trånga rummet: klaustrofob temat i finlands-svensk litteratur
- LINDQVIST, Kerstin & LAITINEN, Kai (Helsingfors universitet): Presentation av Eero Salmelainens Finska folksagor

1992

- IHONEN, Markku (Institutionen för de estetiska vetenskaperna, Tammerfors): Den moderna religiösa romanen i Finland
- WANDE, Erling (SU): Trender i kognitiv lingvistik. - Rapport från den andra internationella konferensen i kognitiv lingvistik, Santa Cruz

- LEHTO, Manja (Uppsala universitet): Inkeriläiset polttopisteessä (Ingermanländarna i brännpunkten - Om språket hos ingermanländare i Estland/Ingermanland, Finland, Kanada och Sverige)
- O GIOLLAIN, Diarmuid (University College of Cork): Language, Ethnic Identity and Ideology
- VIKBERG, Jüri (Tallinn): Estonians in Siberia
- LAINIO, Jarmo & SISSALA, Mirjam (SU): Språk och språkanvändning hos två generationer sverigefinnar - Rapport från arbetet inom FORTIS-projektet
- TOBÉ, Erik (Uppsala): Anders Hellant och den franska gradmätningsexpeditionen till Tornedalen på 1700-talet
- KOSKI, Mauno (Åbo Akademi): Eriaisia metaforatyyppjejä (Olika typer av metaforer)
- SUNDMAN, Marketta (Åbo Akademi): Konstruktioner med och utan subjekt i finska och svenska
- WAHLUND, Per Erik (Uppsala): Att översätta dramatik
- KALAJOKI, Atte (Uleåborg): F.M.Franzén suomalaisena - hänen käsitteensä isänmaastaan Suomesta ja äidinkielestään suomesta (F.M. Franzén som finne - hans uppfattning som fosterlandet Finland och om modersmålet finskan.
- VON HAHN, Walter (Universitetet i Hamburg): The Project VERMOBIL
- SKOLD, Tryggve (Umeå): Hur man skriver en finsk etymologi
- WINSA, Birger (U): Attityder till finskan i Tornedalen på 1960-talet och idag
- VAINIK, Ene (Tallinn): Suomen ja viron paikallissijajärjestelmän eroavaisuuksista kognitiivisen kieliopin mukaisesti. (Om skillnader mellan estniskans och finskans lokalkassystem - en kognitionsgrammatisk beskrivning)
- LUNDGREN, Ulla (SU): Kreativitet i tolkningen - prel. resultat från FIKON-projektet
- ALHONIEMI, Pirkko (Åbo Akademi): Den finska konstnärsromanen
- GRÖNHOLM, Maija (Åbo Akademi): Suomen verbimuotojen omaksuminen toisen kielen oppijalla (Inlärningen av finskans verbformer hos andraspråksinlärare)
- KARHU, Eino (Petroskoi): Karjalais-inkeriläinen kansanrunous ja Kalevala ('Karelsk-ingermanländsk folkdiktning och Kalevala)
- CEDERHOLM, Per-Erik (SU): Finlands litteratur i Sverige - presentation av ett forskningsprojekt

1993

- HAMMARBERG, Björn (SU): Om tvåspråkigas fonologi
- KALIN, Maija (Jyväskylä universitet): "Säg en gång till" - Indikationer på förståelseproblem i samtal med finska invandrare
- VUORELA, Katri (Uppsala universitet): Suomen vaikutus mustalaiskieleen (Om finskans påverkan på finska zigenares romani)
- RÄSÄNEN, Matti (Helsingfors universitet): Glottokronologian ydinsanasto ja sen relevanssi kielitieteellisenä käsitteenä (Om basordförrådet i glottokronologin och dess relevans som lingvistikiskt begrepp)
- PIETILÄ-VIINIKKA, Päivi (Åbo universitet): Aspects of Finnish-American English
- JOKINEN, Maija-Liisa (Stockholm/Uppsala): Presenterar sin nya finska litteraturhistoria och den av henne redigerade antologin över nyare finsk skönlitteratur och diskuterar urvalsproblem m.m.
- PUNTTILA, Matti (Helsingfors universitet): 1800-luvun kirjasuomen tutkiminen (Forskningen om 1800-talets finska skriftspråk)
- ERELT, Matti (Tallinn): Reduplikaatio suomessa ja virossa (Om reduplikation i finskan och estniskan)
- LARETEI, Käbi (Stockholm): Tal- och musikprogram: på temat EXIL
- ALMQVIST, Ingrid (SU): Språktypologi med inriktning på Östersjöområdet - en projektpresentation

PYÖLI, Raija (Ryska institutionen, Joensuu): Karelskan i ett brytningsskede? Ryskans inflytande på olonetskarelskan
SVANE, Brynja (Roskilde): Textproduktion och textperception - olika sätt att uppfatta en text
FORSMAN SVENSSON, Pirkko (Umeå universitet): Satsmotsvarigheter i 1600-talsfinska
RAAG, Raimo (Uppsala universitet): Kajsa Varg i Österled - den estniska översättningen av Hielpreda i Hushållningen för Unga Fruentimber från 1781
JÖNSSÖN-KORHOLA, Hannele (Helsingfors universitet): Amerikafinska
ERIKSSON, Riitta (SU): Tvåspråkig/tvåkulturell undervisning för invandrarelever

1994

VOIONMAA, Kaarlo (Göteborg): Aikuisten kielenomaksumisen tutkiminen: menetelmiä ja joitakin tuloksia. (Vuxnas språkinläring)
HOLLO, Taina (Tampere): Tornionlaakson suomi tutkimuskohteena (en presentation av NOS-H-projektet om tornedalsfinska)
KUURE, Olli (Uleåborg): Yksikielisen ja monikielisen kehityksen vertailua (En jämförelse av enspråkig och tvåspråkig utveckling)
ENGSTRAND, Olle & KRULL, Diana (SU): Durationskorrelat till kvantitet i svenska, finska och estniska
KOPTJEVSKAJA-TAMM, Masja (SU): Possessiva konstruktioner i cirkumbaltiska språk
WIIK, Kalevi (Turun yliopisto): On the Prosody in Finnish Dialects
SIMILÄ, Matti (Helsingfors): Tvåspråkiga som kontaktförmedlare över Bottenviken
TÖRNVIST, Egil (Universiteit van Amsterdam): Textat eller dubbat? - Babettes Gästebud som internationell film
NUOLIJÄRVI, Pirkko (Helsingfors universitet): Suomalaisen TV-keskustelun piirteitä (Typiska drag i finska TV-diskussioner)
RAJALA, Panu (Tammerfors universitet): F.E. Sillanpään pohjoismaisesta suuntauksesta (Om F.E. Sillanpääs nordiska inriktning)
PÄÄKKÖNEN, Irmeli (Uleåborgs universitet): K.N. Keckman och hans verksamhet som utvecklare av finska språket
PÄÄKKÖNEN, Irmeli (Uleåborgs universitet): Suomen kielen relatiivilauseen tutkimuksesta (Forskningen om finskans relativsats)
PETTERSSON, Torsten (Uppsala universitet): Vad krävs av en vetenskaplig undersökning

1995

LAINIO, Jarmo (SU): Sverigefinskan i en brytningstid
HARRER, Gabor (SU): Att uttrycka känslor på andraspråket
WANDE, Erling & WINSÄ, Birger (SU): Från tornedalsfinska till meän kieli - slutrapport från NOS-H-projektets språksociologiska del
PAUNONEN, Heikki (Helsingfors universitet): Suomen puhekielen muutostendenssistä
ENKVIST, Nils Erik (Helsingfors): Kontrastiv retorik
CHESTERMAN, Andrew (Helsingfors): Translation history and the acquisition of translator expertise
WANDE, Erling & WINSÄ, Birger (SU): Tornedalingsars språkliga lateralisering - en projektpresentation
VOIONMAA, Kaarlo (Göteborgs universitet): Verbet "kunna" och verbet "voida" - är det samma sak?
VARPIO, Yrjö (Tammerfors universitet): Uusi suomalainen kirjallisuushistoria (Det nya finska litteraturhistorieprojektet)
KIEFER, Ferenc (Ungerns vetenskapsakademi, Budapest): Verbala prefix i de ugriska språken som arealt fenomen
LEHTO, Manja: Inkerin suomi eri puolilla maailmaa (Ingermanländarnas finska i olika delar av världen)

- NIEMINEN, Kai (Helsingfors universitet): Japanilaisen lyriikan kääntäminen suomeksi (Överföring av japansk lyrik till finska)
- WANDE, Erling & WINSÄ, Birger (SU): Några intryck från ett par av sommarens konferenser: Brain Mapping 95 i Paris och ICLA 95 (kognitiv lingvistik) i Albuquerque, New Mexico
- WANDE, Erling (SU): Ord eller bilder på hjärnan? - Synpunkter på en berömd psykolingvistisk dikotomi
- LAINIO, Jarmo (SU): Sverigefinnarnas historia del III - Presentation av den avslutade delen i serien

1996

- NORDLING, Carl O. (Lidingö): En ny teori om finskans ursprung
- DE VRIES, John (Carleton University, Ottawa): Adventures in Demolinguistics
- URELAND, Sture & WORONKOWA, Olga (Mannheim/Vilnius): Kontaktypologie, Euro-linguistik und die Sprachen im Baltikum
- URELAND, Sture (Mannheim): Language Contact across the North Atlantic
- VABA, Lembit (Tallinn): Livische Tränen und estnische Morastinseln. Die baltischen m-Deverbale in den ostseefinnischen Sprachen
- VABA, Lembit (Tallinn): Balttilaisia lainasanoja itämerensuomalaisissa kielissä (Om baltiska låneord i östersjöfinska språk)
- HAKANEN, Aimo (Turun yliopisto): Suomen lausetyyppikuvauksen ongelmia (Om problem vid beskrivningen av finskans satstyper)
- LÖNNROTH, Maj & BERGSTRÖM, Håkan (SU): Om TV-översättning
- HUSS, Leena (Uppsala universitet): Skolan och minoriteterna på Nordkalotten
- WINSÄ, Birger (SU): Kan läs- och skrivefärdighet påverka språklig lateralisering?
- SÖDERMAN, Tiina (SU): Koillis-Viron rannikkomurteen sanastosta (Om ordförrådet i den estniska, nordostliga kustdialekten)
- HERNER, Eva (SU): Variationer i de svenska recensionerna av skönlitterär prosa översatt från finskan under 1960-talet: exemplet Hyry och Holappa

1997

- LAINIO, Jarmo (SU): Finnarnas historia i Sverige 3 - en presentation
- WINSÄ, Birger (SU): Afasi hos en tvåspråkig, tornedalsk informant
- HUSS, Leena (Uppsala universitet): Skolan och den mångkulturella utmaningen
- NISKA, Helge & WANDE, Erling (SU): Rapport från en workshop och ett symposium om simultantolkning
- KALLIOKOSKI, Jyrki (Helsingfors universitet): Finska som andraspråk från Helsingfors horisont
- LAINIO, Jarmo & WANDE, Erling (SU): Språk och identitet: sverigefinnar och tornedalingar
- YLI-VAKKURI, Valma (Åbo universitet): Persoonamuotojen käyttö diskurssipersooniin viitattaessa suomalaisessa keskustelussa
- WINSÄ, Birger (SU): Tvåspråkighetens socioekonomi
- CEDERHOLM, Per-Erik (SU): Volter Kilpi på svenska
- NESSER, Anne (Aarhus universitet): Presentation av projektet DANA (Dansk i Nordamerika)
- DE GEER, Eric (Uppsala universitet): Tornedalingar i förskingringen? Tankar kring ett projekt om den tornedalska befolkningsutvecklingen och flyttningsrörelsen
- ÖSTMAN, Jan-Ola (Helsingfors universitet): Om att fälla stamträd: pragmatik, kontrastlingvistik och språksläktskap i Östersjöområdet
- HUSS, Leena (Uppsala universitet): Maorisk revitalisering: intryck från en studieresa till Nya Zeeland

1998

- VIRTALA, Irene (SU/Cornell university, New York): Jämställdhetsidealet i Matti Kurikkas författarskap
- JUVONEN, Päivi (SU): Har finskan en bestämd artikel? Om kategorialitet och språkförändring
- LIF, Vera (Uppsala universitet): Namn och identitet. Självkategorisering eller kategorisering utförd av andra?
- LAINIO, Jarmo (SU): Finns det en framtid för finsk talspråksforskning i Sverige?
- CEDERHOLM, Per-Erik (SU): Topelius i Sverige.
- WECKSTRÖM, Marja (SU): Katri Valas och Karin Boyes bakgrund
- WINSÄ, Birger (SU): Utveckling av digital demokrati
- MARKIANOVA, Ludmila (Petroskoi): Karjalan nykytilanne (Karelskans situation idag)
- PEKKARI, Karl (Haparanda): Andlig och materiell kultur i Tornedalen - ett folkhögskoleperspektiv
- WINSÄ, Birger (SU): Genusobalans i giftermålsmonster över språkgränser i Tornedalen och Kalixbygden
- ROMPPANEN, Birgitta (SU): Finsk-svenska och svensk-finska ordböcker - presentation av forskningsmaterial för en avhandling i tvåspråkslexikografi
- YLI-VAKKURI, Valma (Åbo universitet): "Onko tämä sieltä?" - Paikan ilmaukset emotionaalisisessa kielenkäytössä
- RAAG, Virve (Uppsala universitet): Den estniska språkvården - främst i världen?
- LANGGÅRD, Per (Grönlands universitet): Språksituationen på Grönland

1999

- KANGASHARJU, Helena (Helsingfors universitet): Samanmielisyyden erimielisyydessä: keskustelijoiden liittoutuminen monen henkilön keskustelussa (Enighet i oenigheten: "kottelibildningar" i gruppdiskussioner)
- SCHMIDT, Helena & TENGSTRÖM, Leif (Sverigefinska skolan, Stockholm): Sverigefinska skolan i Stockholm
- LUNDÉN, Thomas (SU): Språket, staten och geografien
- VOSTHENKO, Tuula (SU): Taiteidenvälisistä kytkennöistä (kuvaamataide - kirjallisuus) suomalaisessa kaunokirjallisuudessa proosassa. Projektin esittely (Bildkonsten i den finska litteraturen. En projektpresentation)
- NISKA, Helge (SU): Textual processes and strategies in simultaneous interpreting
- PEURÄ, Markku (Sverigefinska skolan, Upplands Väsby): Sverigefinska skolan i Upplands Väsby
- LEINO, Pentti (Helsingfors universitet): Från lokalkasus till partikel - om partitivens utveckling i finskan
- LAINIO, Jarmo (SU): Sverigefinsk slang
- WANDE, Erling (SU): Finska och tornedalsfinska namnfrågor
- SAVOLAINEN, Matti (Uleåborgs universitet): Postkoloniala litteraturer och minoritetslitteraturer
- SAVOLAINEN, Matti (Uleåborgs universitet): Postcolonialism, Multiculturalism and the Task of the Intellectual: The Dilemma of Edward Said
- METSLANG, Helle (Helsingfors universitet): Tempuksesta ja aspektista viron kielessä (Om tempus och aspekt i estniskan)
- WINSÄ, Birger (SU): Autokstona minoriteter, minoritetsspråk och religioner - L1-litteralitet till socioekonomisk status ur ett europeiskt perspektiv

2000

- CUMMINS, Fred (University College Dublin): "Movements made audible" On Control and Coordination in Speech Production
- CUMMINS, Fred (University College, Dublin): Experimental results on speech rhythm across languages
- WANDE, Erling (SU): Rapport från 7:e internationella konferensen om minoritetsspråk i Bilbao
- HUSS, Leena (Uppsala universitet): Rapport från Seminar on Comparative Perspectives on Regional and Immigrant Minority Languages in Multicultural Europe i Oegstgeest, Holland
- ANDERSEN, Paul (Linköpings universitet): Diates i Kalevala: En språktypologisk undersökning
- KANTOLA, Janna (Helsingfors universitet): The Poet of Finland? Discussing Saarikoski
- KANTOLA, Janna (Helsingfors universitet): "Runous on neuvonpitoa": Intertekstuaalisuudesta Pentti Saarikosken runoudessa ("Poesi är förhandling": Om intertextualitet i Pentti Saarikoskis lyrik)
- VOSTHENKO, Tuula (SU): Interartistisen tutkimussuunnan metodeista (Om interartistisk forskningsmetodik)
- YLI-VAKKURI, Valma (Åbo universitet): Nykysuomen astevaihtelusta (Om stadiesväxlingen i nufinskan)
- JOKINEN, Maija-Liisa (Tammerfors universitet): Suuret suomalaiset kertomukset - ja pienet (Stora finska berättelser - och små)
- GRÖNDAHL, Satu (Uppsala universitet): "Pihlaja on pyhä puu." - Suullisen ja kirjallisen kulttuurin kohtaamisista ruotsinsuomalaisessa ja tornionlaaksolaisessa kirjallisuudessa ("Rönnen är ett heligt träd." - Möten mellan muntlig och skriftlig kultur i sverigefinsk och tornedalsfinsk litteratur)
- LAINIO, Jarmo & WINSA, Birger (SU): Erfarenheter från konferensen Sociolinguistics 2000, Bristol
- SULKALA, Helena (Uleåborgs universitet): Suomi/viron kontrastiivista tutkimusta (Kontrastiv språkforskning i estniska/finska)
- HÄKKINEN, Kaisa (Turun yliopisto): Miten ruotsin kieli on vaikuttanut suomeen? (Om hur svenskan har påverkat finskan)
- SLUNGA, Nils (Täby): Arbetsstugorna i norra Sverige
- WINSA, Birger (SU): Språkligt-kulturell infrastruktur i svenska Tornedalen
- RAAG, Raimo (Uppsala universitet): Från allmogemål till nationalspråk - om estniskans standardisering och modernisering
- PUNTTILA, Matti (Helsingfors universitet): Kieli ja identiteetti (Språk och identitet)
- PAUNONEN, Heikki (Helsingfors universitet): Helsingin slangin synty ja ominaispiirteet (Helsingforsslangens uppkomst och dess särdrag)

2001

- NILSEN, Hilde (Universitetet i Tromsø): Norsk-Kvensk språkkontakt - Syntaksen i en norsk dialekt i et kvenskt område
- VIRTALA, Irene (SU): Finländska krigsbarns biografier
- HUUMO, Tuomas (University of Turku): Quantity, Aspect and a Viewpoint: A Cognitive Linguistic Analysis of the Finnish Partitive Subject
- RIIKONEN, Hannu (Helsingfors universitet): Pentti Saarikoski och Thomas Warburton som översättare av Joyces Ulysses
- EHRNEBO, Paula (Stockholm): Ruotsinsuomalainen kielenhuolto - nykyinen toiminta ja tulevaisuuden haasteita (Sverigefinska språkvård - dagens verksamhet och utmaningar inför framtiden)

- LAINIO, Jarmo (SU): Enemmistö- ja vähemmistökielet Ruotsin nuorisokoulussa (Minoritets- och majoritetsspråk i den svenska ungdomsskolan)
- KUOPPA, Harriet (Umeå universitet): Kvänerna - en finsk-ugrisk minoritet på Nordkalotten
- BORIN, Lars (SU): Datorbaserade korpusar
- VUONOKARI, Erkki (SverigeFinländarnas arkiv): Pölyt pois arkistosta. Identiteettiä ja profiilia etsimässä. (Damma av arkivet. På jakt efter en identitet och en profil)
- WINSA, Birger (SU): Språkligt-kulturell infrastruktur i nordsvenska och nordfinska kommuner
- ROMPPANEN, Birgitta (SU): Några aspekter på utvecklingen av den finsk-svenska ordboken från 1600-talet fram till i dag
- HILTUNEN, Erkki (Jyväskylä): Mielikuva, kieli ja kuva (Den mentala bilden, språket och bilden)
- ROSENBERG, Thomas (Helsingfors): Syskonsjälar? - Om hatkärleken mellan svenskt och finskt i historiskt perspektiv

2002

- VAN GESSEL, Mark (Århus universitet): "Jag och morsan brukar tala finska." – Om språkbruk och attityder bland åländska ungdomar med finsk bakgrund
- LAINIO, Jarmo (SU): Kolmikielisyys - tuore kaksikielisyden ulottuvuus. Koulumaailman kehityksistä Euroopan Unionissa (Trespråkighet - nya aspekter på tvåspråkighet. Om utvecklingen inom skolans värld i Europeiska unionen)
- KANGASSALO, Raija; NEMVALTS, Peep & WANDE, Erling (Umeå universitet/Tallinns pedagogiska universitet/SU): Östersjöfinsk syntax i Sverige: de grammatiska kasusen i meänkieli, sverigeesniska och sverigefinska
- ELENIUS, Lars (Luleå tekniska universitet): Både finsk och svensk - Modernisering, nationalism och språkförändring i Tornedalen 1850-1939
- DE GEER, Eric (SU): Om antal och värdering av finska ortnamn i Sverige. Hur många, och vilka, fanns på svenska normativa kartor under det förflutna seklet?
- VALJUS, Tuomo (Svenska kyrkans kyrkokansli, Uppsala): Ruotsin kirkon virsiä suomen kielellä (Svenska psalmer på finska)
- KIVILAAKSO, Sirpa (Helsingfors universitet): Vuosisadanvaihteen taidesatu - écriture féminine? Symbolinen ilmaisukeino tukahdutetulle feminiiniselle luovuudelle. Kielletyn feminiinisen symbolisia heijastumia Anni Swanin saduissa. (Sekelskiftets konstsa som écriture féminine. Ett uttryck för de feminina och förkvävda - Reflexioner kring ett urval av Anni Swans sagor)
- HUSS, Leena (Uppsala universitet): Språklig och kulturell revitalisering bland minoriteterna på Nordkalotten
- TARKIAINEN, Kari (Helsingfors): Stockholmsfinnen genom stadens historia fram till andra världskriget
- DE GEER, Eric (SU): Finländarna i Stockholm efter andra världskriget - geografiska, demografiska och nutidshistoriska aspekter
- BAGERSTAM, Erik: Mitt sa finnen om Stockholm i 750 år - en föreläsning om finskt språk och finsk kultur i ännu 750 år.
- JÄRV, Harry: Marcus Sigfridsson - österbottning i Stockholm (1607-1646) som blev bokbindareämbetets förste älderman
- CEDERHOLM, Per-Erik & VOSTHENKO, Tuula (SU): Stockholm i den finska skönlitteraturen
- SEIM, Jaan (Estniska skolan, Stockholm): Estniska skolan i Stockholm
- MEINANDER, Henrik (Helsingfors): Finska politiska flyktingar i Stockholm under äldre tid
- LAINIO, Jarmo (SU): Unga sverigefinnar tar till orda - En liten studie av sverigefinska och trespråkighet bland unga stockholmare
- WANDE, Erling (SU): Finska institutionen vid Stockholms universitet och dess roll för finskan i Stockholm

SEDERHOLM, Jan: Finländsk musik ur Stockholms perspektiv.
KIIVER, Veikko: Estniska musiker i Stockholm.

2003

- LAINIO, Jarmo & WANDE, Erling (SU): Sociolingvistik och språkplanering - Rapport från en internationell konferens i Ürtjei i norditalienska Sydtyrolen
GRÖNDAHL, Satu (Uppsala universitet): Litteraturens gränsländ: Invandrar- och minoritetslitteratur i nordiskt perspektiv
WANDE, Erling (SU): Whorf på väg tillbaka? Synpunkter på Neo-Whorfianismen och finskan
WANDE, Erling & WINSÄ, Birger (SU): Kalottisuomen sanakirja - Norkalottfinsk ordbok
MUHONEN, Anu (SU): English Voices in Finland and Sweden: Finnish, Finglish, Finndish or English?
VOSTHENKO, Tuula (SU): Bildkonstnärliga verk i finsk skönlitterär prosa
WILLIAMS, Collin (Cardiff University): Framgångsrik språkpolitik
HEIKKINEN, Merja-Liisa (SU): Erimielisyden ilmaiseminen keskustelussa (Uttryck för oenighet i gruppsamtal)
YLIKIISKILÄ, Antti (Mälardalens högskola): Tvåspråkiga skolbarns verbanvändning i svenska
DE GEER, Eric & WANDE, Erling (SU): Finska sjönamn i Mellansveriges finnmarker - Rapport från en fältarbetsexpedition
DE SMIT, Merlijn (SU): Ruotsin kielen vaikutus kirjasuomeen (Svenskans påverkan på det finska skriftspråket)
CEDERHOLM, Per-Erik; PESONEN, Sari; WANDE, Erling & WINSÄ, Birger (SU): Rapporter från några av sommarens och höstens konferenser
PESONEN, Sari (SU): Sverigefinskt tidningsspråk
HEIKKINEN, Merja-Liisa (SU): "Jag håller inte med!" Uttryck för oenighet och partitagande i inter- och intrakulturella samtal
CEDERHOLM, Per-Erik (SU): Synpunkter på kriminallitteraturen

2004

- NYSTRÖM, Eva (Uppsala universitetsbibliotek): Carl von Linnés kontakter med Finland
LAINIO, Jarmo (Mälardalens högskola): Europa 2004: A new framework for ALL languages? ... och gäller det för sverigefinska och meänkieli också? Rapport från en konferens i Tarragona Katalonien/Spanien febr. 2004
JOKINEN, Maija-Liisa (Tammerfors universitet): "Se on selvää puhetta, that's it!" Havaintoja uuden kirjallisuuden moniäänisyydestä ('Litteraturen har många röster - Det är klara verba, that's it!')
DE GEER, Eric (SU): Ett finskt förvaltningsområde i Mälarreionen. Bestämmelser och omfattning
KEEVALLIK, Leelo (Uppsala universitet): Från interaktion till grammatik. Finita verbformer i estniska telefonsamtal
EHRNEBO, Paula (SU): Ruotsin yhteiskuntaa kuvaavat sanat suomenkielisessä tekstissä (Svenska samhällsord i finskspråkiga texter i Sverige)
VOSTHENKO, Tuula (SU): Kuvaamataide Paavo Rintalan romaaneissa (Bildkonsten i Paavo Rintalas romaner)
WINSÄ, Birger (SU): Representation av finstktalande bland förtroendevalda inom fackföreningsrörelsen och i politiken - Delresultat och metodfrågor från ett nystartat projekt
DE SMIT, Merlijn (SU): Vanhan kirjasuomen neessiivirakenteet (Necessivkonstruktionerna i det äldre finska skriftspråket)

- HILTUNEN, Erkki (Jyväskylä): Miten kielikylvyssä opitaan? Kielen oppiminen - näkemällä ja kuulemalla, tekemällä ja puhumalla (Hur går inläringen genom språkbad till? Språkinläring via synen och hörseln, via handling och tal)
- WINSÄ, Birger (SU): Latinos: ett hot mot enspråkiga USA? Integration, assimilering och diskriminering av latinos i Kalifornien och USA
- PAUNONEN, Heikki (Helsingfors universitet): Kirjakieli ja puhekieli Helsingin puhekielen aineksina (Skriftspråks- och talspråksdrag i dagens helsingforsfinska talspråk)
- DE SMIT, Merlijn (SU): Finnish/Swedish language contacts in Finland: sociohistorical background
- LIF, Vera (Uppsala universitet): Nyttkomna namn i det svenska samhället
- DE GEER, Eric & WANDE, Erling (SU): De finskbaserade sjönamn i norr. Rapport från en fältarbetsexpedition
- VASQUEZ, Julian & WANDE, Erling (Umeå universitet/SU): Korpilombolo - den absoluta tillflyktsorten? Korpilombolo i svensk kontext och León de Greiff's Korpilombolo
- KANGASSALO, Raija (Mälardalens högskola): Havaintoja ruotsinsuomen kieliopillisten sijojen käytöstä (Iakttagelser om de grammatiska kasusen i sverigefinskan)
- NEMVALTS, Peep (SU/Pedagogiska universitet i Tallinn): Kasus sverigeeestniska. Rapport från projektet "Östersjöfinsk syntax i Sverige"

2005

- VAATTOVAARA, Johanna (Helsingfors universitet): Meänkieli Suomen tornionlaaksolaisnuorten näkökulmasta (Meänkieli ur finska tornedalsungdomars perspektiv)
- NYSTRÖM, Gunnar & SAPIR, Yair (Uppsala universitet): Älvdalska - Sveriges nästa minoritetsspråk
- STRASZER, Boglárka (Uppsala universitet): Matkalla suomen kielen ääntämisen oppimiseen. Kokemuksia alkeisoppijoiden prosodisten piirteiden kehittymisestä RSI-ohjelman avulla. (På väg mot ett gott uttal i finska. Erfarenheter från utvecklingen av prosodiska färdigheter hos nybörjare i datorstödd undervisning med RSI)
- NEMVALTS, Peep (SU/Pedagogiska universitet i Tallinn): Kasus sverigeeestniska. Rapport från projektet "Östersjöfinsk syntax i Sverige"
- HYLTENSTAM, Kenneth (SU): Situation för kvänka och meänkieli. Ett jämförande perspektiv
- WINSÄ, Birger (SU): Är tornedalingar och sverigefinländare diskriminerade i politiken och i yrkeslivet? Representation av sverigefinländare och tornedalingar i riksdagen och i olika yrkeskategorier
- VOSTHENKO, Tuula (SU): Paavo Rintala Kalevan kolumnistina (Paavo Rintalas verksamhet som kolumnist i Kaleva)
- VIRTALA, Irene (SU): Finländska krigsbarn i skönlitteraturen
- NESSER, Anne (Mälardalens högskola): Rapport från ett forskningsprojekt om sverigefinska studenters språkliga reproduktion
- AMMONDT, Jukka (Jyväskylä universitet): "Aavan meren tuolla puolen..." Kaipaus suomalaisten voimavarana ("Bortom vida vatten, fjärran finns ett land..." Längtan som en finländsk kraftresurs)
- DE SMIT, Merlijn (SU): Mechanisms of conduct-induced structural change. Old Finnish as an example
- ALHO, Irja (Joensuu yliopisto): Iso suomen kielioppi (Stora finska grammatiken)
- SOILA, Tytti (SU): Fem sånger om den eldröda blomman
- HEIKKINEN, Merja-Liisa (SU): "Även om jag inte håller med dig..." Om strävan efter konsensus i muntliga meningsutbyten
- DE GEER, Eric & WANDE, Erling (SU): Om konsten att intervjua sjöar med finska namn: vilka av Finlands 100 000 sjöar skall vi granska?

2006

- RISUNEN, Yrjö (SR Sisuradio): Vähemmistöradio myös enemmistön asia! (Minoritetsradion en angelägenhet även för majoriteten)
- TOMPURI, Päivi (SVT): SVT:s finskspråkiga TV-verksamhet
- AMMONDT, Jukka (Jyväskylän universitet): Teksti ja tulkinta. Pohdintaa poettisen tekstin ominaisuuksista (Texten och tolkningen: en diskussion om den poetiska textens egenskaper)
- DE SMIT, Merlijn (SU): Relatiivisana 'kuin' vanhassa kirjasuomessa. Kielikontakti ja sisäisen rekonstruktio (Det relativa kuin i den gamla skriftfinskan: språkkontakt och intern rekonstruktion)
- EHRNEBO, Paula (SU): Ruotsin valtion viranomaisten ja laitosten nimet ruotsinsuomalaisissa lehdissä (Om etableringen av sverigefinska termer i sverigefinsk press)
- PESONEN, Sari (SU): Skrivet på sverigefinska - preliminära noteringar ur ett urval av tidsningsmaterial
- PAUNONEN, Heikki (Helsingfors universitet): Stadin kundin kartta - sosio-onomastinen katsaus 1900-luvun alkupuolen työläisluokkaisten poikien ja nuorten miesten kaupunkikuvaan (Helsingforskisens räjonger)
- PAUNONEN, Heikki (Helsingfors universitet): Synonymia Helsingin slangissa (Synonymi i Helsingforsslangen)
- SANTONEN, Pekka (Tammerfors/Stockholm): Kirjeenvaihtajana Tukholmassa (Som korrespondent i Stockholm)
- DE SMIT, Merlijn (SU): Alfred North Whitehead and the study of language change
- STRØMNES, Frode J. (Universitetet i Bergen): Mentala modeller, språk och tänkande
- CEDERHOLM, Per-Erik (SU): Juhani Aho's mottagande i Sverige efter sekelskiftet 1900
- VALIJÄRVI, Riitta-Liisa (Uppsala universitet): Lexikaliserade och grammatikaliserade konverb i finskan
- FORSGRÉN, Tuuli (Umeå universitet): Finland - ett land av smultron?

2007

- YLIKIIKILÄ, Antti (Högskolan i Dalarna): Bilden av finnar, sverigefinnar och samer i den svenska skolans läroböcker
- DE SMIT, Merlijn (SU): Revisiting pragmatism: Historical linguistics and process philosophy
- ISAKSSON, Bertil (Meän raatio/Sisuradio): Pajala Meän raatio - raatiota vastasyntyneellä kielellä (Vår radio - radio på ett nyfött språk)
- DE SMIT, Merlijn (SU): Necessitive constructions in Old Finnish
- ANDERSSON, Paula (Århus universitet): Necessiven i värmlandsfinskan
- WANDE, Erling (SU): Necessiven i meänkieli
- NEMVALTS, Peep (SU/Pedagogiska universitet i Tallinn): Necessiven i sverigeeestniskan
- KANGASSALO, Raija (Mälardalens högskola): Necessiven i sverigefinskan
- JÄRVIKIVI, Juhani (Åbo universitet): Om koordinationen mellan strukturella och semantiska faktorer vid processering av pronomen i talspråk - presentation av en studie med hjälp av ögonrörelsemetodik
- WANDE, Erling (SU): Ingarden, metaforer och interartiella relationer - några synpunkter på gränssnitten mellan språk- och litteraturvetenskap
- HOLMQVIST, Kenneth (Lunds universitet): Ögonrörelser och mentala bilder
- DE GEER, Eric & WANDE, Erling (SU): Namn- och kartforskning 2006: några konferensrapporter
- ROMPPANEN, Birgitta (Vasa universitet): "Kattsvansar och heta hundar". Kan en felaktig översättning vara rätt?
- DE SMIT, Merlijn (SU): From Kyökkisuomi to Kombuistaal: Historical Linguistics and Identity

2008

- WEDIN, Maud (FINNSAM, Falund): Den skogsfinska kolonisationen i Norrland
DE GEER, Eric & WANDE, Erling (SU): Finska sjönamn i Grue Finnskog. Norsk nationalism kontra lokalhistorisk revitalisering
LILJA, Niina (Jyväskylän universitet): Arkinen vuorovaikutus kielenoppimisen ympäristönä
SIITONEN, Kirsti (Åbo universitet): Pronominit hän ja se viittaamassa eläimiin, esineisiin ja ihmisiin
DE SMIT, Merlijn (SU): Secrets of the Finnish Passive
CEDERHOLM Per-Erik (Stockholms universitet): Juhani Aho i Sverige
KAUNONEN, Leena (Helsingfors universitet): Paavo Haavikon Talvipalatsi
DE SMIT, Merlijn (SU): "Minä tahdon anda sinun Lihas Linduin Taiwan alla ia Petoin maan päälle" Adessiivi ja allatiivi Eerikki Sorolaisen postillassa
DE SMIT, Merlijn (SU): Language and Roots

2009

- DE SMIT, Merlijn (SU): Structure and process in Old Finnish: Allative and adessive case-marking in Sorolainen's Postilla
LAINIO, Jarmo (SU): Finskan i Sverige och Europa - Om dess möjliga rättigheter och rätta möjligheter
MUHONEN, Anu (SU): "Mister Gates I am Sorry but"... Englannin tehtävistä nuorisoradiojuonnoissa
DE SMIT, Merlijn (SU): Old Finnish necessitive clauses-revisited
MARTIN, Maisa (Jyväskylän universitet): Cefling: Yleiseurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen lingvistinen perusta: toisen kielen oppimisen ja kielitaidon arvioinnin tutkimuksen yhdistäminen

2010

- WANDE, Erling (SU): "Synpunkter på Paivios dubbelkodningsteori"
JÄRVIKIVI, Juhani (Helsingfors universitet/Max Planck-Institut, Nijmegen): Eye-tracking as a tool to study language comprehension in children
WIENS, Stefan (SU): Presenterar metod och utrustning för ögonmättningsforskning
ALA-POIKELA, Virpi (SU): Presentation av ett avhandlingsarbete
TAMMI, Pekka (Tampere universitet): TYKSESSÄ ÄÄN KAA. Epäluotettavasta kertojasta muualla kuin fiktiossa
VILLSTRAND, Nils-Erik (Åbo Akademi): Gemensamt och separat i nutid och dåtid (egna forskningsrön)
JANSSON, Torkel (Uppsala universitet): Gemensamt och separat i nutid och dåtid (egna forskningsrön)
DE SMIT, Merlijn (SU): The passives of Old Finnish: a preliminary report
PAUNONEN, Heikki (Helsingfors): Reviirin rakentuminen ja kielelliset ilmaukset
SULKALA, Helena (Uleåborg universitet): Haaparannan koululaisten kielitilanteesta
LAINIO, Jarmo; NIEMINEN MÄNTY, Nadja & ALLARDT LJUNGGREN, Barbro (SU) "Delivarables och work packages – rapport från det internationella Ramprogram 7-projektet ELDIA (European Language Diversity for All)"
HUSS; Leena (Hugo Valentin-centrum, Uppsala universitet): Om språkliga revitaliseringsprojekt i Skandinavien.
DARQUENNES, Jeroen (Université de Namur, Belgien): Om språkpolitik i Belgien och dess grannländer
MUHONEN, Anu (SU): Terveisiä Thunder Baysta! FinnForum IX, Finland and the World, Past, Present and Future –konferenssikuumisia.
GREIDER, Göran & RAHIKAINEN, Agneta (Åbo Akademi): Om Dan Andersson och Edith Södergran – identitet och lyrik

Stockholms universitet: Aktuella notiser

Högsta betyget till Stockholms universitet i HSV-utvärderingar¹⁷

Högskoleverket har presenterat en sammanställning av sex års samlade utvärderingar. Stockholms universitet utmärker sig både genom det största antalet goda utbildningar och genom att bland de undersökta universiteten få minst antal ifrågasättanden av examensrätter.

- Stockholms universitet utmärker sig genom flest antal goda utbildningar. Högskoleverket har identifierat ett 90-tal sådana i landet. Inte mindre än 24 av dessa, en dryg fjärdedel, återfinns vid Stockholms universitet. Det är mer än dubbelt så många som vid något annat lärosäte. Trots att Stockholms universitet har genomgått närmare 70 granskningar är det bara en utbildning som har ifrågasatts. Vi har all anledning att vara nöjda, säger universitetets rektor Kåre Bremer.

De utbildningar vid Stockholms universitet som har fått särskilda goda omdömen av Högskoleverkets bedömargrupper är astronomi, biologi, datalogi, datavetenskap, data- och systemvetenskap, filmvetenskap, teater- och dansvetenskap, fysik, geovetenskap, historia, informatik, kemi, kulturgeografi, finska, latin, litteraturvetenskap, meteorologi, nationalekonomi, nederländska, praktisk och teoretisk filosofi, spanska, statistik, statsvetenskap och svenska/nordiska språk.

Kommentar i [rektors blogg](#).

1 700 utvärderade utbildningar

År 2000 fick Högskoleverket (HSV) i uppdrag av regeringen att under sex år utvärdera all grund- och forskarutbildning som leder fram till en examen. Sedan dess har cirka 1 700 högskoleutbildningar granskats av 900 bedömare från Sverige och andra länder. Resultaten har nu sammanställts i en rapport. Där framträder en bild som visar att svensk

---

¹⁷ (Hämtat 2010-10-25 från Stockholms universitets hemsida / Aktuella notiser <http://www.su.se/pub/jsp/polopoly.jsp?d=851&a=20030>)

högre utbildning generellt sett håller god kvalitet, även i ett internationellt perspektiv. Samtidigt visar rapporten på ett flertal problem och brister.

I en debattartikel i Dagens Nyheter skriver Högskoleverkets chef Sigbrit Franke tillsammans med HSV-medarbetarna Clas-Uno Frykholm och Ragnhild Nitzler att den snabba utbyggnaden av högskolan inte åtföljts av motsvarande resursförstärkningar. Bristen på ekonomiska resurser har lett till att antalet undervisningstimmar per vecka har minskat och att fler studenter undervisas i allt större grupper. Studerandegrupperna har också blivit mer heterogena, vilket ställer större krav på lärarnas pedagogiska förmåga. Studenternas bristande förkunskaper i exempelvis svenska, matematik, språk, kemi och historia påtalas ofta. Samtidigt säger studenter inom vissa utbildningar att studietakten är för låg och att kraven är för lågt ställda.

Brist på forskarutbildade lärare

Inom många utbildningar råder stor brist på forskarutbildade lärare. Bristen på resurser och tid har också inneburit att lärarnas kompetensutveckling och egen forskning fått stå tillbaka. Brister i forskningsanknytning och internationalisering av undervisningen är andra problem som ofta lyfts fram. Även inom forskarutbildningen finns det brister, bland annat förekommer det stora skillnader i krav på kurser och avhandlingsarbete till och med inom samma ämne.

Krav på samverkan

Av de 1 700 utbildningar som granskats är det närmare 11 procent som uppvisat så allvarliga brister att examensrätten ifrågasatts. Utbildningar som förbereder för verksamhet inom skola, vård och omsorg hör till dem som kritiserats mest.

”Profilering, samverkan och koncentration” är, enligt skribenterna, tre ledord för att komma åt de problem som finns. Vissa lärosäten borde kanske inriktas mer mot forskning och forskarutbildning medan andra tar ett större ansvar för grundläggande utbildning. Samverkan mellan lärosäten, eller koncentration av vissa utbildningar till ett mindre antal starka miljöer, är andra sätt att stärka kvaliteten.

Men för att åstadkomma detta vill HSV se ändringar i resurstilldelningssystemet. 5-10 procent av resurserna bör fördelas utifrån bedömningar av utbildningarnas kvalitet. ”En sådan åtgärd skulle vara gene-

rellt kvalitetsdrivande, även för utbildningar som håller god kvalitet. På så sätt stimuleras också de mindre lärosätena att samverka för att stärka kvaliteten, eller att profilera sig och satsa på ett mindre antal utbildningar där god eller mycket god kvalitet kan uppnås. Högskoleverkets nya kvalitetssäkringssystem för kommande sexårsperiod rymmer möjligheter att ta fram underlag för beslut om resurstilldelning. Vi kan med smärre modifieringar av nuvarande utvärderingsmodell identifiera de utbildningar som inte håller en godtagbar kvalitet, de som håller en godtagbar eller god kvalitet och de som håller en mycket god eller excellent kvalitet.”

Skribenterna signalerar även att att Högskoleverket inte heller är främmande för tanken att i framtiden även granska och kvalitetsbedöma forskning.

Kirjoittajat / Författarna

VIRPI ALA-POIKELA on syntynyt ja kasvanut Ruotsissa. Hän valmistui filosofian maisteriksi Tukholman yliopiston Kaksikielisyystutkimuskeskuksesta vuonna 2006. Sivuvaineina hän opiskeli mm. suomea, yleistä kielitiedettä, ruotsia, viroa ja meänkieltä. Maisterintutkinnossaan Ala-Poikela tarkasteli muutaman södertäljeläisnuoren kielellisiä asenteita ja sosiolingvivististä tietoisuutta. Kandidaattitutkielmassaan Ala-Poikela vertaili mielikuvia, joita suomen kielen paikanilmaukset ja ruotsin kielen prepositioilmaukset kielten puhujissa synnyttävät. Väitöskirjatyössään Ala-Poikela haluaa tarkastella sitä, miten kieli ja ajattelu vaikuttavat toisiinsa sekä sitä, johtavatko suomen ja ruotsin kielelliset eroavaisuudet kognitiivisiin eroavaisuuksiin näiden kielten puhujien välillä.

INGRID ALMQVIST var anställd på Finska institutionen 1980-1995. 1987 disputerade hon i finska med avhandlingen *Om objektmarkering i negerade satser i finskan*. Mellan 1995 och 2007 arbetade hon som språkexpert på Scania, där hon ansvarade för kvalitetssäkringen av den fordonstekniska dokumentationen, både på käll- och målspråk. Tillsammans med Institutionen för datorlingvistik vid Uppsala universitet deltog Almqvist i arbetet med att bygga upp en datoriserad språkgranskare för svensk källtext och att träna ett maskinöversättningssystem för svenska – engelska. Jag ansvarade också för uppbyggnaden av en flerspråkig termdatabas på Scania och ledde en enhet inom Scania med ansvar för fordonsteknisk terminologi. Hösten 2007 blev Almqvist föreståndare/projektledare för EparIT (Engelska parkens informationsteknologiska centrum), ett strategiskt fakultetsövergripande projekt vid humanistiska fakulteten på Uppsala universitet med uppgift att stötta IT i forskning och utbildning. Sedan hösten 2009 är hon föreståndare på Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet.

ERIC DE GEER föddes i Stockholm i en familj där far, farfar och morfar varit forskare. Fil. licentiatexamen i kulturgeografi vid Stockholms universitet och fil. dr och docent i historia vid Uppsala universitet. De Geers avhandling handlade om migration och influensfält i Norden. Han har publicerat ett större antal studier rörande migration i Sverige och Finland samt om migration till Sverige från olika länder. Han har även engagerat sig för den ingermanländska exilgruppen. De Geer har under ett halvsekel årligen (1953-2003) företagit forskningsresor i Finland för migrationsstudier.

MERLIJN DE SMIT on opiskellut suomalais-ugrilaista kielentutkimusta Groningenin ja Turun yliopistossa. Hän työskenteli suomen kielenosastolla tutkijaopiskelijana v. 2003–2007, ja väitteli aiheesta *Language contact and structural change: An Old Finnish case study*. Väitöskirja käsitteli suomalais-ruotsalaisia kielikontakteja vanhan kirjasuomen syntaksin alalla. De Smit on vuodesta 2008 lähtien toiminut tutkijanassistenttina Balttilaisten kielten, suomen ja saksan kielen laitoksessa. Hänen tutkimusaiheena on subjekti- ja objektimerkinnän kehitys vanhassa kirjasuomessa. De Smitin tutkimussuuntauksia ovat vanhan kirjasuomen lisäksi kielen muuttuminen yleensä, suomalais-ugrilaisten kielten alkuperä ja keskinäiset sukulaisuussuhteet sekä kielikontaktin mekanismit ja teoreettiset ongelmat. Hän on julkaissut artikkeleita mm. vanhan kirjasuomen kieltoverbistä, historiallisen kielitieteen filosofisesta kehyksestä ja vanhan Helsingin slangista. Laitoksessa DE Smit on opettanut v. 2003 lähtien mm. suomen kielen variaatiota ja historiallista taustaa käsittelevillä kursseilla, yleisen kielitieteen ja suomen kieliopin kursseilla.

PAULA EHRNEBO on filosofian tohtori. Hän oli 1970-luvun puolivälissä perustamassa Suomen kielen laitokseen tulkki- ja kääntäjäkoulutusta ja toimi sitten viisitoista vuotta tulkkien ja kääntäjien opettajana. Sen jälkeen hän siirtyi Ruotsinsuomalaisen kielilautakunnan toiminnaajohtajaksi ja kun suomen kielen huolto 2006 liitettiin Kielineuvostoon, hänestä tuli neuvoston varajohtaja. Kielenhuoltajana toimiessaankin hän oli laitoksessa tuntiopettajana. Nyt Paula Ehrnebo on eläkkeellä.

RIINA HEIKKILÄ on opiskellut suomea Tukholman yliopistossa. Heikkilä työskentelee suomen kielen kielenhuoltajana Kielineuvostossa sekä toimii myös suomen kielen tuntiopettajana Tukholman yliopiston suomen kielen osastolla. Tämän lisäksi hän opettaa suomea myös Suomen Tukholman instituutissa sekä toimii freelancekääntäjänä- ja tulkkina mm. Ruotsin televisiossa.

MARJA JAKONEN aloitti työuransa Ruotsissa vuonna 1969 ravintola-alalla, josta se jatkui elintarvikekaupoissa ja sairausvakuutuslainsäädännössä. Tukholman yliopistossa Jakonen aloitti toimistovirkailijana vuonna 1986. Vuodesta 1988 lähtien Jakonen on työskennellyt suomen kielen laitoksella ja toimii nyt toimistopäällikkönä Balttilaisten kielten, suomen ja saksan laitoksella.

JARMO LAINIO, professor i finska, vid Mälardalens högskola 2003-, vid Stockholms universitet 2008-. Han föddes 1955 i Ulvila/Ulvsby i Finland. Familjen kom till Sverige 1959. Lainio studerade engelska, tyska, finsk-ugriska språk, ryska och öststatskunskap vid Uppsala universitet 1975-79. Våren 1981 var han stipendiat vid Helsingfors universitet. Lainio disputerade 1989 med avhandlingen *Spoken Finnish in Urban Sweden* (Uppsala universitet). 1990-91 var han gästforskare vid University of Ottawa, Kanada. Under 1990-talet var Lainio projektledare, forskare och lärare vid Finska institutionen och Centrum för tvåspråkighetsforskning (Stockholms universitet). Lektor i tvåspråkighetsforskning vid Centret 1998-2003. Lainio blev docent 1994 (Tammerfors universitet) i finska, speciellt sociolingvistik. År 2000 -

2003 innehade han en forskartjänst vid Vetenskapsrådet, med inriktning mot finskan i Sverige. Fr.o.m. 2003 byggde han upp Finskt språk- och kulturcentrum vid Mälardalens högskola. Lainios vetenskapliga arbete har sina rötter främst i finsk dialektologi, språksociologi, sociolingvistik och tvåspråkighetsforskning. Under senare år har Lainio också inriktat sig mot minoritetsspråk, utbildningsvetenskap och språkpolitik, inom forskning, ett handfulla europeiska projekt (Ramprogram 7; HERA bl a) och som Sveriges expertrepresentant i Expertkommittén för övervakning av Europarådets Stadga för landsdels- eller minoritetsspråk.

NIINA LILJA on tutkija Jyväskylän yliopiston kielten laitoksessa. Hänen väitöskirjansa *Ongelmista oppimiseen. Toisen aloittamat korjausjaksot kakkoskielissä keskustelussa* tarkastetaan joulukuussa 2010. Hän on kiinnostunut suomen kielen käytöstä ja oppimisesta toisena ja vieraana kielenä. Tukholman yliopistossa hän on ollut vaihto-opettajana

MAJ LÖNNROTH blev pol.mag. vid Åbo universitet 1981, högre tolkutbildning i finska, SU 1983-84. Lönnroth är auktoriserad tolk med specialkompetens som sjukvårds- och rättstolk sedan 1985, och hon arbetade med tolk- och översättarutbildningen vid Finska institutionen som vikarierande utländslektor och studierektor 1989-2000 och nyhetsöversättare på Finska redaktionen vid SVT 1990-2000, uppdrag som kontakttolk fr o m 1985 och som konferenstolk sedan 1990. Lönnroth flyttade till Finland 2001 och numera arbetar som frilanstolk.

MARJUT MARKKANEN syntyi Boråsissa 1976. Hän opiskeli suomea Tukholman yliopiston suomen kielen laitoksella 1997–1999 ja viroa 2003–2005. Samalla laitoksella hän opiskeli myös 2002–2004 luovan suomen kirjoittamista. Vuonna 2005 hän toimi asiatekstikäännöskurssin opettajana. Hän on toiminut vapaana kääntäjänä vuodesta 2002 lähtien ja kääntää mm. aikuisten- ja lastenkirjoja, elokuvia ja TV-sarjoja sekä asiatekstejä. Hän on tähän mennessä kääntänyt esim. Leena Lehtolaista, Reijo Mäkeä ja Peter von Baghia.

ANU MUHONEN valmistui filosofian maisteriksi Jyväskylän yliopistosta vuonna 2002, pääaineena hänellä olivat suomen ja englannin kieli sekä sivuaineena suomalainen kirjallisuus, puheviestintä sekä kulttuurienvälinen viestintä. Opetusharjoittelussa Muhonen erikoistui suomi toisena ja vieraana kielenä -alaa ja pedagogiikkaan yliopistotasolla. Gradussaan *When you can ask a question, you have already understood something about the problem, Students' questions during the CSCL Nettilehtori-pilot project* Muhonen tarkasteli kollaboratiivista suomi vieraan kielenä -opettamista viiden Pohjois-Amerikan yliopiston välillä ns. Nettilehtori-pilotti projektissa. Tekeillä olevassa väitöskirjatyössään, jonka työotsikko on *Finnish, Finglish, Swenglish or English? Code Switching, Multilingualism and Polyphony within the Finnish and Sweden Finnish Youth Radio Context*) Muhonen tarkastelee monikielisyttä suomenkielissä nuorisoradiossa.

HEIKKI PAUNONEN valmistui ylioppilaaksi Helsingin normaalilyseosta 1964, filosofian maisteriksi Helsingin yliopistosta 1968 ja filosofian tohtoriksi 1975. Hän on toiminut Muoto-opin arkiston assistenttina 1967–1972, Suomen Akatemian tutkijana 1972–1976, Tampereen yliopiston suomen kielen professorina 1976–1998 ja Helsingin yliopiston suomen kielen dosenttina 1975–. Paunoselle myönnettiin Tieto-Finlandia-palkinto 2001, Tukholman yliopiston kunniatohtorin arvo 2004 ja englantilainen H. J. Dyos -palkinto 2009. Paunosen tutkimusalat ovat sosiolingvistiikka ja kielisosiologia, dialektologia, morfologia, Helsingin slangi ja kaupunkinimistö sekä -historia

ANNA-MARIA PELTOMÄKI on suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelija. Tällä hetkellä hän kirjoittaa gradua Tampereen yliopistossa suomen kielen oppiaineesta, hänen aiheensa ovat direktiivit S2-oppikirjoissa. Sivuaineina hänellä ovat Suomen kirjallisuus, kasvatustieteet ja opettajan pedagogiset opinnot. Hän valmistuu filosofian maisteriksi ja suunnittelee hakeutuvansa työuralle johonkin yliopistoon ulkomaille. Peltomäki opettaa aikuiskoulutuskeskuksessa suomea maahanmuuttajille.

SARI PESONEN valmistui filosofian kandidaatiksi Tukholman yliopistosta 1996 pääaineena suomen kieli ja sivuaineina lingvistiikka ja pedagogiikka. Tutkintotyössään hän käsitteli dialogipartikkeleita *kyllä* ja *joo* ruotsinsuomalaisten puheessa. Hän on opettanut suomea toisena ja vieraana kielenä ja äidinkielenä Tukholman yliopistossa vuodesta 1995 lähtien. Hän on suomen kielen osaston opettaja ja opintorehtori. Pesonen on julkaissut mm. suomi vieraana kielenä -oppikirjan.

BIRGITTA ROMPPANEN (professor emerita) flyttade till Sverige 1957, har vuxit upp som tvåspråkig och innehar dubbelt medborgarskap. Romppanen var åren 2004-2009 professor i modern finska vid universitetet i Vasa i Finland, där hon avlade doktorsexamen år 2001. Hennes doktorsavhandling har titeln ”*Från målspråk till källspråk – utvecklingen av den tvåspråkiga finsk-svenska och den enspråkiga finska ordboken* (Acta Vasaensia Vasa). Hennes forskningsintressen är lexikografi, tolkning, översättning och tvåspråkighet. Sin första akademiska lärartjänst hade hon som lektor i svenska vid Kouvola språkinstitut i Finland (1972-1975), därefter har hon varit anställd som utländsk lektor och universitetslektor i finska vid Stockholms universitet, till större delen inom tolk- och översättarutbildningen. Åren 1983-1987 var Romppanen kulturattaché vid Svenska ambassaden i Helsingfors, senare (1990-1996) huvudredaktör för den stora finsk-svenska ordboken vid förlaget WSOY. Hon har haft olika expert- och utredningsuppdrag, bl a inom ett flertal arbetsgrupper för utvecklandet av tolk- och översättarutbildningarna vid Stockholms universitet och vid Vasa universitet. Hon har i utbildningsstyrelsens regi varit med om att utforma ett nytt auktorisationsprov för translatorer i Finland. Hon har också medverkat som språkexpert vid olika typer av prov i finska vid Kommerskollegiet och Kammarkollegiet i Stockholm. Bland de olika förtroendeuppdrag som Romppanen haft kan nämnas uppdragen som ledamot och vice ordförande i styrelsen för Sverigefinska skolan i Stockholm, som vice ordförande och ordförande i Sverigefinska språk-

nämnden (2001-2006), vidare innehar hon uppdraget som ordförande i Examensnämnden för translatorer vid Utbildningsstyrelsen (2008-2012). Romppanen har tilldelats förtjänsttecknen Riddartecknet av Finlands Vita Ros Orden, 1988, Och Riddartecknet av I:a klass Finlands Lejons Orden, 1996.

KIRSTI SIITONEN on Turun yliopiston suomen kielen määrääikainen professori Hän on toiminut vuodesta 1976 suomen kielen ulkomaalaisopetuksen parissa. Hän on ollut Suomen kielen ja kulttuurin lehtorina Saksan liittotasavallassa Münsterin ja Göttingenin yliopistossa sekä vierailevana professorina Itävallassa Wienin yliopistossa ja opettanut suomea toisena kielenä Jyväskylän ja Turun yliopistossa sekä ollut ERASMUS- ja FINNPLUS-opettajana useissa eri yliopistoissa, mm. Tukholmassa.

HELENA SULKALA (Professori, FT) on Oulun yliopiston kasvatti. Hän on valmistunut filosofian maisteriksi 1971, lisensiaatiksi 1974 ja tohtoriksi 1981. Sulkala on toiminut Oulun yliopistossa suomen kielen tutkijana ja opettajana (assistenttina, amanuenssina, lehtorina, apulaisprofessorina) ja vuodesta 1997 lähtien suomen kielen professorina. Sulkala on hoitanut professorin virkaa Tukholman yliopistossa vuonna 1986 ja ollut vierailevana professorina v. 1996 Upsalan yliopistossa. Sulkala on tehnyt aktiivisesti tutkimusyhteistyötä virolaisten tutkijoiden kanssa ja toiminut Viron tiedeakatemian tutkijaprofessorina Virossa. Sulkala on ollut opetus- ja tutkimusvierailuilla 22 (eurooppalaisessa ja venäläisessä) yliopistossa. Sulkalan tutkimusaloina ovat olleet sana- ja lausesemantiikka, kirjakielen kehitys, kontrastiivinen tutkimus, suomi toisena ja vieraana kielenä -tutkimus ja itämerensuomalaisten vähemmistökielten revitalisaatiotutkimus. Sulkala on johtanut kaksi Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamaa vähemmistökieliprojektia (1999–2001 ja 2004–2007) sekä Suomen Akatemian rahoittaman Pohjoiset yhteisöt ja vähemmistökielet -hankkeen (2006–2010). Vuonna 2010 alkaneessa, EU:n rahoittamassa ELDIA-hankkeessa hän vastaa kveenin ja meänkielen sekä pohjoissaamen tutkimuksesta Oulussa.

ISAK TRINKIES aloitti suomi vieraana kielenä -opintonsa Tukholman yliopistossa vuonna 2007. Suomen opintojensa jälkeen hän muutti Suomeen ja työskenteli Suomeessa mm. ruotsinkielisessä päiväkodissa. Nyt Trinkies on palannut Ruotsiin ja jatkaa työuraansa suomen kielellä. Suunnitelmissa on myös suomen kielen opintojen jatkaminen Tukholman yliopistossa.

ERLING WANDE (professor emeritus) har varit professor i finska vid Stockholms universitet 1988–2007 och prodekan/dekan för humanistiska fakulteten 1993-2001. Dessförinnan var Wandé bl a universitetslektor i Uppsala. Wandé är en av grundarna av Centrum för multietnisk forskning i Uppsala. Han har lett ett flertal forskningsprojekt och pedagogiska projekt. Tidigare var Wandé styrelseledamot i Svenska sällskapet för Språk och Kognition och i International Cognitive Linguistics Association (ICLA). Han har varit ledamot av Vetenskapsrådets expertkommitté för språkvetenskap, sekreterare i Svenska föreningen Norden och Kulturfonden för Sverige

och Finland samt ordförande i fondens sakkunnigkommitté. Wandes forskningsintressen är bl.a. finska, meänkieli, minoritetspolitik, flerspråkighet, metaforer – främst med kognitiv och psykolingvistisk inriktning. Wande hade tvåspråkig uppväxt med svenska och meänkieli i Korpilombolo i Tornedalen.

Published by the Department of Baltic Languages, Finnish and German, Section for Finnish, Stockholm University

Editors: Erling Wande, Jarmo Lainio & Anu Muhonen

1. Olavi Nuutinen, *Suomen teonmimirakenteista*. Diss. 99 pp. 1976.
2. Bengt Pohjanen, *Med seende ögon: En studie i Antti Hyrys författarskap*. Diss. 190 pp. 1979.
3. Leo Suomela, *Dialogens förnyare: En kvantitativ analys av stil och variation hos dramatikererna Minna Canth, Robert Kiljander och Matti Kurikka under 1800-talets finska realism*. Diss. 136 pp. 1984.
4. Per-Erik Cederholm, *Om det berättande i Volter Kilpis roman Alastalon salissa*. Diss. 141 pp. 1986.
5. Pirkko Forsman Svensson, *Vanhan kirjasuomen teonmimistö ja teonmimirakenteista*. 91 pp. 1990.
6. *Från Pohjolas pörten till kognitiv kontakt*, Vänskrift till Erling Wande den 9 maj 1990. Ingrid Almqvist, Per-Erik Cederholm & Jarmo Lainio (red.). 261 pp. 1990.
7. *Att forska om språkliga minoriteter*, Erling Wande (red.). 87 pp. 1990.
8. Pirkko Forsman Svensson, *Vanhan kirjasuomen nominaalirakenteista*. 120 pp. 1992.
9. Jarmo Lainio, *Tre veteraner – tre tributer. Tre artiklar som reflekterar finskans ställning i Sverige år 2000 tillägnade tre forskarkollegor: Erling Wande, Magnus Ljung och Gunnel Melchers*. 133 pp. 2000.
10. Ulla Lundgren, *Helepotti ettei kuole vielä – Nej du får nog leva ett tag till*. 185 pp. 2001.
11. Birger Winsa, *Språkpolitikens inverkan på kulturverksamhet och socialt kapital i en- och flerspråkiga regioner – Svenska Tornedalen jämförd med finska Tornedalen och några nordsvenska kommuner*. 165 pp. 2005.
12. Per-Erik Cederholm, *Juhani Aho i Sverige – Pressmottagande och Nobelpriskandidatur*. 118 pp. 2008.
13. *”Minun suomeni on...” – Min finska är... Finskan vid Stockholms universitet 80 år*. Muhonen, Anu (huvudred.); Pesonen, Sari & Wande, Erling (red.). 155 pp. 2010.

Inquiries should be addressed to Avdelningen för finska, Stockholms universitet, SE-106 91 Stockholm

ISSN 0346-7392

ISBN 978-91-633-7651-1